

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Sari Heinonen

"Ollaanhan me tehty!" – PROSESSIVARVIOINTI KEHITTÄMISTYÖTÄ
TUKEMASSA JA OHJAAMASSA

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2014

**OPINNÄYTETYÖ****Huhtikuu 2014**

Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Tikkarinne 9

80200 JOENSUU

p. +358 50 4361965

Tekijä

Sari Heinonen

Nimeke

"Ollaanhan me tehty!" – PROSESSIVIOINTI KEHITTÄMISTYÖTÄ TUKEMASSA JA OHJAAMASSA

Toimeksiantaja

Ensi- ja turvakotien liitto ry Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti

Tiivistelmä

Sosiaalialalla kehittämistyötä tehdään usein projekteissa. Projektityöskentelyssä toiminnan arviointi on tärkeää. Tässä opinnäytetyössä esitellään, kuinka prosessiarviointi voidaan toteuttaa kehittämissuorituksissa ja kuinka prosessiarviointi ohjaa ja kehittää projektin toimintaa. Opinnäytetyö keskittyy kuvaamaan projektin aikana tapahtuvaa arviointia, joka vahvistaa kehittämistyön tavoitteellista, tietoista ja oppivaa toteuttamista tehokkaasti.


Ensi- ja turvakotien liitto ry:n Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti (2012–2014) pyrkii toiminnallaan lisäämään turvapaikkaa hakevien vauva- ja pikkulapsiperheiden hyvinvointia. Prosessiarviointi toteutettiin projektin toimeksiantona kolmivuotisen projektin ollessa noin puolessa välissä elinkaartaan vuonna 2013. Arviointia varten aineistoa kerättiin projektitiimin ryhmähaastattelulla, kehittämistiimille osoitetulla kyselyllä sekä kehittämistiimin oppimiskahvilatyoiskentelyllä. Prosessiarvioinnin aineiston analyysissä käytettiin teemoittelua.

Prosessiarvioinnin tuotoksena valmistui arviointiraportti. Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti voi hyödyntää raporttia esitellessään projektin toimintaa sidosryhmälle ja muille asiasta kiinnostuneille. Kehittämissuorituksissa prosessiarvioinnin toteuttaminen vaatii tekijältään paljon, mutta se myös antaa paljon kehittämistyölle. Aineistonkeruu on vaativaa ja aikaa vievää samoin kuin aineiston käsittely ja analysointi. Prosessiarvioinnin tulokset ovat kuitenkin heti hyödynnettävissä arkityössä ja näin mahdollistavat projektin ohjaamisen oikeaan suuntaan. Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti jatkuu edelleen tämän opinnäytetyön valmistuessa, joten vielä ei voida nähdä tarkasti kaikkia prosessiarvioinnin mukanaan tuomia hyötyjä.

Kieli
suomiSivuja 52
Liitteet 4
Liitesivumäärä 23

Asiasanat

prosessiarviointi, projektityö, projektiarviointi

	<p>THESIS April 2014 Degree Programme in Development and Management of Social Services and Health Care (Master's Degree) Tikkariinne 9 FIN 80200 JOENSUU FINLAND Tel. +358 50 4361965</p>
<p>Author Sari Heinonen</p>	
<p>Title "We have done a great deal" – Using Process Evaluation in Supporting and Guiding Development Work</p> <p>Commissioned by The Federation of Mother and Child Homes and Shelters</p>	
<p>Abstract</p> <p>In social work, development work is often done in projects. In project work, evaluation is important. This thesis describes how process evaluation can be put into practice and how it can be used in development projects as a tool for supporting and guiding the work. The thesis concentrates on ongoing process evaluation in a project. Evaluation supports the execution of the development process in a goal-oriented, mindful, apt and efficient way.</p> <p>The project of the Federation of Mother and Child Homes and Shelters, a family with a baby as an asylum seeker (2012-2014), strives to increase the welfare of the families with a baby or small children who have applied for an asylum. As a commission from the project, a process evaluation was carried out in the middle of the project in 2013. Data for the evaluation was gathered by means of a group interview, a query for the team that was responsible for the development of the project and by using the learning café method for the same team. The gathered data was analyzed thematically.</p> <p>The results from the process evaluation were compiled in a process report. The project uses this report when demonstrating the project for the stakeholders and for others interested in the subject. Executing a process evaluation is a demanding task for the person carrying it out, but it pays off for the development team.</p> <p>Data-gathering was demanding and time-consuming and so was the data processing and analysis. On the other hand, the results from the evaluation process were available for the project team on a first-hand basis, which enabled quick adjustments in the project coordination. At the time of the writing, the project still goes on. Therefore all the benefits from the project evaluation are yet to be seen.</p>	
<p>Language Finnish</p>	<p>Pages 52 Appendices 4 Pages of Appendices 23</p>
<p>Keywords process evaluation, project, project evaluation</p>	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT

1 Johdanto	5
2 Arviointi kehittämistyössä	7
2.1 Järjestöt toiminnan kehittäjinä.....	8
2.2 Projektit kehittämisvälineenä	9
2.2.1 Projektin arviointi	10
2.2.2 Prosessiarviointi	13
2.3 Oppimisen näkökulma	15
3 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti	17
4 Prosessiarvioinnin toteuttaminen Vauvaperhe turvapaikanhakijana - projektissa	19
4.1 Neuvottelu- ja sopimuksentekovaihe	21
4.2 Arvioinnin toteutus	22
4.2.1 Ryhmähaastattelu.....	23
4.2.2 Kysely	25
4.2.3 Oppimiskahvila työskentely	26
4.3 Aineiston käsittely ja analyysi	28
4.4 Prosessiarvioinnin tulokset	31
4.4.1 Haastattelun tulokset.....	32
4.4.2 Kyselyn tulokset.....	32
4.4.3 Oppimiskahvilatyöskentelyn tulokset.....	34
4.4.4 Prosessiarvioinnissa esiin nousseet kehittämistarpeet Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa	36
4.5 Arviointiraportti.....	37
4.6 Arviointitiedon hyödyntäminen Vauvaperhe turvapaikanhakijana - projektissa	39
5 Yhteenveto	40
6 Arvioinnin luotettavuuden ja eettisyyden pohdintaa	43
6.1 Luotettavuus	43
6.2 Eettisyys	45
7 Lopuksi	46
Lähteet	50
LIITTEET	53

LIITE 1: Suunnitelma ryhmähaastattelutilanteesta

LIITE 2: Kyselylomake

LIITE 3: Suunnitelma oppimiskahvila työpajasta

LIITE 4: Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarviointiraportti

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on esimerkin avulla kertoa, miten prosessiarviointi voidaan toteuttaa kehittämissuorituksissa, kuinka prosessiarviointi toimii ja miten prosessiarviointi kehittää projektia. Toisin kuin yleensä projektin jälkeen tehtävissä arvioinneissa, joilla pyritään selvittämään tavoitteiden toteutumista, tässä opinnäytetyössä keskitytään projektin aikana tapahtuvaan arviointiin. Se vahvistaa kehittämistyön tavoitteellista, tietoista ja oppivaa toteuttamista tehokkaasti (Vataja & Seppänen-Järvelä 2006, 217).

Opinnäytetyö perustuu Ensi- ja turvakotien liitto ry:n Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa toteutettuun prosessiarviointiin, jossa projektin kulkua ja suuntaa tarkasteltiin henkilöstöä haastatteleamalla ja projektin kehittämistiimille tehdyn kyselyn ja oppimiskahvilatyöpajan avulla. Kehittävässä arvioinnissa painotetaan prosessiin osallistuvien työntekijöiden tai asiakkaiden osallisuutta ja oletetaan vaikuttavuuden lisääntyvän välillisten tulosten kautta (Högnabba 2008, 13.). Opinnäytetyössä pohditaan arvioinnin merkitystä osana projektimuotoista työskentelyä. Opinnäytetyön myötä tarkastellaan lähemmin esimerkkiprojektin avulla, miten arviointi tukee ja ohjaa kehittämistyötä. Arviointi on keskeinen osa sosiaalialan ammatillista käytäntöä, kehittämistä ja johtamista.

Opinnäytetyöprosessia aloittaessani olin hoitovapaalla omasta työstäni, joten minulla ei ollut suoraa kontaktia työelämään. Koska olen työskennellyt koko tähänastisen työurani ajan julkisella sektorilla (muun muassa kunnalliset päiväkodit ja leikkipuistotoiminta), lähdin etsimään opinnäytetyöhön aihetta järjestöpuolelta. Opinnäytetyön tekemisen myötä pääsin tutustumaan lähemmin järjestöissä tehtävään kehittämistyöhön ja nimenomaan projektityöhön ja näin pystyin kehittämään omaa osaamistani.

Idea opinnäytetyön aiheesta tuli Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin työntekijöiltä. He kaipasivat projektille arviointia, joka kertoisi projektin sen hetkisen tilanteen projektin ollessa noin puolessa välissä. Kolmannen sektorin

järjestöt ja projektit tarvitsevat arviointia kehittääkseen toimintaansa sekä osoittaakseen rahoittajille ja muille sidosryhmille toimintansa olevan tehokasta (Mankki 2011, 264).

Opinnäytetyö jakaantuu seitsemään päälukuun. Alkuun kuvataan tiiviisti opinnäytetyön tausta ja viitekehys sekä esitellään Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti. Sen jälkeen esitellään prosessiarvioinnin toteutus Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa, sen keskeisimmät tulokset ja niiden pohjalta tehdyt havainnot. Luvussa viisi vedetään yhteen johtopäätökset tehdyn prosessiarvioinnin pohjalta. Opinnäytetyön lopussa pohditaan opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä. Viimeisessä luvussa tarkastellaan opinnäytetyön tekemistä kriittisesti ja pohditaan prosessiarvioinnin vaikutuksia.

2 Arviointi kehittämistyössä

Arvioinnista voidaan puhua tämän ajan megatrendinä (Vedung 2003, 1). Arviointi on jonkin asian arvon tai ansionmäärittelyä. Se tuottaa tietoa toiminnan ja päätöksenteon pohjaksi. Arvioinnin tärkeimpiä tehtäviä ovat toiminnan kehittäminen ja ohjaaminen, tilintekovastuullisuuden osoittaminen ja uuden tiedon tuottaminen. Kehittämiprojektien arviointitutkimusta voidaan kutsua tutkimusavusteiseksi kehittämiseksi, jossa tieteellisen tutkimuksen metodologia ja metodit palvelevat kehittämistavoitetta. Arviointitutkimus pyrkii saamaan kehittämissuorituksen paremmin tiedostettavaksi ja näkyväksi. (Fields 2013; Kinnunen 2000, 40.) Siihen pyritään myös tässä opinnäytetyössä toteutetussa vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnilla.

Arviointeja on olemassa erilaisia kuten esimerkiksi tavoitearviointi, vaikuttavuusarviointi, laadun arviointi ja prosessiarviointi, jota tarkastellaan lähemmin tässä opinnäytetyössä. Arviointi voidaan toteuttaa erilaisin menetelmin sisäisenä tai ulkoisena arviointina, asiantuntijan tekemänä tai tekijöiden itsensä tekemänä arkityöhön linkitetynä toimintana. (Laitinen 2000, 29; Vedung 2003, 15, 25, 29.) Kaikkia arvioinnin eri muotoja voidaan käyttää yksinään tai rinnakkain ja yhtä aikaa. Joskus myös asiakkaat ja sidosryhmät voidaan ottaa mukaan arviointiin ja tällöin arviointi on osallistavaa toimintaa kuten tässä opinnäytetyössä kuvatussa prosessiarvioinnissa. Osallistavassa arvioinnissa myös tutkijan rooli on vahvasti osallistuva.

Arvioijan rooli ja arviointiprosessi vaihtelevat tehtävän, kohteen ja menetelmien perusteella. Arvioijan perusroolit ovat niin sanottu fasilitoija tai konsultti. Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnissa ulkopuolinen arvioija toimii fasilitoijana. Fasilitoijana arvioija pohjustaa ryhmälle keskusteluteemat ja johdattelee osalliset tuomaan esiin omat kokemuksensa, ajatuksensa ja asiantuntemuksensa.

Konsultin roolissa arvioija käyttää asiantuntemustaan, kun osalliset toivovat neuvontaa. Konsultoiva arvioija esittää erilaisia vaihtoehtoja keskusteluun, mutta varoo kuitenkin tyrkyttämästä omia arvojaan osallisille. (Borg 2008, 24.)

2.1 Järjestöt toiminnan kehittäjinä

Kehittämällä pyritään muuttamaan jokin asia, tilanne tai tila paremmaksi. Kehittäminen voi olla sekä muutosta tuottavaa että muutoksen hallintaa tavoittelevaa toimintaa. Kehittämistyötä toteutetaan suurelta osin erillisinä projekteina. Kehittämisen/projektin tavoitteena voi olla uusien tuotteiden, tuotantoprosessien, toimintatapojen, menetelmien tai järjestelmien luominen tai jo olemassa olevien parantaminen (Seppänen-Järvelä 2004). Kehittäminen on mahdollista vain, jos toimintaa seurataan ja käytäntöjä, toiminnan laatua ja sen vaikutuksia arvioidaan. Käytäntöjen, työprosessien ja oman työtavan arviointi antaa työntekijälle välineitä ammatilliseen kehitykseen. Arvioinnissa keskeinen näkökulma on toiminnan paremmaksi tekeminen. (Kananaja 2001, 6.)

Järjestöt ovat velvollisia osoittamaan rahoittajille, jäsenistölleen ja muille sidosryhmille, mitä toiminnalla on saatu aikaiseksi. Tuomas Koskelan RAY:n kehittämistoiminnan raportissa: Kehittämishankkeiden arvioinnin tila (2012) esitellään, miten sosiaali- ja terveystalouden järjestöt arvioivat omia kehittämishankkeitaan ja miten koottua arviointitietoa hyödynnetään järjestöjen päätöksenteossa. Koskelan raportin mukaan järjestöjen kehittämishankkeiden arviointikäytännöt ovat hyvin vaihtelevia. Arvioinnin mahdollisuudet hanketoiminnan kehittämisessä ja tuloksellisuuden varmistamisessa on sisäistetty vain osassa järjestöjä. Hyvin pienessä osassa järjestöjä arviointi nähdään aidosti toiminnan kehittämisen välineenä, minkä kautta on mahdollista pohtia, mitä tehdään, kenelle, miksi ja millä tavoin. Kyky kyseenalaistaa aidosti ja rakentavasti omaa ja muiden toimintaa ja samalla olla avoin, ovat elintärkeitä ominaisuuksia, mutta mitä ilmeisimmin monen järjestön toimintakulttuurista ne puuttuvat.

Arviointien koetaan tukeneen hankkeen toiminnan kehittämistä ja arvioinneissa esitettyjä johtopäätöksiä tai toimenpidesuosituksia on toteutettu myös käytännössä. Koskelan (2012) tutkimuksen mukaan kehittämishankkeiden arvioinnit tarjoavat aidosti välineitä toiminnan kehittämiseen järjestöissä. Myös itse arviointiprosessilla koetaan olleen myönteisiä vaikutuksia järjestöjen toimintaan ja henkilöstön osaamiseen. Arviointiprosessin koetaan synnyttäneen uusia ideoita järjestöjen työntekijöiden keskuudessa sekä antaneen työntekijöille uusia taitoja ja valmiuksia. Arviointiprosessin myötä voidaan ottaa käyttöön uusia työvälineitä ja mittareita oman toiminnan seuraamiseen. Lisäksi arviointiprosessin koetaan edistäneen toiminnan heikkojen kohtien tunnistamista sekä toisaalta myös on saatu vahvistusta valituille toimintatavoille. Arviointiprosessi on tuonut ymmärrystä toiminnan syy-seuraussuhteista sekä yleisemmin analyyttistä ajattelutapaa järjestöissä. Arvioinnilla tuotettua tietoa voidaan hyödyntää muun muassa vaikuttamistoiminnassa, toiminnan tuloksellisuuden osoittamisessa ja joissain tapauksissa myös toiminnan markkinoinnissa ulospäin.

2.2 Projektit kehittämisvälineenä

Järjestötoiminnalla on Suomessa pitkä historia. Monet sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat jo toistasataa vuotta vanhoja. Suurin osa nykyisistä sosiaalipalveluista on saanut alkunsa järjestöjen innovaatioina. Toimiviksi osoittautuneet innovaatiot ovat vakiinnuttaneet paikkansa osana kuntien tuottamaa palvelua. Raha-automaattiyhdistyksen projektiavustukset ja Euroopan Unionin rahastojen tarjoamat mahdollisuudet ovat avanneet tietä järjestöjen kehittämistoiminnalle. Projektit yleistyivät 1990-luvulla kuntien talouden ja oman kehittämistyön heikentyessä ja nostivat järjestöjen merkityksen toiminnan kehittäjinä jälleen esiin. Myös Suomen liittyminen Euroopan Unioniin lisäsi projektimaista toimintaa. Nykyään projektimuotoinen työtapa on yleinen kehittämisen väline ja palveluiden tuottamisen tapa sosiaali- ja terveysalalla. (Ruohonen 2007; Vedung 2003, 27.)

Sosiaalialalla kehittämistyötä tehdään pitkälti projektien kautta. Projektissa kehittäminen etenee usein prosessimaisesti täydentyen. Projekti on hanke, jolla on tavoite, aikataulu, suunnitelma, budjetti ja seuranta. (Pesonen, H. 2007, 7.) Projektin elinkaari voidaan jakaa neljään osaan: 1) aloitus, tarpeen/ongelman kartoitus, 2) suunnittelu 3) toteutus, johon kuuluu jatkuva seuranta ja arviointi sekä 4) lopetus. Projektin tarkoituksena on yleensä luoda uutta, hakea muutosta ja toteuttaa jokin kehittämistavoite. Kehittämisprojektit lähtevät selkeästi määritellystä tarpeesta, joka pyritään ratkaisemaan uudella toimintamallilla, tuotteella tai lähestymistavalla. Projektin tunnuspiirteenä voidaan pitää myös sen määräaikaista alkua ja loppua, kertaluonteisuutta (ei toistuvaa toimintaa), projekti vastaa erityiseen tarkoitukseen ja pyrkii tiettyyn tavoitteeseen. Projekti on rajattu tehtäväkokonaisuus, jota hallitaan kokonaisuutena. Projektin sisällä vastuut ja valtuudet on määritetty. Projektille on osoitettu erilliset resurssit ja sillä on oma ohjausrakenne. Kehittämisprojekti vaatii onnistuakseen hallinnoivan organisaation, yhteistyökumppaneita ja kohderyhmän, jotka ovat sitoutuneita projektiin. (Pääkkö & Makkonen 2003, 11; Viirkorpi 2000, 8.)

Ensi- ja turvakotien liiton Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti pyrkii omalta osaltaan parantamaan Suomessa turvapaikkapäätöstä odottavien vauvaperheiden palveluita vastaanottokeskuksissa. Projektin tarkoituksena on kehittää uusia vauvat ja pikkulapset huomioivia toimintamalleja vastaanottokeskuksiin. Projekti pyrkii selkiyttämään ja mallintamaan turvapaikkaa hakevien vauvaperheiden auttamispolkuja ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Projektissa kehitetään ja sovelletaan erilaisia asiakastyön sekä yksilö- ja ryhmätoiminnan muotoja vastaanottotyöhön. (Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti, 2014.)

2.2.1 Projektin arviointi

Projektien arviointi tuo lisää tietoa projektien vaikutuksista, jota muuten olisi hankala saada. Arviointia tarvitaan käytännön kehittämistyössä, mutta usein projektien arviointi sekä samalla siihen perustuva kehittäminen on hankalaa.

Pulmana on, että arviointia ei osata riittävästi hyödyntää projektien kehittämisessä. Perinteisesti projekteja arvioitaessa on arvioitu tuloksia ja itse prosessi on jäänyt vähemmälle huomiolle. Muutosta tuottavan toiminnan prosesseihin suuntautunut arviointi on kehittäväää ja muuntavaa. Arvioinnin tarkoituksena ei ole kuitenkaan kritisoida ja arvostella tehtyä työtä. Arvioinnin merkitystä kehittämistoiminnan tukena on alettu korostaa yhä enemmän, mutta sen merkitystä on turha liioitella. Arviointi on osa, mutta vain osa kehittämisen oppimisprosessia. (FinSoc 2001, 3; Laitinen 2000, 24.)

Arviointitoiminnan yleistymiseen on vaikuttanut halu kehittää omaa toimintaa ja tiedon halun lisääntyminen. Tämän päivän yhteiskunnassa korostuu tuloksilla ohjaaminen, vaikuttavuustavoitteet, tilivelvollisuus sekä näyttöön perustuva toiminta ja sen suunnittelu. Kolmannen sektorin järjestöt ovat tilivelvollisia järjestön ja sen toiminnan luonteen mukaan erityisesti jäsenistölleen, rahoittajilleen sekä muille sidosryhmille. Toiminnan tilaajat ovat perinteisesti kiinnostuneita saavutetuista tavoitteista ja toiminnan vaikuttavuudesta. Kehittäjät ja käytännön toimijat sen sijaan haluavat tietää enemmän itse prosessista, ja arvioinnin tavoitteena voi olla saada hiljainen tieto näkyviin. Arviointitieto auttaa projektin työntekijöitä kehittämään ja parantamaan projektin toimintaa. Samalla arviointi antaa johdolle ja poliittisille päättäjille eväitä suunnata toiminta vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Hyvin tehty arviointi toimii hyvänä ohjausvälineenä projektissa. (Högnabba 2008, 15; Karjalainen, P. 2006, 208; Koskela 2012, 6.)

Arviointi on olennainen osa projektia. Sen kautta tulee näkyväksi, mitä on tehty, miten on tehty sekä mitkä valituista keinoista toimivat ja mitkä eivät. Arvioinnilla täsmennetään tehtyjä suunnitelmia, raportoidaan tuloksia, ennakoitaan riskejä ja havaitaan mahdollisia muutostarpeita. Oppiminen, suunnan muuttaminen, toimivien ratkaisujen löytäminen ja sitä kautta projektin kehittäminen on mahdollista ainoastaan arvioinnin kautta. Erityisen olennaista tietoa on, miten tavoitteisiin on päästy, millaisia tuloksia on syntynyt ja millaisia vaikutuksia projektilla on ollut. Hyödyllistä on kuvata myös niitä tilanteita, joissa tavoitteisiin ei päästä ja arvioida, mitkä tekijät ovat olleet vaikuttamassa siihen. (Suomen mielenterveysseura 2013; Gido & Clements 2012.)

Arviointi tekee projektityötä näkyväksi niin tekijöille itselleen kuin ulkopuolisillekin. Arviointia toteutetaan projektin toiminnan yhteydessä. Usein se toteutuu sattumanvaraisesti ja ei-tietoisesti. Tällöin se voi jäädä näkymättömäksi niin, että tehtyjen johtopäätösten ja ratkaisujen perusteet jäävät epäselviksi. (Viirkorpi 2000, 39.) Tämän opinnäytetyön nimikkeessä oleva huudahdus: ”Ollaanhan me tehty!” on suora lainaus Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin projektityöntekijöiden haastattelusta. Haastattelun aikana kaikki projektissa tehty työ pyrittiin laittamaan aikajanelle näkyviin. Vasta siinä vaiheessa projektissa mukana olleet henkilöt näkivät konkreettisesti projektin aikana tehdyn työn määrän ja se yllätti heidät positiivisesti.

Arvioinnin suurimpina kompastuskivinä voidaan pitää ajanpuutetta, puutteellisia taitoja ja sitä, että arviointi koetaan hyödyttömäksi. Syynä tähän voi olla, ettei arviointia ole rakennettu tavoitteellisesti osaksi projektin toimintaa. Hyvä arviointi vastaa käyttötarpeisiin ja arvioinnin tarkoitus, tavoitteet ja tulosten käyttö on selvitetty etukäteen. Arviointi kohdistuu arviointitiedon käyttäjien kannalta keskeisiin kysymyksiin ja käyttäjät ovat mukana kaikissa arvioinnin vaiheissa suunnittelusta tuloksien käyttöön ottoon asti. Arvioinnin tarkoitus on hyödyttää projektin toiminnan kehittämistä. Hyvän arvioinnin myötä on mahdollista tehdä johtopäätöksiä muutostarpeista ja -haasteista. Arviointi tuottaa tietoa siitä, miten työssä onnistutaan. Sen jälkeen on hyvä sopia yhdessä, mitä muutetaan ja sovitaan seurannasta. Arvioinnin päätyttyä toteutetaan sovittu muutos ja tehdään töitä. (Viirkorpi 2000, 41.)

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin kokonaisarvioinnissa yhdistyy niin prosessiarviointi kuin vaikuttavuusarviointikin. Projektissa arviointia tehdään sekä sisäisesti että eri opinnäytetöiden myötä myös ulkoisesti. Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa arviointia toteutetaan monella tavalla muun muassa keräämällä asiakaspalautetta palveluita käyttäviltä turvapaikanhakijoilta, kyselemällä palautetta yhteistyökumppaneilta (SUUNTA-työkalu, Webropol-kysely), itsearviointina työnohjauksessa ja SWOT-taulukon avulla sekä ulkoisesti tehtävillä opinnäytetöillä.

Kaikilla arviointimenetelmillä on omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Arvioijan on tehtävä ratkaisu, millainen arviointi on kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaista. (Karjalainen, V. 2006, 196.)

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnissa projektin työntekijät olivat mukana suunnittelemassa ja päättämässä tehtävästä arvioinnista. Lisäksi he osallistuivat arviointitoimintaan aktiivisesti. Arvioijan tehtävänä oli etsiä ja esitellä projektitiimille sopivat menetelmät arvioinnin tekemiseen.

2.2.2 Prosessiarviointi

Projektien arviointi on keino laadunvarmistukseen, toteutuksen ohjaamiseen ja vaikuttavuuden tarkasteluun. Projektien epäonnistumiset tai onnistumiset riippuvat pitkälti siitä, kuinka itse kehittämistoiminta on toteutettu. Mahdolliset ongelmat pitäisi havaita ajoissa projektin aikana eikä vasta sen jälkeen, jotta niihin voisi puuttua. Projektin ohjaamiseen ja toiminnan parantamiseen tarvitaan tietoa jo kehittämisprosessin aikana. Arviointitieto on tärkeää, jotta projekti saadaan pidettyä visionsa mukaisilla raiteillaan, eikä toiminta harhaudu syrjään toivotulta polulta. Erityisen olennaista arviointi on projekteissa, joissa luodaan uutta. Arviointi on välttämätön edellytys sille, että projektin yhteydessä syntynyttä tietoa ja osaamista voidaan hyödyntää laajemminkin. Arvioinneissa tuotettua tietoa voidaan hyödyntää yleisesti hankkeen tai järjestön toiminnan kehittämisessä. (Seppänen-Järvelä 2004, 21–22; Koskela 2012, 28.)

Opinnäytetyöhön liittyen tein prosessiarvioinnin Ensi- ja turvakotien liiton Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektiin. Arviointi toteutettiin vuoden 2013 aikana, jolloin projekti oli noin puolessa välissä elinkaartaan. Arviointi toteutettiin projektin toimeksiantona kevennettynä ulkoisena arviointina prosessiarvioinnin menetelmin. Arvioinnin tarkoituksena oli arvioida Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin sen hetkisten tavoitteiden täyttymistä ja huomioida mahdolliset kehittämiskohteet. Prosessiarviointi tehtiin suhteessa projektisuunnitelmaan. Arvioinnissa tarkasteltiin tarkemmin projektin toteutumista kolmessa Helsingin kaupungin vastaanottokeskuksessa.

Arviointitutkimus voidaan jaotella formatiiviseen ja summatiiviseen arviointiin. Formativinen evaluointi keskittyy projektin etenemisen arviointiin. Se sopii tilanteisiin, joissa tarvitaan tietoa hankkeen kehittämiseksi ja eteenpäin viemiseksi. (Vartiainen 2001, 21.) Formativisesta arvioinnista voidaan käyttää myös nimitystä prosessiarviointi. Pesonen (2007, 129) kuvailee prosessia tapahtumasarjaksi, joka muodostuu eri vaiheista. Prosessissa tehdään jotakin, tekemisellä on syynsä, sillä halutaan saada aikaan jotain. Prosessiarviointi on toiminnan mittaamista, asioiden seuraamista ja havainnointia. Mittaamisen ja arvioinnin avulla voidaan osoittaa kehittyminen ja saada näkyviin toimenpiteiden vaikutus.

Summatiivisella arvioinnilla tarkoitetaan tuloksiin ja vaikutuksiin suuntautunutta arviointia. Se keskittyy vastaamaan kysymykseen, mitä projektilla on saavutettu. Se voi käsitellä esimerkiksi sellaisia asioita, kuin onko projektin suunnitelma toimeenpantua, tavoitettiin kohdeväestö ja vastattiinko heidän tarpeisiinsa. (Robson 2001, 81.) Formativinen ja summatiivinen arviointi ovat toisiaan täydentäviä, joten pelkkä lopputuloksen arviointi ilman prosessiarviointia ei ole suositeltavaa (Seppänen-Järvelä 2004, 19).

Prosessiarvioinnin juuret ylettyvät 1960-luvulle, mutta vasta 1980-luvun puolivälistä lähtien prosessiarviointia on käytetty nykyisen teorian ja menetelmien mukaan arviointitutkimuksissa. Prosessiarvioinnista on tullut erityisen suosittua projektien ja toimintojen arvioinnissa parin viime vuosikymmenen aikana. Prosessiarvioinnin avulla on mahdollista selittää, miksi tiettyjä tuloksia saavutaan. Etenkin kun toimenpiteet johtavat merkittäviin tuloksiin, on tärkeää ymmärtää mikä vaikutti onnistumiseen. Vastaavasti kun paljon rahaa, aikaa ja tietoa vaatineiden hankkeiden tulokset jäävät merkityksettömiksi, haluavat tutkijat, rahoittajat ja yleisö ymmärtää, miksi tehdyt toimet eivät tuottaneet haluttua vaikutusta. Näin ollen prosessiarviointi voi auttaa selittämään niin positiivisia kuin vaatimattomia ja merkityksettömiäkin tuloksia. Prosessiarvioinnin avulla voidaan antaa näyttöä myös siitä, että toteutettu toiminta on ollut laadukasta ja riittävän tarkkaa. (Linnan & Steckler 2002.)

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin työntekijät pääsivät prosessiarvioinnin aikana toteutetussa haastattelussa itse tarkastelemaan kriittisesti projektin siihenastista toimintaa. Prosessiarvioinnissa ollaan kiinnostuneita ennen kaikkea kehittämisen toteuttamisesta ja sen tukemisesta antamalla palautetta kehittämistoiminnan toteutumasta. Projektien arvioinnista ja havaituista virheistä ja ongelmista, kuin myös onnistumisista, saadaan ensiarvoisen tärkeää informaatiota. Prosessiarvioinnin tavoitteena on tuottaa analyttistä tietoa projektin jatkon suunnittelulle. Arvioinnissa tarkastellaan sekä niitä vaikutuksia, joihin projektilla on pyritty että mahdollisia tahattomia vaikutuksia, joita projekti on tuottanut. (Vataja & Seppänen-Järvelä 2006, 216, 219.)

2.3 Oppimisen näkökulma

Arviointi tähtää oppimiseen. Kehittämishanke on mahdollisuus kokeilla uusien resurssien turvin uusia menetelmiä, kehittää aiempia toimintatapoja, hyödyntää muiden rakentamia toimintamalleja ja rakentaa kokonaan uusia verkostoja. Projektissa opitaan aina jotain, ja sitä opittua pitäisi pystyä hyödyntämään projektin päätyttyä. Kehittämistyön kannalta myös epäonnistumisten raportointi on hyödyllistä ja ne nähdään tilaisuutena oppia. Osallistavassa arvioinnissa pyritään oppimiseen ja yhteisen näkemyksen saamiseen arvioitavista asioista. (Kivipelto 2008, 28; Turkia 2007.)

Kehittäminen edellyttää yhteistä oppimista arviointitiedon hyödyntämisestä uusien toimintojen kokeilemiseen, korjaamiseen ja vakiinnuttamiseen. Arviointitiedon omaksuminen, ymmärtäminen ja käyttöönotto vaativat oppivan organisaation. Organisaation oppimisessa varsinaisen kehittämisen lopputuloksen lisäksi myös kehittämishanke nähdään arvokkaana oppimisen areenana. Uusien toimintojen kokeilu ei aina onnistu tai tuo hyviä tuloksia, mutta näistäkin on mahdollisuus oppia. Oppivassa organisaatiossa yllätykset ja virheet nähdään positiivisessa valossa. Niiden ajatellaan mahdollistavan laadukkaan oppimisen ja tuottavan käytännöllistä, käyttökelpoista tietoa.

Kehittäessä tapahtuu oppimista niin siihen osallistuvien yksilöiden kuin heidän muodostamien yhteisöjenkin tasolla. Organisaation oppimisen kannalta juuri yhteisöllinen oppiminen nousee tärkeäksi, koska yhdessä kehitettäessä tuotettu tieto saa aikaan uudenlaista asiantuntijuutta. Yhdessä tuotettua tietoa on nimitetty kollektiiviseksi tiedoksi, joka ei ole kenenkään kehittämiseen osallistuneen yksilön omaa, vaan se on muodostunut heidän välisessään vuorovaikutuksessa. (Fields 2013; Högnabba 2008, 15; Karjalainen, P. 2006, 265.)

Prosessiarvioinnin tarkoitus on tarkastella toimintaa, jonka kautta pyrkimyksiä toteutetaan. Sen tehtävä on tuoda esille projektin toteuttamisessa käytetty toimintatapa. Prosessiarviointi perustuu vahvasti tekijöidensä itsearviointiin ja oppimiskokemusten peilaamiseen. Prosessiarvioinnin avulla oma työ ja kehittämisen prosessi tehdään avoimeksi ja täten arvioinnin kohteeksi. Oman toiminnan ja ajattelumallien kyseenalaistaminen on askel oppimiseen. Tämä oppimisen näkökulma itsearvioinnissa tuo hiljaisen tiedon projektin käyttöön. (Laitinen 2000, 31; Seppänen-Järvelä 2004, 21–22.)

Projekti voidaan kuvata oppimissyklinä, jossa ensin huolellisen suunnittelun jälkeen kokeillaan, sitten kerätään kokemuksia ja arvioidaan. Tämän jälkeen on johtopäätösten ja mahdollisten suunnanmuutosten paikka.



Kuvio 1. Projekti oppimissyklinä (Demingin 1997) laatupyörää mukailten (Evaluate Praxis Oy 2004, 7.)

3 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti

Ensi- ja turvakotien liitto on vuonna 1945 perustettu valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, joka auttaa vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia ja perheitä sekä ehkäisee perheväkivaltaa. Liitto toimii 29 jäsenyhdistyksensä keskusjärjestönä. Jäsenyhdistykset ylläpitävät kymmentä ensikotia, kuutta päihdeongelmien hoitoon erikoistunutta ensikotia ja 12 turvakotia ympäri Suomea. Osa yhdistyksistä keskittyy toiminnassaan avopalveluihin. Liitto on vauvaperhetyön ja perheväkivallan asiantuntija sekä lasten ja perheiden etujen valvoja. Jäsenyhdistysten palveluita käyttää vuosittain yli 10 000 henkilöä. (Ensi- ja turvakotien liitto 2013.)

Ensi- ja turvakotien liitossa alkoi vuonna 2012 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti. Kolmevuotista projektia rahoittaa Raha-automaattiyhdistys (RAY). Projektissa työskentelee projektipäällikkö ja kaksi projektityöntekijää. Projektin keskeisimmät yhteistyökumppanit liiton omien jäsenyhdistysten lisäksi ovat Helsingin kaupunki, vastaanottokeskukset ja Maahanmuuttovirasto. Projektin päätavoitteena on lisätä turvapaikkaa hakevien vauva- ja pikkulapsiperheiden hyvinvointia. Ideana on viedä ensikodeissa kehitettyjä toimintamalleja ja osaamista vastaanottokeskuksiin. Vastavuoroisesti ensikodit saavat vastaanottokeskuksista tietoa pakolaisten kanssa työskentelystä. Projekti järjestää koulutusta vastaanottokeskusten ja ensikotien työntekijöille eri puolilla Suomea. (Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti, 2014.)

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin tarkoitus on selkiyttää turvapaikkaa hakevien vauvaperheiden auttamispolkuja turvapaikanhakijaperheiden eteenpäin ohjaamiseksi ja lisätä eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä luoda ja juurruttaa siitä valtakunnallisesti toimiva malli. Yhteistyö ensi- ja turvakodin kanssa lisää vastaanottokeskuksen mahdollisuuksia ohjata asiakkaita matalan kynnyksen palveluihin. (Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti, 2014.)

Projektin kohderyhmään kuuluvat turvapaikkaa hakevat raskaana olevat naiset puolisoineen sekä turvapaikanhakijaperheet, joissa on vauva tai alle kolmevuotiaita lapsia. Projektissa kehitetään ja sovelletaan erilaisia asiakastyön sekä yksilö- ja ryhmätoiminnan muotoja vastaanottotyöhön. Projektityöntekijät vetävät avoimia, vertaistuellisia, toiminnallisia ja tiedollisia vanhempilapsiryhmiä ja perhekahvilatoimintaa Helsingin kaupungin vastaanottokeskuksissa (Punavuori, Kaarlenkatu, Metsälä). Projektin ja vastaanottokeskusten yhdessä järjestämän ryhmä- ja perhekahvilatoiminnan, retkien, juhlien sekä työpajojen tarkoitus on tukea vanhemman ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta, piristää turvapaikkaa hakevien perheiden arkea ja antaa osallistujille eväitä lastenkasvatukseen. Toiminnalla tuetaan oleskeluluvan myöhemmin saavien kotoutumista ja toisaalta niitä, jotka siirretään toiseen vastaanottokeskukseen tai jotka päätyvät toiseen maahan. Toiminta tapahtuu pääasiassa englanniksi, suomeksi ja arabiaksi. (Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti, 2014.)

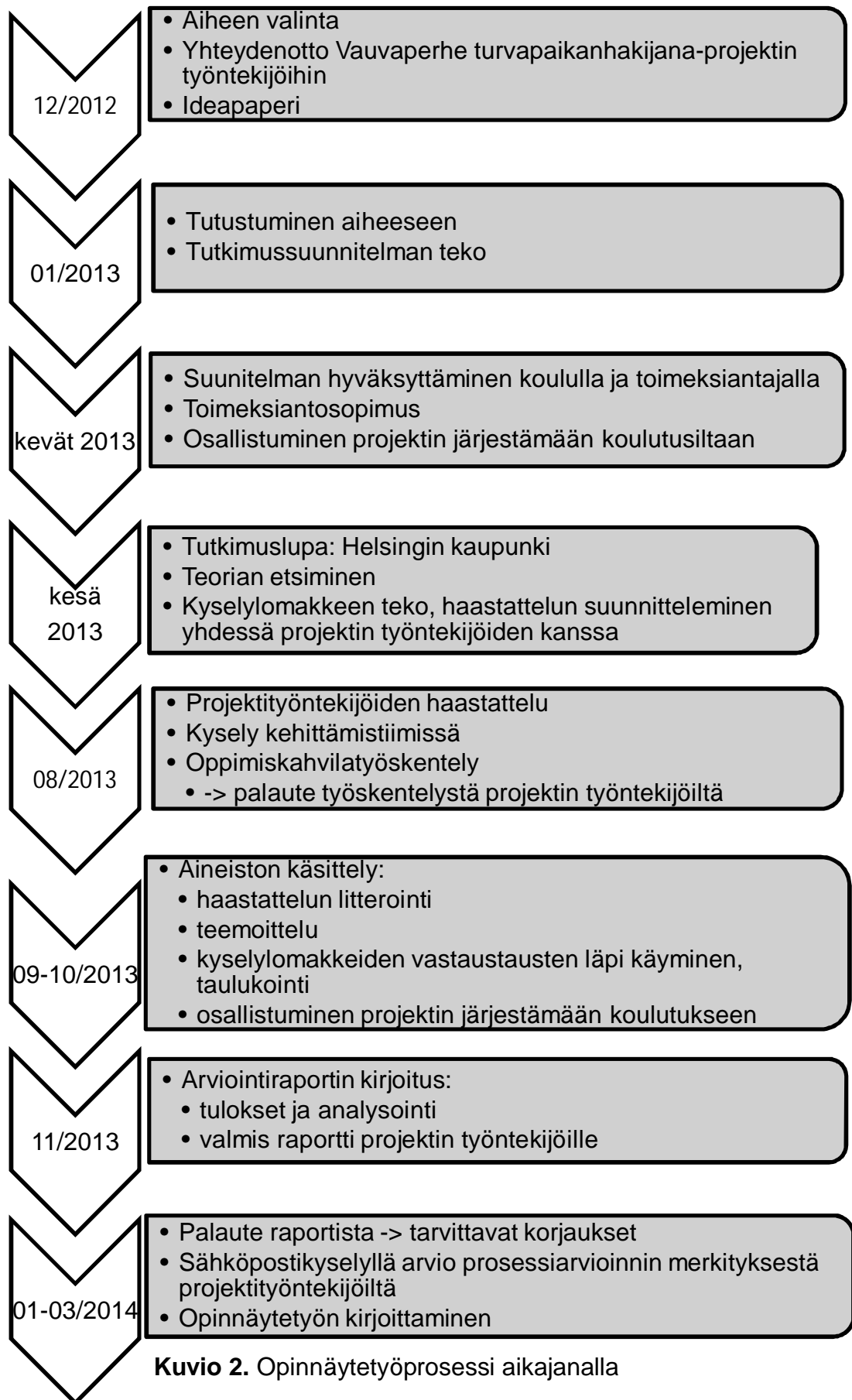
Ryhmätoiminnan lisäksi projektityöntekijät tapaavat erityisen tuen tarpeessa olevia asiakasperheitä kotikäynneillä ja ohjaavat heitä ryhmiin tai muihin tarvittaviin palveluihin. Asiakasperheiden tarpeet, osaaminen ja osallisuus ohjaavat toiminnan suunnittelua ja toteutusta eteenpäin. Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa vauvat ja pikkulapset nostetaan toiminnassa keskiöön niin vanhempien kuin vastaanottokeskusten työntekijöidenkin mielissä. (Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti, 2014.)

Projektin ohjausryhmässä on sekä vauva- että maahanmuuttotyön asiantuntijoita niin viranomais- kuin yhdistyspuoleltakin. Ohjausryhmä kokoontuu muutaman kerran vuodessa. Projektin käytännön työn oleellisena osana toimii kehittämistiimi, johon osallistuu projektitiimin lisäksi Helsingin vastaanottokeskuksista sosiaalityöntekijöitä, ohjaajia ja terveydenhoitajia. Kehittämistiimi keskittyy asiakastyön ja ryhmä- sekä perhekahvilatoiminnan koordinointiin, suunnitteluun ja seuraa toiminnan etenemistä ja toteutusta ruohonjuuritasolla. Kehittämistiimi kokoontuu noin kuuden viikon välein. (Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti, 2014.)

4 Prosessiarvioinnin toteuttaminen Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa

Arviointiprosessista voidaan erottaa kolme vaihetta: 1) neuvottelu- ja sopimuksentekovaihe, 2) tutkimuksen toteuttamisen vaihe ja 3) arviointitiedon käyttöönoton vaihe (FinSoc 2001,13). Opinnäytetyöprosessi eteni samoin kuin arviointiprosessi. Kaiken kaikkiaan prosessiarviointi kesti neuvottelu- ja sopimuksentekovaiheesta arviointiraportin valmistumiseen noin puolitoista vuotta. Arviointitiedon käyttöönoton vaihe on tätä opinnäytetyötä kirjoitettaessa yhä kesken.

Tässä opinnäytetyössä esitellään esimerkin avulla yksi tapa toteuttaa kehittämisprojektin prosessiarviointi. Tätä prosessiarvioinnin mallia voi hyödyntää muissakin kehittämisprojektien prosessiarvioinneissa kokonaisuudessaan tai vain sen eri osia. Jokaisessa arvioinnissa on huomioitava erikseen kyseisen arvioinnin tarkoitus, kohde ja arviointikriteerit.



Kuvio 2. Opinnäytetyöprosessi aikajanalla

4.1 Neuvottelu- ja sopimuksentekovaihe

Arviointiprosessi alkaa neuvotteluvaiheella, jonka tarkoituksena on päästä mahdollisimman selkeään käsitykseen arviointikysymyksestä. Tässä kuvattu opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle marraskuussa 2012, kun satuin eksymään Ensi- ja turvakotien liiton internetsivuille. Kiinnostuin sieltä löytämästäni Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektista. Opinnäytetyötä ajatellen olin kiinnostunut nimenomaan järjestöjen tekemästä kehittämistyöstä ja olin jo aikaisemmin yrittänyt löytää pääkaupunkiseudulta sopivaa projektia, johon voisin liittää opinnäytetyöni. Koska lapsiperheiden kanssa tehtävä työ on minulle tuttua ja olin kiinnostunut laajentamaan osaamistani tältä alueelta, otin yhteyttä projektipäällikköön ja tiedustelin tarvetta tutkimukselle tai kehittämistoiminnalle projektissa. Tuolloin projekti oli vielä aivan alkumetreillä eikä toiminta ollut vielä päässyt kunnolla käyntiin. Mietimme tahoillamme mahdollista opinnäytetyön aihetta ja sain projektista lisää tietoa sähköpostilla.

Tapasin projektipäällikön ja kaksi projektin työntekijää ensimmäisen kerran alkuvuodesta 2013. Yhteisessä tapaamisessa syntyi ajatus prosessiarvioinnin tekemisestä ja tapaamisen jälkeen tein opinnäytetyön ideapaperin, jonka hyväksyin ohjaavalla opettajalla ja projektin työntekijöillä. Idean hyväksymisen jälkeen opinnäytetyöprosessi jatkui helmikuussa 2013, jolloin osallistuin projektin järjestämään doulien koulutusiltaan Helsingin Ensikodilla. Tuolloin sain lisää tietoa niin projektin toiminnasta kuin doulatoiminnastakin ja ajatus arvioinnin tekemisestä tarkentui.

Kun arviointi tehdään ulkoisena arviointina tilauksesta, on tilaajan ja arvioijan välisissä neuvotteluissa käsiteltävä perusteellisesti sitä, miksi arviointi halutaan toteuttaa, millaisesta aikataulusta arvioinnissa on kysymys, miten arvioinnin tulokset halutaan raportoida, ja mihin kaikkiin tarkoituksiin arvioinnin tuloksia käytetään. Arvioinnista on hyvä tehdä kirjallinen sopimus, johon kirjataan suunniteltu arvioinnin prosessi ja sen vaiheet sekä syntyvä tuote, arviointiraportti. (FinSoc 2001, 13.) Helmikuun lopulla lähetin opinnäytetyön suunnitelman (= arviointisuunnitelma) projektin työntekijöille sekä ohjaavalle

opettajalle kommentoitavaksi. Suunnitelmaa muokattiin vielä opettajan kanssa ohjaustapaamisessa. Toimeksiantosopimus Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin kanssa allekirjoitettiin huhtikuun lopussa. Tämän jälkeen piti hakea vielä erikseen tutkimuslupa Helsingin kaupungin Sosiaali- ja terveystieteiden virastolta, koska halusin tehdä kyselyn Helsingin kaupungin vastaanottokeskusten työntekijöille.

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnin tarkoituksena oli selvittää, kuinka Helsingin vastaanottokeskusten työntekijät kokivat projektin ja sen vaikutukset työssään sekä projektityöntekijöiden omia tuntemuksia projektista. Robsonin (2001, 27) mukaan käytännönarviointi selvittää, vastataanko projektilla asiakkaiden tarpeisiin ja onko se mitä projekti tarjoaa, sitä mitä tarvitaan. Arvioinnin avulla on mahdollista selvittää, kuinka palvelua voi tehdä paremmaksi ja kuinka projekti toimii, eli mitä projektin aikana tapahtuu. Prosessiarvioinnin tavoitteena oli vahvistaa Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektia ja ohjata sitä oikeaan suuntaan. Tärkeimmät kysymykset, joihin tällä arvioinnilla etsittiin vastausta olivat:

- 1) saavutetaanko projektilla toivottuja tavoitteita ja
- 2) kuinka projektia voisi parantaa: mitkä tekijät edistävät, mitkä estävät toteutusta.

4.2 Arvioinnin toteutus

Arviointisuunnitelman jälkeen arviointi etenee aineiston keräämiseen ja analysointivaiheeseen (FinSoc 2001, 13). Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarviointia varten arviointitietoa kerättiin osallistavilla menetelmillä haastatteleamalla projektityöntekijöitä sekä kehittämistiimiltä kyselylomakkeella ja oppimiskahvila (learning cafe) -työpajassa. Osallistavan arvioinnin lähtökohtana on oletus, että arvioitavalla yhteisöllä on tärkeää arvioinnin kohdetta koskevaa kokemusta ja tietoa. Yhteisö on mukana kaikissa arvioinnin vaiheissa. (Laitinen 2000, 29.)

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa kehittämistoimintaan on otettu mukaan myös toimijoita eli vastaanottokeskusten työntekijöitä. Niinpä oli luonnollista ottaa toimijat mukaan myös projektin arviointiin. Toimijoiden mielipiteiden avulla voidaan muodostaa realistinen käsitys kehittämisen tavoitteesta ja sen saavuttamisen tavoista. Kyselyn ja oppimiskahvilatyöpajan avulla toimijat pääsivät kertomaan varsin vapaasti näkemyksiään projektista. Näin saatiin toimijoiden tieto ja kokemukset ohjaamaan kehittämistoimintaa oikeaan suuntaan. Toimijoiden ottaminen mukaan kehittämiseen vähentää usein myös muutosvastarintaa (Toikko ja Rantanen, 2009).

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnissa kartoitettiin haastattelun avulla projektin puolivälissä projektin sen hetkinen tila, siihenastinen toiminta, tavoitteet, periaatteet ja menettelytavat. Kyselyn ja oppimiskahvilatyöpajan avulla selvitettiin vastaanottokeskusten työntekijöiden ajatuksia projektista. Osallistavassa arvioinnissa eri tiedonkeruumenetelmien vuoropuhelu on mahdollista, joten ryhmähaastattelulla, kyselyllä ja oppimiskahvilatyöskentelyllä toteutettu tiedonkeruu täydensivät tässä toteutetussa prosessiarvioinnissa toisiaan. Prosessia havainnoivaa aineistoa kerättiin siten, että menetelmät olivat osa projektin kehittämistä, eivät siitä irrallista toimintaa. (Kivipelto 2008, 26–27.)

4.2.1 Ryhmähaastattelu

Elokuussa 2013 toteutettiin ryhmähaastattelu, johon osallistuivat kaikki kolme projektin työntekijää sekä heidän esimiehensä Ensi- ja turvakotien liitosta. Projektin työntekijöille toteutettiin ryhmähaastattelu kollektiivisen muistelun ja tarinaviivan avulla. Kollektiivinen muistelu on yksi ryhmähaastattelun muoto. Menetelmä mahdollisti projektin tarkastelun jälkeenpäin projektin ensimmäiseltä puolikkaalta. Siinä käytiin läpi koko projektin siihenastinen toiminta niin onnistuneiden kuin epäonnistuneidenkin tapahtumien kautta.

Kollektiivinen muistelu auttoi mukana olleita projektityöntekijöitä näkemään kokonaisuuden; mitä kaikkea ajanjaksolla on tapahtunut, kuka tehnyt mitäkin ja minkälaisia syy-seuraus-suhteita eri tilanteista tai tapahtumista löytyy. (Jelli Järjestötietopalvelu 2013.)

Projektin työntekijät tekevät tiivistä yhteistyötä keskenään, joten projektia arvioitaessa oli perusteltua kuulla heitä kaikkia yhdessä. Ryhmähaastattelutilanteessa ryhmän jäsenillä oli mahdollisuus auttaa toisiaan muistamaan jotain, mitä yksin haastattelussa oltaessa ei välttämättä olisi tullut mieleen. Työntekijät hyötyivät itse haastatteluun osallistumisesta, koska siinä heillä oli tilaisuus antaa ja saada suoraa palautetta omasta työstään ja sitä kautta kehittää omaa toimintaansa. Työntekijöillä oli mahdollisuus saada uusia näkökulmia työhönsä samalla, kun he refleктоivat omaa toimintaansa. Kriittisyys ja vakiintuneiden käytäntöjen kyseenalaistaminen on myöhemmin sovellettavissa muissakin työtehtävissä. Haastattelussa työntekijöiden oma arviointi projektista nousi esiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Robson 2001, 43.)

Haastattelu pidettiin projektin tiloissa, haastateltaville tutussa ympäristössä, jolloin tutkimuksen vaatimat erityisjärjestelyt olivat mahdollisimman pienet, eivätkä tällöin vaikuttaneet haastattelun tuloksiin. Haastattelu videoitiin, jotta vastausten kirjaamiseen ei tarvinnut käyttää ylimääräistä aikaa keskustelutilanteessa ja niihin oli siten mahdollista palata myöhemmin tuloksia kirjatessa. (Liite 1, suunnitelma ryhmähaastattelutilanteesta.)

Haastattelun alkuun kaikki osallistujat saivat nipun tarralappuja, joille he saivat kirjoittaa itselleen merkittäviä tapahtumia projektiin liittyen ko. ajanjaksolta. Loppujen lopuksi lappuja tuli janalle kaikkiaan reilut 60. Osassa lapuista oli samoja asioita, mutta ne kaikki kiinnitettiin aikajanalle. Muistelussa aikajanalle ei tullut niinkään yksittäisiä tapahtumia vaan isompia kokonaisuuksia, jotka ovat kulkeneet mukana koko projektin ajan.

Tapahtumia oli hankala sijoittaa aikajanelle suoraan johonkin tiettyyn kohtaan. Projektipäällikön ja esimiehen lapuissa oli paljon projektinhallintaan, suunnitteluun ja raportointiin liittyviä asioita. Projektityöntekijöiltä tuli mukaan muutamia tapahtumia, koulutuksia ja asiakkaiden kohtaamisia.

Sen jälkeen kun tärkeimmät tapahtumat oli saatu sijoitettua aikajanelle, osallistujat saivat jokainen kolme punaista lappua, joille he kirjoittivat jonkun mielestään epäonnistuneen tai kehitystä kaipaavan asian. Näissäkin lapuissa oli paljon samaa tarkoittavia tai läheisesti toisiinsa liittyviä asioita. Viimeiseksi haastattelussa kerättiin osallistujien positiiviset kokemukset projektista. Kaikki haastateltavat saivat kolme vihreää lappua, joihin pystyivät kirjoittamaan omat erityiset onnistumisen kokemuksensa tai muuten mieleen jääneet ”huippuhetket”. Näihin lappuihin kirjatuissa asioissa tuli jo enemmän hajontaa, mutta keskustelussa kaikki olivat yksimielisiä onnistumisista.

Työmuotona kollektiivinen muistelu ja aikajana oli kaikille haastatteluun osallistuneille uusi. Osallistujat pitivät sitä toimivana. Haastattelusta jäi konkreettisena asiana näkyviin laput aikajanelle, jonka projektin työntekijät halusivat säilyttää myöhempää käyttöä varten. Aikajanan avulla kaikille konkretisoitui projektissa jo tehdyt asiat ja ne asiat, jotka vaativat vielä paneutumista. Tämä menetelmä tuotti paljon aineistoa prosessiarviointiin.

4.2.2 Kysely

Pian ryhmähaastattelun jälkeen oli projektin kehittämistiimin tapaaminen, johon osallistuin kerätäkseni aineistoa arviointia varten. Kehittämistiimin tapaamisessa pääsin jakamaan osallistujille kyselylomakkeen henkilökohtaisesti ja näin varmistettiin pienen otoksen mahdollisimman suuri vastausprosentti. Kyselyn taustat ja tarkoitus kerrottiin vastaajille ennen kuin he saivat kyselylomakkeen. Osallistujat vastasivat kyselyyn heti paikan päällä ja tapaamisen lopuksi kyselylomakkeet kerättiin takaisin. Näin saatiin varmistettua, että kaikki vastaavat ja palauttavat kyselyn, koska otos oli muutenkin todella pieni. (Liite 2, kyselylomake.)

Kysely toteutettiin projektin kehittämistiimissä ja siihen vastasi kahdeksan henkilöä. Moniammatillinen projektin kehittämistiimi kokoontuu noin kuuden viikon välein pohtimaan projektin kulkua ja vaihtamaan kuulumisia ryhmistä ja asiakastyöstä. Kehittämistiimiin kuuluu työntekijöitä kaikista kolmesta Helsingin vastaanottokeskuksesta. Yleensä kehittämistiimiin pääsee osallistumaan kolmesta kuuteen työntekijää. Arviointikerralla paikalla oli kuitenkin ennätyselliset kahdeksan työntekijää, joten mahdollisuus osallistua projektin arviointiin motivoi vastaanottokeskusten työntekijöitä osallistumaan kehittämistiimiin.

Kyselyllä kartoitettiin Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin vaikutuksia vastaanottokeskusten toimintaan. Kyselyllä arvioitiin projektin vaikutuksia ”kentällä” ja tuotiin esiin sieltä nousevia tarpeita ja toiveita projektin jatkolle. Kyselyssä oli myös avoimia kysymyksiä, joiden kautta vastaanottokeskusten työntekijät pääsivät ilmaisemaan vapaasti oman mielipiteensä projektista. Kyselyn tavoitteena oli selvittää, millaista tukea ja apua vastaanottokeskusten työntekijät olivat saaneet projektin myötä työhönsä vastaanottokeskuksissa, ja miten he olivat kokeneet sen vaikuttaneen asiakkaiden arjessa selviytymiseen vastaanottokeskuksissa. Kyselyssä kysyttiin vastaajien mielipidettä myös kuuden viikon välein kokoontuvasta kehittämistiimistä.

Kyselylomakkeessa oli viisi avointa kysymystä, joilla kysyttiin vastaanottokeskusten työntekijöiden odotuksia projektin jatkolta ja muita mahdollisia projektiin liittyviä toiveita. Viimeisessä kohdassa vastaajat saivat kertoa omia ajatuksiaan, ideoitaan ja visioitaan liittyen turvapaikanhakija vauvaperheiden tulevaisuuteen. Kyselyssä kysyttiin myös vastaanottokeskuksen työntekijöiden mielipidettä siihen, mitä toiminnan vakiinnuttaminen vaatisi vastaanottokeskuksilta.

4.2.3 Oppimiskahvilatyöskentely

Kyselyn jälkeen projektin toiminnan arviointia jatkettiin oppimiskahvilatyöskentelyllä. Oppimiskahvila on työskentelymenetelmä, jonka avulla isompi verkosto saadaan toimimaan ja kehittämään uutta pienempiä

ryhmiä aktivoimalla. Menetelmä tukee muun muassa hiljaisempien osallistujien osallistumista, ratkaisujen löytymistä hankaliin kysymyksiin sekä yhteisen ymmärryksen syntymistä. Sen avulla voidaan jakaa kokemuksia, luoda uutta tietoa ja rakentaa yhteistä näkemystä. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010; Liite 3, suunnitelma oppimiskahvila työpajasta.)

Oppimiskahvila työpajan tarkoituksena oli kehittää Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektia yhdessä eteenpäin. Sen avulla toimintaa arviointiin niin, että jokainen kehittämistiimiin osallistunut pystyi tuomaan esiin omat ajatuksensa ja pääsi tuottamaan ideoita ryhmissä. Oppimiskahvilaan osallistuivat kehittämistiimin kyseisellä kerralla osallistuneet kahdeksan vastaanottokeskusten työntekijää, Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin projektipäällikkö ja yksi projektityöntekijä. Työskentelyyn käytettiin aikaa noin tunti. Oppimiskahvilatyöskentely tapahtui kolmessa pienessä ryhmässä, joissa oli kaksi - kolme henkilöä per ryhmä. Lisäksi jokaisessa pöydässä toimi projektin työntekijä ja arvioija puheenjohtajana (emäntänä), jonka tehtävänä oli pitää yllä keskustelua ja olla apuna tarvittaessa, kun asioita kirjattiin ylös keskustelusta. Ryhmät kirjasivat keskustelun pääaiheet pöydissä olleille isoille papereille. Oppimiskahvilan keskustelupöytien aiheet oli valittu etukäteen projektityöntekijöiden toiveita kuunnellen. Keskustelijat vastasivat ennen ryhmätoiminnan aloittamista kyselyyn, jossa käsiteltiin samoja aiheita, joten "ajatusprosessi" aiheista oli lähtenyt liikkeelle jo ennen keskustelupöytiin siirtymistä. Pöytien aiheena oli:

- ❖ Kehittämistiimi
- ❖ Projektin jatko ja
- ❖ Projektin vaikutus asiakkaiden elämään.

Keskustelu-aikaa yhdessä pöydässä oli noin seitsemän minuuttia, jonka jälkeen osallistujat vaihtoivat toiseen pöytään. Emäntä jäi pöytään, sillä hänen tehtävänänsä oli kertoa pöytään tulevalle uudelle ryhmälle mihin edellisen ryhmän keskustelu on päättynyt ja mistä aiheista ryhmässä keskusteltiin. Uusi ryhmä jatkoi keskustelua siitä, mihin edellinen ryhmä oli sen lopettanut. Lopuksi pöytien emännät tekivät yhteenvedon kaikista pöydässä käydyistä keskusteluista. Tämän yhteenvedon aikana kaikilla keskusteluun osallistuneilla

oli vielä mahdollisuus kommentoida kahvilapöytien tuotoksia. Kaikissa pöydissä käytiin vilkasta keskustelua ja jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus päästä pienessä ryhmässä ääneen. Ryhmäkeskusteluiden jälkeen pöytien emännät esittelivät pöytänsä "tuotoksen" ja tekivät lyhyen yhteenvedon käydyistä keskusteluista. Tällöin kaikilla osallistujilla oli vielä mahdollisuus täydentää ja tarkentaa keskustelua.

Sekä kysely että oppimiskahvilatyöskentely toimivat kehittämistiimissä hyvin. Ihmiset kirjoittivat kyselyyn vastauksia kynä sauhuten ja keskustelivat aktiivisesti. Kehittämistiimiin ko. kerralla päässeet vastaanottokeskusten työntekijät osallistuivat innokkaasti niin kyselylomakkeen täyttämiseen kuin oppimiskahvilatyöskentelyynkin. Molemmat menetelmät tuottivat arviointia varten paljon materiaalia ja uutta tietoa projektista. Myös projektityöntekijät ja sitä kautta menneillään oleva projekti hyötyi näistä keskusteluista.

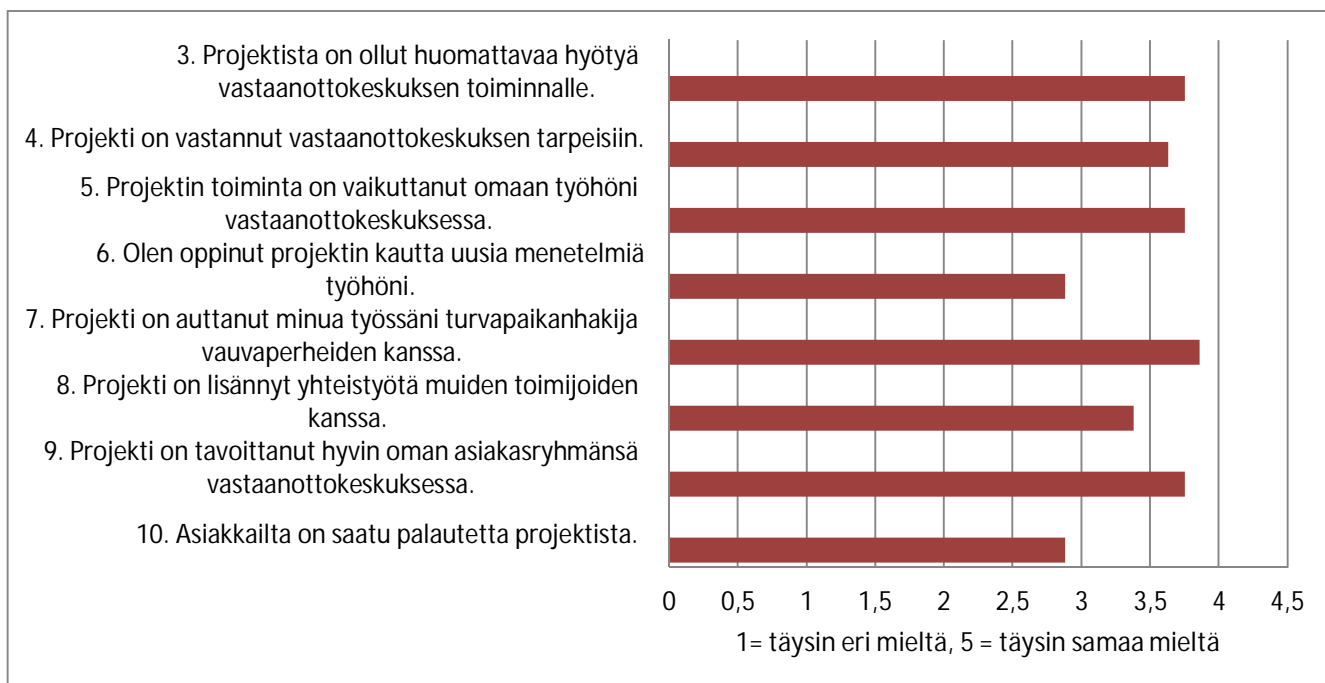
4.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Prosessiarvioinnin aineisto koostui ryhmähaastattelutilanteesta, joka videoitiin ja purettiin sanatarkasti paperille. Lisäksi aineistona käytettiin kehittämistiimiläisille tehtyä kyselyä ja oppimiskahvilatyöskentelyn ryhmäkeskusteluita ja niistä saatua materiaalia. Aineistona on käytetty myös muuta kirjallista aineistoa, jota projektista on ollut saatavilla (esitteet, nettisivut, uutisjutut).

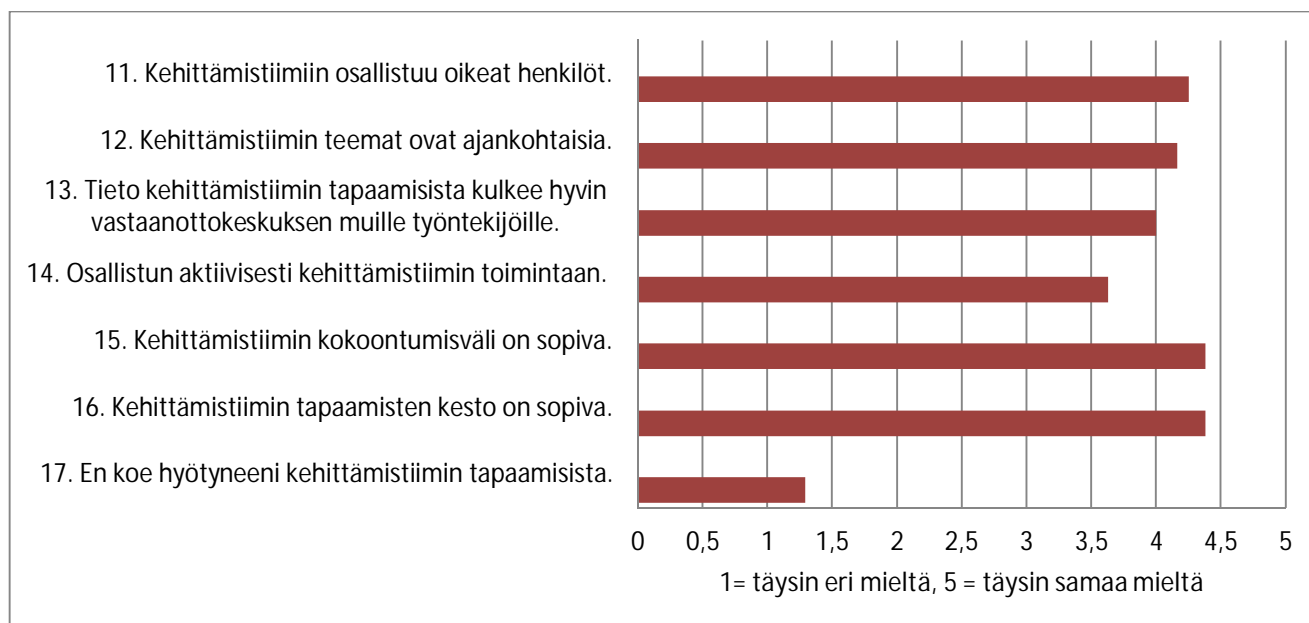
Aineisto analysoitiin pääasiallisesti teemoitellen. Teemoittelua käytetään usein analyysimenetelmänä laadullisissa arvioinneissa. Teemoittelussa aineisto järjestetään siitä nousevien teemojen mukaisesti niin, että kustakin yksittäisestä haastattelusta tai vastauksesta otetaan kunkin teeman kohdalla käsittelyyn relevantit kohdat. Teemoja esitellään sisällön mukaan ja sen mukaan, miten niistä on puhuttu. Mukaan voidaan liittää havainnollistavia sitaatteja. (Fields 2013.)

Aineistoa analysoitaessa litteroidusta haastatteluaineistosta poimittiin esiin ne seikat, jotka olivat arvioinnin kannalta olennaisia. Ryhmähaastattelutilanteessa keskustelu karkasi toisinaan sivuraiteelle, joten aivan kaikki videomateriaali ei ollut arvioinnin kannalta oleellista. Analysoitaessa kerättyä aineistoa tarkasteltiin systemaattisesti ja kokonaisvaltaisesti. Analyysin lähtökohtana oli saada vastauksia arviointikysymyksiin. Aineiston analysointi alkoi jo aineiston keruun yhteydessä ja päättyi vasta, kun aineistosta ei enää löytynyt uusia näkökulmia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Seitamaa-Hakkarainen 2000.)

Kyselylomakkeessa oli muutamia mielipidekysymyksiä, joissa kysymykset esitettiin väittäminä. Vastaus väittämiin tuli antaa ympyröimällä omaa mielipidettä kuvaava numero 1 – 5, jolloin 1 = täysin eri mieltä ja 5 = täysin samaa mieltä. Lisäksi vastaajia pyydettiin perustelemaan vastaus lyhyesti. Nämä kysymykset oli mahdollista analysoida määrällisillä menetelmillä. Aineisto oli pieni (8 vastaajaa), joten tiedon yleistettävyyys ei ole kovin korkea. Väittämien vastauksista laskettiin keskiarvot ja ne laitettiin pylväinä taulukkoon näkyviin.



Kuvio 3. Vastausten keskiarvo, projektiin liittyvät väittämät 3-10.



Kuvio 4. Vastausten keskiarvo, kehittämistiimiin liittyvät väittämät 11–17.

Keskiarvoja laskettaessa vastausten joukosta mahdollisesti löytyvät hyvinkin poikkeavia arvot jäävät huomioimatta, jolloin pelkkään keskiarvoon tuijottaminen saattaa vääristää tulkintaa. Keskilukuja katsottaessa ääripäistä saatava tieto ja yksilön ääni voivat hukkuu. Myöskään syy-seuraussuhteet eivät aina käy kyselyaineistosta selväksi. (Fields 2013.) Näissä kyselylomakkeen vastauksissa suuria heittoa oli vain parissa väittämässä ja näihin pariin poikkeamaan löytyi selitys perusteluista (esimerkiksi ei osaa sanoa, koska ei ole osallistunut toimintaan), joten en kokenut niiden vääristävän keskiarvojen ilmoittamia tuloksia.

Kyselylomakkeen avointen kysymysten vastaukset teemoiteltiin tässä esiteltävän taulukon mukaisesti, jolloin tärkeimmät asiat saatiin nostettua esiin aineistosta. Kyselylomakkeen avoimilla kysymyksillä on mahdollista saada vastaajien mielipide selville perusteellisesti. Avointen vastausten joukossa saattaa olla hyviä ideoita, joita voi hyödyntää toiminnassa. Huonona puolena avoimissa kysymyksissä on, että niihin saatetaan jättää vastaamatta tai vastaukset ovat ylimalkaisia ja epätarkkoja. (Valli 2010, 126.)

Teema	Kyselyn avovastaukset
Toiveet projektin jatkolle	<ul style="list-style-type: none"> • tapahtumia, toiminnallisuutta • ohjaajille tukea ryhmien vetämiseen • perhekahvilatoiminnan jatkuminen • koulutusta työntekijöille • toiminnan vakiinnuttaminen • yksityismajoitusasiakkaat mukaan toimintaan
Toiminnan vakiinnuttamisen vaatimukset	<ul style="list-style-type: none"> • henkilöresursseja • myönteistä asennoitumista • tukea esimiehiltä • konkreettisia malleja
Toiveet yhteistyöstä	<ul style="list-style-type: none"> • tietoa, minne voi ottaa yhteyttä • tiedonkulkua, tiedottamista molempiin suuntiin
Muut yhteistyökumppanit	<ul style="list-style-type: none"> • leikkipuistot • asuinaluekohtaiset palvelut • lastensuojelu • vapaaehtoiset
Turvapaikanhakija-vauvaperheiden tulevaisuus	<ul style="list-style-type: none"> • ryhmät osa vastaanottokeskusten toimintaa • perheiden tarpeet huomioitu tiloissa ja palveluissa

Kuvio 5. Kooste kyselyn avovastauksista.

Aineiston analyysin jälkeen peilasin tuloksia Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin toimintasuunnitelmaan. Sen perusteella kirjoitin arviointiraporttiin johtopäätökset ja kehittämissuosituksen projektin jatkolle. Raportissa oli tarkoitus saada näkyviin kokonaiskuva projektista ja antaa kehitysehdotuksia jatkotoiminnalle.

4.4 Prosessiarvioinnin tulokset

Prosessiarvioinnin tarkoituksena Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa oli selvittää, kuinka vastaanottokeskuksen työntekijät kokivat projektin ja sen vaikutukset työssään sekä projektityöntekijöiden omia tuntemuksia projektista. Prosessiarvioinnissa etsittiin vastauksia kysymyksiin, saavutetaanko projektilla toivottuja tavoitteita ja kuinka projektin toimintaa voisi parantaa.

4.4.1 Haastattelun tulokset

Haastattelemalla kerätyllä aineistolla saatiin tietää mitä projektin aikana oli tehty siihen hetkeen mennessä ja sen avulla pystyttiin tarkentamaan muut arvioinnin osa-alueet. Projektin työntekijöiden haastattelussa ajankäyttö ja rajaaminen nousivat selkeästi esiin parannusta kaipaavina asioina. Projektin työntekijöillä tuntui olevan tarvetta tarkentaa projektin tarkoitusta ja asiakaspintaa. Rajaaminen ja joidenkin asiakasryhmien jättäminen toiminnan ulkopuolelle tuntui työntekijöistä ikävältä, vaikka se tiedostettiin tarpeelliseksi projektin toimivuuden kannalta. Kirjaamisen tärkeydestä kaikki olivat yhtä mieltä, mutta toiveissa oli vielä selkiyttää ja havainnollistaa, missä asioissa ja tilanteissa kirjaamista tulisi tehdä ja miten. Myös projektin toiminnan valtakunnallistaminen vaatii vielä tuossa vaiheessa työtä ja erityistä panostusta.

4.4.2 Kyselyn tulokset

Kysely ja oppimiskahvilatyöskentely vastasivat kysymykseen miten. Niistä saatiin myös kehittämissuhteita projektin jatkolle. Kyselyn perusteella projekti on onnistunut saavuttamaan asettamansa tavoitteet monessa asiassa. Vastaanottokeskusten työntekijät kokivat, että projektista on ollut hyötyä vastaanottokeskuksen toiminnalle. Työntekijöiden mielestä projektin myötä tärkeä asiakasryhmä, lapsiperheet, on noussut esille eri tavalla kuin ennen. Perheille järjestetty toiminta, kuten äiti-lapsi-ryhmä, sai kiitosta vastaanottokeskusten työntekijöiltä. Myös projektin myötä alkanut doulayhteistyö nousi esille työntekijöiden vastauksissa. Vastaanottokeskusten työntekijät kokevat, että projekti on vastannut kohtalaisen hyvin vastaanottokeskusten tarpeisiin. Vastauksista näkyy vastaanottokeskusten erilaisuus. Joissain vastaanottokeskuksissa vauvaperheitä on asiakkaina melko vähän ja asiakkaat vaihtuvat usein, joten perheiden motivoiminen mukaan toimintaan on koettu haastavaksi. Työntekijät kokivat, että projekti on tarjonnut kivoja tapahtumia, joihin on ollut helppo saada asiakkaita mukaan. Työntekijät toivoisivat projektilta lisää säännöllistä toimintaa vastaanottokeskuksissa.

Kyselyn mukaan projektin toiminta on vaikuttanut vastaanottokeskusten työntekijöihin työhön jonkin verran. Työntekijät kokevat projektin kautta saaneensa lisää ulottuvuutta työhönsä. Myös asiakkaiden kanssa työskentelyryhmissä on ollut omaa työnkuvaa kehittävää toimintaa. Projektin tarjoama tuki asiakkaille on auttanut myös työntekijöitä omassa työssään. Työntekijät ovat voineet Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin myötä tarjota asiakkailleen uutta ryhmätoimintaa, perheille puuhaa ja tärkeää tietoa. Työntekijät ovat kokeneet saaneensa konkreettista tukea työhönsä projektityöntekijöiltä ja kehittämistiimistä.

Kyselystä kävi ilmi, että projekti on lisännyt yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Myös yhteistyö muiden vastaanottokeskusten kanssa on lisääntynyt projektin myötä. Vastaajien mielestä projekti on tavoittanut kohtuullisen hyvin oman asiakasryhmänsä vastaanottokeskuksissa. Tätäkin kysymyttäessä vastauksissa näkyy vastaanottokeskusten erilaisuus. Monessa vastauksessa nousee esiin huoli yksityismajoituksessa olevien perheiden tavoitettavuudesta. Nyt yksityismajoituksessa olevat perheet tuntuvat jäävän toiminnan ulkopuolelle. Asiakkailta on saatu palautetta projektista vain vähän. Se palaute mitä vastaanottokeskusten työntekijät ovat projektin toiminnasta asiakkailta saaneet, on ollut pääosin positiivista.

Moniammatillisesta projektin kehittämistiimistä ja sen toiminnasta kysyttäessä moniammatillista tiimiedustusta pidettiin hyvänä kehittämistiimissä. Vastaajien mukaan myös esimiehet voisivat joskus osallistua kehittämistiimin tapaamisiin. Monessa vastauksessa mainittiin, että yksityismajoituksen sosiaalityöntekijä olisi hyvä saada mukaan toimintaan. Kaiken kaikkiaan kokoonpanoa pidettiin kuitenkin toimivana. Myös kehittämistiimin teemoja pidettiin ajankohtaisina ja hyvinä. Projektityöntekijöiden työtä kehittämistiimien tapaamisten valmistelussa kiiteltiin. Kehittämistiimiin osallistuneet työntekijät ovat vieneet vastaanottokeskuksiin muille työntekijöille kehittämistiimin tapaamisissa saamaansa tietoa doulistista, äitiyspakkauksista ja ryhmien toiminnasta.

Vastaanottokeskusten työntekijät osallistuvat vaihtelevasti kehittämistiimin toimintaan. Osa auttaa enemmänkin tapahtumissa, ei niinkään osallistumalla

kokouksiin. Toisten mielestä kokouksiin osallistuminen on tärkeää ja he pyrkivät osallistumaan niihin joka kerralla. Kehittämistiimin kokoontumisväliä työntekijät pitivät hyvänä. Kokoontumisissa ei ole ollut turhaa asiaa, eikä se vastaanottokeskusten työntekijöiden mielestä rasita liikaa arkityötä vastaanottokeskuksissa. Vastaajat pitivät kehittämistiimin tapaamisten kestoa sopivana. Yleensä aika riittää, mutta toisaalta ei lohkaise liian isoa osaa työpäivästä. Vastauksista kävi ilmi, että kehittämistiimi toimii välillä työnohjauksellisena kokemuksena, jossa pääsee keskustelemaan muiden työntekijöiden kanssa. Kehittämistiimi luo vastaanottokeskusten työntekijöille positiivisen kuvan projektin toiminnasta.

Avointen kysymysten vastauksissa vastaanottokeskusten työntekijät toivovat projektilta jatkossa vielä enemmän toiminnallisuutta, koko perheen tapahtumia, tapaamisia ja perhekahvilatoiminnan jatkumista. Työntekijät toivovat myös saavansa projektilta koulutusta ja tukea omaan työhönsä. Työntekijöiden toiveena oli myös, että projektin alkuun laittama toiminta saadaan vakiintumaan vastaanottokeskuksissa. Kysyttäessä mitä toiminnan vakiintuminen osaksi vastaanottokeskusten toimintaan vaatisi, nousi vastauksissa esiin etenkin nykyiset riittämättömiltä tuntuvat henkilöresurssit. Myös myönteinen asenne toimintaa kohtaan mainittiin yhtenä toiminnan vakiinnuttamisen edellytyksenä. Esimiesten ymmärrystä projektin toimintaa kohtaan tulisi lisätä, jotta työntekijöiden antamaa työpanosta arvostettaisiin tarpeeksi.

4.4.3 Oppimiskahvilatyöskentelyn tulokset

Oppimiskahvilatyöskentelyn aikana pöydässä, jonka aiheena oli kehittämistiimi, käytiin vilkasta keskustelua kehittämistiimin merkityksestä ja tapaamisten vaikutuksista. Vastaanottokeskusten työntekijät kokivat kehittämistiimin vastaavan heidän tarpeisiinsa. Kehittämistiimin koetaan olevan projektin laatutakuu, joka tuo projektia lähemmäs työntekijöitä ja he tuntevat pääsevänsä paremmin sisälle projektiin. Vastaanottokeskusten työntekijöiden mielestä kehittämistiimin toiminta on ollut käytännönläheistä ja siihen ovat osallistuneet oikeat henkilöt. Vain yksityismajoituksessa olevien turvapaikanhakijoiden kanssa työskentelevän sosiaalityöntekijän poissaoloa ihmeteltiin.

Kehittämistiimissä vastaanottokeskusten työntekijät ovat saaneet esitellä omia ideoitaan projektityöntekijöille ja toisaalta saaneet hyviä ideoita muilta oman työn kehittämiseen. Kehittämistiimin tapaamisia kuvailtiin lähes työnohjauksellisiksi. Kehittämistiimin myötä lapsiperheet ja niiden tarpeet tulevat työntekijöille näkyväksi vastaanottokeskuksissa. Joissain tilanteissa työntekijät kokivat salassapidon haasteeksi tapaamisissa asiakkaista puhuttaessa.

Projektin jatkoa mietittäessä esiin nousi toive ryhmien vetämistä helpottavasta konkreettisesta ”työkalupakista”. Vastaanottokeskusten työntekijöiden mielestä se helpottaisi ryhmien jatkumista ja vakiintumista osaksi vastaanottokeskuksen toimintaa ilman projektin työntekijöitä. Toiveena oli myös saada mukaan vapaaehtoisia henkilöitä erilaisiin tehtäviin mm. perhekahvilaan, ryhmien vetäjiksi ja asiakkaiden saattamiseen ryhmään. Perhekahvilatoiminnan toivottiin vakiintuvan säännölliseksi. Perhekahvilan ikärajan ei vastaanottokeskusten työntekijöiden mielestä ole syytä olla niin tarkka, vaan mukaan voisivat tulla kaikki perheet, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Perhekahvila voisi olla kerran viikossa ja teemat vaihtuvia. Projektin toivottiin lisäävän perhe-/vauvamyönteisyyttä vastaanottokeskuksissa niin, että perheet nähtäisiin asiakasryhmänä, ei vain häiriönä.

Vastaanottokeskusten työntekijät toivoivat projektin uudelleen esittäytymistä kaikissa vastaanottokeskuksissa. Esittelyssä voisi käydä läpi, mitä projekti on tehnyt ja mitä projektilta on jatkossa tulossa. Vastaanottokeskusten työntekijät toivoivat projektilta lisää koulutusta ja työpajoja henkilökunnalle mm. yleistä vauvoin ja lapsiin liittyvää tietoa sekä apua ryhmien vetämiseen. Asiakasryhmistä yksityismajoituksen ja säilön asiakkaat voisi ottaa mukaan projektiin.

Pöydässä, jossa keskustelun aiheena oli vaikutus asiakkaiden elämään, aihetta pidettiin hankalana, koska asiakassuhteet vastaanottokeskuksissa ovat usein lyhyitä. Vastaanottokeskusten työntekijöiden arvion mukaan ryhmään osallistuminen on ollut hyvä kokemus asiakkaalle ja asiakkaat ovat kyselleet ryhmästä, jos se on ollut tauolla. Ryhmissä äidit ovat saaneet toisiltaan vertaistukea. Työntekijät ovat huomanneet, että vastaanottokeskusten tiskillä on

ollut vähemmän kyselyitä vauvoihin/lapsiin liittyvistä asioista. Ryhmien alkamisen myötä äidit ovat hakevat apua ja neuvoja toisiltaan ja ovat alkaneet luottaa omiin taitoihinsa enemmän.

4.4.4 Prosessiarvioinnissa esiin nousseet kehittämistarpeet Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa

Prosessiarvioinnissa kävi ilmi, että Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin työntekijät ovat olleet tyytyväisiä tiimin toimintaan projektin aikana. Projektin työntekijät ovat innostuneita ja sitoutuneita työhönsä. Vastaanottokeskuksissa nähdään projektin toiminta tärkeänä ja sen todetaan tuovan työlle lisäarvoa. Projektin onnistuminen ja vaikuttavuus nähdään suoraan vastaanottokeskuksien toiminnassa. Asiakkaat sitoutuvat projektin tarjoamaan toimintaan ja yhteisöön. Työntekijät ovat havainneet muutoksia asiakkaiden elämässä. Moni asiakkaista on saanut projektin tarjoamasta ryhmätoiminnasta lisää itseluottamusta ja rohkaisua ratkaista ongelmia itse. Asiakkaat ovat myös verkostoituneet tiiviimmin toistensa kanssa ja projektin myötä he ovat alkaneet etsiä apua ongelmiinsa myös toisiltaan (vertaistuki), mikä on vähentänyt asiakkaiden kyselyitä työntekijöiltä vastaanottotiskillä.

Vastaanottokeskusten työntekijät kokivat verkostoyhteistyön tiivistyneen projektin myötä. Työntekijöillä on saatavilla enemmän tietoa yhteistyökumppaneista ja asiakkaan ohjaaminen oikeaan paikkaan on tuntunut helpommalta. Doulatoiminta nousi esiin kyselyssä monessa vastauksessa, kun työntekijöiltä kyseltiin projektin vaikutuksista. Ensi- ja turvakotien liitto tarjoaa doulatoimintaa ympäri Suomea. Doula on vapaaehtoinen synnyttäjän tukihenkilö, joka voi tulla mukaan synnytykseen. Projekti on järjestänyt pääkaupunkiseudulla toimiville doulille koulutusillan, jossa käytiin läpi turvapaikanhakijoihin liittyviä asioita (mm. lainsäädäntö, tulkin käyttö jne.) Vastaanottokeskuksiin projekti on tiedottanut doulatoiminnasta ja järjestänyt toiminnan esittelytilaisuuden kehittämistiimissä, jotta toiminta on tullut tutuksi. Näiden toimien myötä doulien käyttö turvapaikanhakijoiden keskuudessa on mahdollistunut ja tasaiseen tahtiin kasvattanut suosiotaan.

Vaikka Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti monessa kohtaa saavuttikin tavoitteensa, arviointi nosti esiin joitakin seikkoja, joissa toimintaa on vielä vara parantaa. Osa esiin nousseista kehittämistarpeista oli hyvinkin konkreettisia. Sekä projektin tiimiltä että vastaanottokeskusten työntekijöiltä nousi monia samoja kehittämiskohteita esiin. Jotta toimintaa olisi mahdollista jatkaa myös projektin päättymisen jälkeen, Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa tulisi arvioinnin perusteella kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- kirjaamisen parantaminen ja tarkentaminen
- kohderyhmän rajaaminen
- projektin toiminnan esittely vastaanottokeskuksissa
- yksityismajoituksessa olevien turvapaikanhakijoiden mukaan saaminen projektin toimintoihin ja heidän kanssaan työskentelevän sosiaalityöntekijän osallistuminen kehittämistiimiin
- konkreettista apua (esim. työkalupakki) ryhmien vetäjille sekä
- vapaaehtoisten/vertaisäitien hankkiminen ja kouluttaminen mukaan ryhmiin.

4.5 Arviointiraportti

Arvioinnin tuloksena syntyy raportti, jossa nähdään yhteenveto ja esitetään tulokset ja johtopäätökset (FinSoc 2001,16). Arviointiraportti Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektista valmistui marraskuussa 2013. (Liite 4, Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarviointiraportti.) Arviointiraportti kirjoitettiin yleisten, esimerkiksi Karelia ammattikorkeakoulun opinnäytetyön kirjoittamiseen annettujen raportointiohjeiden mukaan. Raportin pituus liitteineen on 34 sivua. Arviointiraportissa esitellään alkuun lyhyesti arvioinnin kohteena oleva projekti. Sen jälkeen esitellään arvioinnin rajaus ja toteutustapa. Raportissa käsitellään arvioinnin tuloksia ja niiden perusteella tehtyjä havaintoja projektista. Raportin loppuun on kerätty johtopäätöksiä ja kehittämiskohteita, joilla projektia voidaan kehittää edelleen ja varmistaa toiminnan jatkuminen projektin päättymisen jälkeen.

Arvioinnin avulla saatiin tärkeää tietoa siitä, mitä ja miten Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin aikana on tehty. Tulokset kirjattiin arviointiraporttiin rehellisesti. Raportissa esiteltiin arvioinnin rajaukset, käsitteet, aineistot ja menetelmät ja arviointituloksista annettiin selkeitä johtopäätöksiä ja suosituksia. Projektityöntekijät voivat hyödyntää arvioinnissa saatuja tuloksia suunnitellessaan projektia eteenpäin. Arviointi tukee useita projektissa tehtyjä toimenpiteitä oikeansuuntaisiksi ja antaa uskoa siihen, että projektin kehittämissuunnat turvapaikanhakijaperheille ovat olleet oikeita ratkaisuja. Raportissa nostetaan esille myös joitakin kehittämissuunnitelmia, joihin projektin työntekijät voivat jatkossa kiinnittää erityistä huomiota.

Arviointiraportin kirjoittamisessa on tärkeää kiinnittää huomiota yleisöön ja tehdä raportti sen mukaan. Raporttia kirjoittaessa on mietittävä, mistä tiedosta on arvioinnin tilaajalle eniten hyötyä, vaikka mitään tietoa ei arvioinnissa tulekaan salata. Hyötynäkökulma korostuu erityisesti raportin toimenpideehdotuksia muotoillessa. Arvioinnista kirjoitetun raportin tulee olla selkeä ja siinä esitettyjen johtopäätösten tulee perustua raportissa esitettyyn tietoon ja lopuksi annettavien suositusten tulee olla osuvia, hyödyllisiä ja realistisesti toteutettavissa. Raportissa tieto tulee esittää täsmällisesti ja perustellusti, mutta tarpeeksi tiiviisti, jotta raportti ei jää lukematta. (Fields 2013.)

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnin raporttia kirjoittaessani pidin huolen siitä, että se vastasi projektin odotuksiin, oli helppolukuinen ja ymmärrettävä myös sellaiselle henkilölle, joka ei tunne projektia muuten. Raporttia kirjoittaessani olin edelleen tiiviisti yhteydessä projektin työntekijöihin ja pyysin heiltä välillä palautetta raportista varmistaakseni, että se sopi heidän tarpeisiinsa. Arviointiraportissa esittämiäni kehittämissuunnitelmia pidin selkeinä ja toteuttamiskelpoisina. Raportin kirjoittamisen tarkoituksena oli saada arviointitieto käyttöön heti toimintojen kehittämistä varten.

Prosessiarvioinnin myötä Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektia tehtiin näkyväksi yhteistyökumppaneille ja sidosryhmälle. Projektin työntekijät saivat arviointiraportista työkalun itselleen, jonka avulla he pystyvät jatkossakin esittelemään projektia sidosryhmille ja muille kiinnostuneille ja he voivat hyödyntää arvioinnissa saatua tietoa myös raportoinnissa rahoittajan suuntaan.

4.6 Arviointitiedon hyödyntäminen Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa

Periaatteessa oma osuuteni projektin arvioinnista päättyi arviointiraportin luovuttamiseen projektin käyttöön. Tämän jälkeen oli projektitiimin vastuulla, kuinka he käyttäisivät arvioinnista saatua tietoa ja miten se vaikuttaisi projektin toimintaan. Kysyin kuitenkin projektin työntekijöiltä palautetta prosessiarvioinnista sähköpostitse noin kaksi kuukautta raportin valmistumisen jälkeen. He arvioivat prosessiarvioinnissa käytettyjä menetelmiä ja lopputuotoksena syntynyttä arviointiraporttia.

Työntekijät kertoivat kuinka he olivat hyödyntäneet arviointiprosessin aikana saamaansa tietoa ja arviointiraporttia projektin toiminnassa. Tehtyä arviointiraporttia oli käytetty muun muassa projektin esittelyyn toisille opiskelijoille. Raportti oli myös esitelty projektin ohjausryhmän tapaamisessa. Ohjausryhmäläiset olivat olleet tyytyväisiä arviointiin. Tapaamisessa oli käyty keskustelua raportin taulukoista ja tiivistelmästä ja mietitty, mistä mikäkin asia ehkä kertoo sekä suunniteltu projektin jatkoa. Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnissa saadun tiedon käyttöönotto jatkuu edelleen projektin jatkuessa vielä vuoden 2014 loppuun saakka. Raportti on vapaasti projektin hyödynnettävissä.

Projektitiimiläiset olivat myös tyytyväisiä arviointiraporttiin. Heidän mielestään siinä tuli näkyväksi moni asia, joka muuten olisi saattanut jäädä vähemmälle huomiolle. Yksi tällaisista asioista oli projektin tahattomat vaikutukset, joita ei aina tule ajatelleeksi (esimerkiksi vastaanottokeskusten välisen yhteistyön

lisääntyminen projektin myötä). Vauvaperhe turvapaikanhakijana – projektin työntekijät saivat arvioinnista tärkeää tietoa projektin jatkoa ajatellen. Kyselyn tulokset auttoivat projektia parantamaan ja kehittämään toimintaansa heikoimmiksi arvioiduissa kohdissa.

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin työntekijöiden mielestä prosessiarvioinnin molemmat tavoitteet toteutuivat todella hyvin. Käytettyjä menetelmiä he pitivät hyvinä ja toimivina. Kyselylomakkeessa korostui avoimista kysymyksistä ja väittämien perusteluista saadun tiedon tärkeys. Arviointiraportissa esitellyt tulokset prosessiarvioinnista saivat myös kehuja projektin työntekijätiimiltä. Taulukoista ja muista graafisista esityksistä oli helppoa nähdä, mihin asioihin jatkossa tulisi kiinnittää huomiota. Myös raportissa käytetyt suorat lainaukset vastaanottokeskusten työntekijöiden vastausten perusteluista olivat projektitiimiläisten mielestä hyvä lisä raportissa. Raporttia lukiessa työntekijät huomasivat, että osa siinä mainituista epäkohdista oli jo parantunut ainakin osittain. Jo arviointiin osallistuminen auttoi näkemään epäkohtia, joten niihin on voitu puuttua heti.

5 Yhteenveto

Tässä opinnäytetyössä toteutettiin prosessiarviointi Ensi- ja turvakotien liitto ry:n Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektiin (2012–2014). Arvioinnin tavoitteena oli tukea ja ohjata projektin kulkua kohti asetettuja tavoitteita. Prosessiarviointi tehtiin kolmella erilaisella osallistavalla menetelmällä: ryhmähaastattelu, kysely ja työpajatyöskentely. Prosessin arviointiin otettiin mukaan projektitiimin lisäksi projektin kehittämistiimi.

Ilman systemaattista arviointia osa projektista olisi voitu toteuttaa eri tavoin, jolloin projektin toiminnan tuloksetkin olisivat erilaisia. Arvioinnin ansiosta prosessin kulku on hallitumpaa. (Vataja & Seppänen-Järvelä 2006, 224.) Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnilla saatiin hyvin vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Tulokset osoittivat, että projekti oli jo

puolella välissä elinkaartaan saavuttanut monessa asiassa tavoitteensa ja suunta oli oikea, vaikka kehitettävääkin löytyi. Keskeisimpinä onnistumisina nousivat esiin vastaanottokeskuksissa käynnistetyt ryhmät ja asiakastapaamiset. Myös doulatoinnin esiin tuominen projektin myötä oli jo tuonut hyviä tuloksia vastaanottokeskuksissa ja avannut yhteistyön toimintojen välillä. Projektin aikana on jo tuotettu tietoa turvapaikanhakijavauvaperheistä ja laadittu monia lausuntoja, joilla pyritään parantamaan turvapaikanhakijaperheiden tilannetta vastaanottokeskuksissa turvapaikanhakuprosessin aikana.

Kolmella eri menetelmällä toteutettu aineiston keruu tuotti paljon tietoa Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektista. Haastattelusta jäi näkyviin sekalaisen oloinen aikajana, josta pystyi näkemään, että projektin aikana erilaista toimintaa oli ollut paljon. Haastattelun aikana projektin työntekijät toivat esiin joitakin kehittämisen paikkoja, mutta myös hyviä kokemuksia löytyi. Kysely ja oppimiskahvilatyöskentely puolestaan tuottivat arvokasta tietoa projektista vastaanottokeskusten työntekijöiltä ja toi näin toimijoiden ääntä kuuluviin. Projektin kulku ja vastaanottokeskusten työntekijöiden kokemus ja asiantuntemus saatiin näillä menetelmillä yhdistettyä, jotta projektia on mahdollista kehittää edelleen asiakkaiden tarpeiden mukaan.

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin työntekijät kokivat, että prosessiarviointi tuki projektin toiminnan kehittämistä ja arvioinnissa esitettyjä johtopäätöksiä ja toimenpidesuosituksia on jo toteutettu myös käytännössä. Prosessiarvioinnin arviointi-interventiot toimivat tässä tapauksessa myös kehittämisinterventioina. Interventioissa esiin nousseisiin asioihin päästiin puuttumaan jo ennen varsinaisen arviointiraportin valmistumista. Kyselystä ja oppimiskahvilatyöpajasta saatu palaute projektin toiminnasta oli kaiken kaikkiaan tärkeää tietoa projektityöntekijöille. Palaute antoi työntekijöille uutta toimintatarmoa ja varmuutta jatkaa työtä Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa. Lisäksi raportissa käytetyt lähteet antoivat lisämateriaalia projektityöntekijöille omaan toimintaan.

Tiivis vuorovaikutus prosessiarvioinnin tekijän ja projektityöntekijöiden välillä mahdollisti arviointitiedon välittömän hyödyntämisen projektin toteutuksessa. Prosessiarviointi ei ole projektin toiminnasta irrallaan olevaa tekemistä vaan kiinteä osa itse kehittämistä. Kuten Koskela (2012) tutkimuksessaan kirjoitti, myös itse arviointiprosessilla oli myönteisiä vaikutuksia projektin toimintaan ja henkilöstön osaamiseen. Arviointiprosessi antoi työntekijöille uusia taitoja ja valmiuksia projektin toimintaan.

Kehittämiprojekteissa uusi toimintatapa pitäisi saada jalkautettua pysyväksi toiminnaksi, joka jatkuu projektin päätyttyä. Muussa tapauksessa projektit ja niissä tehty kehittämistyö on mennyt hukkaan. (Turkia 2007.) Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa tavoitteena on uudenlaisen toimintamallin jalkauttaminen vastaanottokeskusten normaaliin toimintaan. Prosessiarviointi antoi vastaanottokeskusten työntekijöille mahdollisuuden päästä vaikuttamaan kehitteillä olevaan työtapaan, mikä varmasti edesauttaa toimintamallin jalkautumista ja vähentää mahdollista muutosvastarintaa. Prosessiarviointi nosti esiin myös joitakin pinnan alla olleita toiminnan jalkauttamisen esteitä (esimerkiksi vastaanottokeskusten esimiesten vähäinen tuki projektin toiminnalle), joihin pystyttiin nyt puuttumaan ajoissa. Varsinaisen raportin lisäksi itse arviointityöskentely ja arviointi-interventiot lisäsivät yhteistä ymmärrystä Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin toimijoiden välillä.

On hyvä jos projektilla on mahdollisuus muokata toimintaa prosessiarvioinnin tuottaman palautteen mukaisesti. Monipuolisen tiedon avulla on mahdollista ohjata prosessia, käyttää arviointia kehittämistä koskevan tiedon tuottamiseen sekä tukea työyhteisöjä omaksumaan omaan toimintaansa tutkivan ja arvioivan työtavan. (Vataja & Seppänen-Järvelä 2006, 224.) Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa prosessiarvioinnin avulla projektin työntekijät saivat tietoa projektin etenemisestä ja sen myötä projektin tavoitetta oli mahdollista täsmentää ja kehittää. Projektityöskentelylle on ominaista, että sen edetessä suunnitelmia voidaan joutua muuttamaan. Suunnitelmien muuttumiselle voi olla hyvin perusteltuja ja pakottaviakin syitä, eli aina ei ole hyvä vain jatkaa kuten oli suunniteltu.

Vaikka olinkin sähköpostitse yhteydessä projektin työntekijöihin vielä raportin kirjoittamisen jälkeen, olisi raportin julkistamisen yhteyteen voinut järjestää yhteisen tilaisuuden, jossa arvioinnin tuloksista olisi voitu keskustella vielä yhteisesti. Nyt tulosten läpikäyminen jäi kokonaan projektitiimin harteille ja heiltä puuttui mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä arvioinnin tekemisestä ja raportista, jos sellaisia nousi raportista. Fields (2013) muistuttaa, että erityisesti silloin, kun käytetään osallistavia menetelmiä, on erittäin tärkeää, että kaikki osalliset ovat mukana päättämässä, miten tietoa käytetään hyväksi toiminnan kehittämisessä. Tässä tapauksessa jättäydyin ehkä liian aikaisin pois projektin toiminnasta, joten en päässyt näkemään, millaisiin päätöksiin ja muutoksiin tekemäni prosessiarviointi johti.

6 Arvioinnin luotettavuuden ja eettisyyden pohdintaa

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarviointi tehtiin tutkimuksellisia pelisääntöjä noudattaen. Tutkimuksellisuus tekee arviointitiedosta systemaattista, luotettavaa ja merkittävää muidenkin kuin arviointiin osallistuneiden näkökulmasta. Arviointiraportissa tuloksia esitellessä tuotiin esille kaikki olennainen tieto mitään vääristelemättä, valikoimatta tai pois jättämättä. Arvioinnissa saatavan tiedon, varsinkin negatiivisen tiedon, hyväksyminen voi olla vaikeaa. Tällöin vaarana on tulosten poisselittäminen tai käytettyjen menetelmien epäily vääriksi. (Kivipelto 2008; Vartiainen 2001, 25.)

6.1 Luotettavuus

Vaikka arvioinnin onnistumisen keskeinen kriteeri ei ole sen tieteellinen luotettavuus vaan syntyvän tiedon hyödynnettävyys, on luotettavuutta pohdittaessa mietittävä myös, miten tutkimuksen luonne ja tutkimusaihe ovat mahdollisesti vaikuttaneet siihen, kuinka tutkimukseen osallistuneet ovat vastanneet. Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnissa

projektista vastuussa olevat ihmiset arvioivat omaa työtään, mikä on otettava huomioon tuloksia katsottaessa. Sidosryhmien, tässä tapauksessa vastaanottokeskusten työntekijöiden, ottaminen mukaan arviointiin lisäsi luotettavuutta ja vähensi vaaraa ”sisäpiirinäkemyksen” vaikutukselle. (FinSoc 2001, 10; Mankki 2011, 274; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tietoa. Laadullisesta tiedosta tulkintojen ja johtopäätösten tekemistä ei voi määritellä samoin kuin tilastollista tietoa määritellessä. Pulmana laadullisessa tiedosta on siitä tehtyjen johtopäätösten vaikutelmanvaraisuus ja subjektiivisuus. Arvioinnin johtopäätösten luotettavuutta voidaan lisätä luotettavilla analyysimenetelmillä ja varmistamalla, että päättelyketjut ovat seurattavissa. Tässä opinnäytetyössä laatua ja samalla uskottavuutta pyrittiin parantamaan systemaattisuudella ja dokumentoinnilla opinnäytetyöprosessin kaikissa vaiheissa. Myös analysointivaiheeseen käytettiin runsaasti aikaa. Tätä opinnäytetyötä tehdessä pyrin lisäämään luotettavuutta pitämällä tutkimuspäiväkirjaa, johon merkitsin mitä ja miksi milloinkin tein opinnäytetyöhön liittyen. Tutkimuspäiväkirjan avulla prosessin kulkua on helpompi seurata ja hahmottaa. Luotettavuutta paransin myös perustelemalla kaikki käytetyt menetelmät. Myös analysointivaiheessa perustelin ja aukikirjoitin kategorisoinnit, joita tein. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 45; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Seppänen-Järvelä 2004, 43; Viirkorpi 2000, 41.)

Rinnakkain käytettävät erilaiset aineiston keruumenetelmät lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että mitä useampaa metodologia käytetään, sen luotettavampana ja kattavampana arviointia voidaan pitää. Tässä opinnäytetyössä menetelminä käytössä olivat sekä haastattelu, kyselylomake että työpajatyöskentely. Näiden kolmen eri menetelmän käyttö lisäsi tehdyn arvioinnin luotettavuutta. Haastattelussa ja kyselyssä kysymykset eivät olleet liian ohjaavia vaan ne antoivat tilaa vastaajien omille mielipiteille. Kyselylomakkeen esitestaus ja tekniset apuvälineet (videokamera) haastattelutilanteen taltioinnissa paransivat osaltaan tehdyn arvioinnin luotettavuutta. (Metsämuuronen 2001, 50.)

Projektin arvioinnissa on tärkeää priorisoida arvioinnin kohteet niin, että arvioinnissa on mukana olennaiset osat projektista. Kaikkea ei voi eikä kannata arvioida. Arvioinnin aineistojen pätevyyttä miettiessä tulee ottaa huomioon osallisten näkökulmien, intressien ja arvojen moninaisuus. Aineistoa kerätessä on huolehdittava, että aineistot todella koskevat niitä ilmiöitä, joita on tarkoitus arvioida. Arviointia suunniteltaessa tulee ottaa huomioon myös arvioinnin rajoitteet (mistä voidaan ja mistä ei voida tuottaa empiiristä tietoa). (Viirkorpi 2000, 41–42.)

6.2 Eettisyys

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarviointi tehtiin projektin tarpeista toimeksiantona projektille. Lisäksi arviointia varten haettiin tutkimuslupa Helsingin kaupungin Sosiaali- ja terveysvirastosta, joka hallinnoi projektissa mukana olevia vastaanottokeskuksia, joiden henkilökunta osallistui kyselyyn ja oppimiskahvilatyöpajaan.

Kun arviointi on tilauksesta tehty kuten tässä, voi arvioinnin tilaajalla olla omat toiveensa, samoin kuin arvioinnin kohteena olevilla toiminnoilla ja toimijoilla. Arvioija tekee eettisiä valintoja huomioidessaan eri osapuolten näkemyksiä arvioinnin tehtävästä, kohteesta, arvioinnin menetelmistä ja raportoinnista. Arvioinnin tekijä voi olla myös poliittisten paineiden kohteena. Sekä taloudelliset sidokset että poliittiset paineet aiheuttavat sen, että arviointia tekevän autonomia suhteessa tilaajiin on erityisen tärkeä periaate. (FinSoc 2001, 10.) Tässä tapauksessa arvioinnin tekijä oli täysin ulkopuolinen henkilö ilman sidoksia mihinkään suuntaan eikä arvioinnin tekemisestä maksettu korvausta, joten paineita arvioinnista saatavien tuloksien muunteluun projektille edulliseen tai epäedulliseen suuntaan ei ollut.

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa toteutetun prosessiarvioinnin raportissa tuotiin esiin saadut tulokset totuudenmukaisesti. Tilaajan eli Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin vastuulla on arviointiraportin

julkistaminen ja muu käyttö. Periaatteessa arvioinnin tilaaja voi tässä tapauksessa käyttää arviointiraportin tuloksia epäeettisellä tavalla, valitsemalla tarkoituksenmukaisesti tuloksista vain joitakin tuloksia ja jättäen toiset huomiotta. Tämän voisi estää julkistamalla avoimesti arvioinnin tulokset, jotta eri osapuolet voivat niihin perehtyä. (FinSoc 2001, 10.)

Koska tässä prosessiarvioinnissa kysymyksessä oli pieni yhteisö ja osallistujajoukko, tutkimukseen osallistuvien anonyymiteetti eli nimettömyys varmistettiin niin, ettei yksittäisiä henkilöitä voi vastauksista tunnistaa. Projektin työntekijät ovat olleet alusta asti mukana arvioinnin suunnittelussa, joten he ovat olleet koko ajan tietoisia siitä, mitä arvioinnissa on tehty ja mihin saatuja tietoja on käytetty. Kaikki arvioinnissa kerätty materiaali (videonauhat, kyselyt, muistiinpanot) ovat vain raportin tekijän käytettävissä ja ne tuhoetaan asianmukaisesti heti työn valmistuttua. Arviointiin osallistuminen on ollut kaikille osapuolille vapaaehtoista. (Robson 2001, 55.)

7 Lopuksi

Opinnäytetyöprosessi kesti noin puolitoista vuotta. Suurin osa ajasta meni arvioinnin suunnitteluun ja arviointi-interventioiden valmisteluun. Lopulta itse varsinainen aineiston keruu arviointi-interventioilla toteutettiin muutaman kuukauden sisällä syksyllä 2013. Varsinaisten arviointi-interventioiden lisäksi olin jatkuvasti sähköpostiyhteydessä projektitiimiin. Tiivis yhteistyö projektitiimin kanssa koko prosessiarvioinnin ajan helpotti arvioijan työskentelyä ja samalla varmisti, että arviointi tehtiin oikeista asioista. Tässä opinnäytetyössä kuvattu prosessiarviointi voidaan toteuttaa missä tahansa projektissa tai työyhteisössä, jossa tarvitaan arviointia työn tekemisestä.

Ulkopuolisesta arvioijasta voi olla hyötyä prosessiarvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa, mutta se ei ole välttämätöntä arvioinnin onnistumiselle. Jos prosessiarvioinnissa päätetään käyttää ulkopuolista arvioijaa, tulee arvioijan kanssa sopia selkeästi sekä hänen rooliinsa kuuluvat tehtävät että vastaavasti työyhteisön jäsenten tehtävät.

Tässä opinnäytetyössä toteutetun prosessiarvioinnin perusteella voidaan todeta, että prosessiarviointi onnistuu parhaiten, kun se pohjautuu tarpeeksi yksinkertaisiin ja selkeisiin arviointikysymyksiin. Tällöin tulokset ovat sovellettavissa käytäntöön mahdollisimman hyvin. Prosessiarviointia tehdessä aineiston laatuun ja määrään on hyvä kiinnittää huomiota. Projektityöskentelyssä aikataulu on yleensä tiukka. Arviointi ei saa olla liian raskas ajallisesti, jotta se olisi käytännössä mahdollista toteuttaa ja siitä olisi hyötyä projektin kehittämiseksi.

Toteutetussa Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarvioinnissa projektitiimin haastattelulla kartoitettiin projektin sen hetkistä tilaa, toimintaa ja tavoitteita. Kollektiivinen muistelu ja tarinaviiva oli tähän tarkoitukseen sopiva menetelmä ja tuotti paljon kaivattua tietoa. Haastattelussa osa tapahtumista oli hankala sijoittaa tapahtumajanelle ja projektitiimiläiset toivat esille suuria käsitteitä kuten esimerkiksi verkostoitumisen alkaminen, vaikuttamistyön alkaminen, liiton sisäinen yhteistyö, työmuotoihin tutustuminen ja niin edelleen. Olin odottanut, että janelle ilmestyisi enemmän yksittäisiä ja konkreettisia tapahtumia, jotka olisi ollut helppo sijoittaa johonkin tiettyyn pisteeseen janelle. Asiat jäivät turhan yleiselle tasolle ja niitä olisi voinut haastattelutilanteessa vielä avata erillisiksi konkreettisiksi tapahtumiksi, jotta olisi tullut vielä enemmän näkyväksi.

Haastattelutilanne toimi myös oppimiskokemuksena, kun projektitiimiläiset pääsivät jakamaan yhdessä kokemuksiaan. Vaikka monessa kohtaa koko tiimi olikin ajatellut samoin asioista, tuli haastattelun aikana esiin myös uusia seikkoja, joita joku toinen ei aikaisemmin ollut osannut ottaa huomioon. Haastattelun yhteydessä oli myös mahdollisuus antaa ja saada palautetta toiminnasta toisilta, tässä yhteydessä esimerkiksi esimiestä kiiteltiin

sitoutumisesta toimintaan ja koko tiimissä kiiteltiin luottamuksellista ja hyvää työskentelyilmapiiriä. Haastattelu muistutti mitä kaikkea projektin aikana oli jo tehty. Niin kuin kaikessa työskentelyssä, niin myös tässä tuntui vanha tekeminen unohtua uusien asioiden tullessa tilalle.

Kyselylomake ja oppimiskahvilatyöskentely täydensivät hyvin toisiaan aineistonkeruumenetelminä. Kyselylomakkeessa etenkin väittämien perustelut ja avoimet kysymykset tuottivat tärkeää arviointitietoa projektista. Oppimiskahvilan pöytien keskusteluaiheista yksi, ”projektin vaikutus asiakkaiden elämään”, jäi hieman suppeaksi. Vastaanottokeskusten työntekijät ehdivät harvoin näkemään toiminnan tuoman muutoksen asiakkaiden elämässä ennen kuin he siirtyvät toiseen paikkaan. Tässä parempi kysymyksen asettelu olisi voinut olla esimerkiksi: ”Mitä asiakkaalle tapahtuu, kun hän osallistuu toimintaan?” Tällä kysymyksellä olisi saatu konkreettisempaa tietoa nykyhetkestä.

Projektin työntekijöitä oli mukana oppimiskahvilan pöytäkeskusteluissa toimien pöytien emäntinä. Näin he pääsivät kuulemaan toimijoiden eli vastaanottokeskusten työntekijöiden mielipiteitä kehittämistiimistä, heidän toiveitaan projektin jatkosta ja työntekijöiden arvioita toiminnan vaikutuksesta asiakkaiden elämään jo arvioinnin aikana eikä heidän tarvinnut odottaa arviointiraportin valmistumista.

Vaikka prosessiarvioinnin toteuttaminen vaatiikin tekijöiltään paljon, se myös antaa paljon. Aineistonkeruu on vaativaa ja aikaa vievää samoin kuin aineiston käsittely ja analysointi, mutta tulokset ovat heti hyödynnettävissä arkityössä. Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektille tehdyssä prosessiarvioinnissa korostui arviointi-interventioiden projektille välittömästi tuottama hyöty. Arviointiraportti oli vain pieni osa koko arviointiprosessia. Koska prosessiarvioinnista on vielä niin vähän aikaa ja projekti vielä jatkuu vuoden ajan, kaikkia prosessiarvioinnin vaikutuksia ei vielä voi nähdä. Projektin loputtua voisi pystyä näkemään mahdolliset suunnan muutokset ja muut prosessiarvioinnin projektille tuomat tulokset paremmin.

Prosessiarvioinnin tekeminen Ensi- ja turvakotien liiton Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektiin oli minulle opettavainen kokemus. Opinnäytetyön tekemisen myötä pääsin kurkistamaan sosiaalialan järjestökenttään ja siellä toteutettavaan kehittämistyöhön. On ollut mielenkiintoista seurata uusien toimintatapojen siirtymistä teoriasta käytäntöön. Ajatukseni projektien merkityksestä kehittämisessä sekä niiden vaikutuksista yksilöön, yhteisöön ja yhteiskuntaan voimistui entisestään opinnäytetyöprosessin aikana.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen on ollut mieluinen ja kehittävä oppimisprosessi. On ollut opettavaista perehtyä projektin tekemiseen ja päästä mukaan sen arviointiin. Oli ihanaa seurata työstänsä innostuneiden ihmisten toimintaa Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin parissa. Iso kiitos tästä mahdollisuudesta Ensi- ja turvakotien liitolle ja erityisesti Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin projektitiimille!

Lähteet

- Borg, P. 2008. Ohjelmateoria. Teoksessa Lehtinen, T. (toim.) Arviointi työtavaksi – kokemuksia asiakastyön arvioinnin kehittämisestä Helsingin sosiaalivirastossa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Oppaita ja työkirjoja 2008:2, 22–28.
http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/44ec21004a1563bd9516f5b546fc4d01/arviointi_tyotavaksi.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=44ec21004a1563bd9516f5b546fc4d01 2.3.2014
- Ensi- ja turvakotien liitto. 2013. Liitto. <https://ensijaturvakotienliitto.fi.directo.fi/liitto/> 11.1.2013
- Evalue Praxis Oy. 2004. Arvioiva ajattelu projektitoiminnassa. Espoo. https://www.ray.fi/sites/default/files/emmi_mediabank/RAY_itsearviointiopas2004.pdf 17.1.2014
- Fields, M. 2013. Järjestöarvioinnin ilmansuuntia – opas. OK-opintokeskus. <http://ok-opintokeskus.fi/j%C3%A4rjest%C3%B6arviointi/arviointitiedon-ker%C3%A4%C3%A4minen-jak%C3%A4ytt%C3%B6> 17.3.2014
- FinSoc. 2001. Arviointi sosiaalipalveluissa. Katsaus arvioinnin peruskysymyksiin. Stakes, FinSoc Työpapereita 3/2001. Helsinki. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75416/Ty%C3%B6paperieita32001.pdf?sequence=1> 2.3.2014.
- Gido J. & Clements J. P. 2012. Successful Project Management. http://www.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=o5x1XFo6Z2EC&oi=fnd&pg=PR5&dq=what+is+project&ots=JBhDx1q2i5&sig=45KXV49Hvafpk_TpGfd7LCTzOJE&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false 27.11.2013.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Högnappa, S. 2008. Arviointi, arviointitutkimus ja arviointimenetelmien kehittäminen. Teoksessa Lehtinen, T. (toim.) Arviointi työtavaksi – kokemuksia asiakastyön arvioinnin kehittämisestä Helsingin sosiaalivirastossa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Oppaita ja työkirjoja 2008:2, 12–15.
http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/44ec21004a1563bd9516f5b546fc4d01/arviointi_tyotavaksi.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=44ec21004a1563bd9516f5b546fc4d01 2.3.2014
- Jelli Järjestötietopalvelu. 2013. Osallistavat arviointimenetelmät. <http://www.jelli.fi/osallisuus/osallisuuden-tyokalupakki/osallistavat-arviointimenetelmat/> 25.1.2013
- Järvensivu, T., Nykänen, K. & Rajala, R. 2010. Verkostojohtamisen opas: Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen – hankkeen julkaisu. s. 68-69.
<http://verkostojohtaminen.fi/wp-content/uploads/2011/01/VerkostojohtamisenOpas.pdf> 13.6.2013
- Kananoja, A. 2001. Esipuhe teoksessa Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Tammi. Helsinki. 5-7.

- Karjalainen, P. 2006. Prosesseja, vaikuttavuutta ja muutosmekanismeja. Teoksessa Seppänen-Järvelä R. & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyskiä. Stakes. Gummerus kirjapaino Oy Jyväskylä, 196–214.
- Karjalainen, V. 2006. Verkostokehittäminen – Palveluparadigman muutos. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyskiä. Stakes. Gummerus kirjapaino Oy Jyväskylä, 251–268.
- Kinnunen, P. 2000. Arvioinnin arvio – sosiaali- ja terveysjärjestöjen kehittämisprojektien evaluointiprojektin arviointia. Teoksessa Laitinen, R. (toim.) Arvioinnin arkea ja peruskysymyksiä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki, 39-45.
- Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytänteisiin. Stakesin työpapereita 17/2008. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75668/T17-2008-VERKKO.pdf?sequence=1> 30.1.2013.
- Koskela, T. 2012. Kehittämishankkeiden arvioinnin tila. Motiivit ja arviointitiedon hyödyntäminen sosiaali- ja terveysalan järjestöissä. Avustustoiminnan raportteja 28. Raha-automaattiyhdistys. https://www.ray.fi/sites/default/files/emmi_mediabank/arvioinnintila_2012_LR.pdf 30.1.2014.
- Laitinen, R. 2000. Itsearviointi: arviointitekniikoista oppimiseen? Teoksessa Laitinen, R. (toim.) Arvioinnin arkea ja peruskysymyksiä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki, 22–38.
- Linnan, L. ja Stecler, A. 2002. Process Evaluation for Public Health Interventions and Research http://media.johnwiley.com.au/product_data/excerpt/66/07879597/0787959766.pdf 13.9.2013
- Mankki, J. 2011. Yhteiskunnallisten vaikutusten suunnittelu ja arviointi. Teoksessa pohjola, A. & Särkelä, R. (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki. 263-279.
- Metsämuuronen, J. 2001. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Metodologia – sarja 1. International Methelp Ky. Viro.
- Pesonen, H. 2007. Laatu! Asiantuntijaorganisaation laatuopas. WS Bookwell Oy. Juva.
- Pääkkö, E. & Makkonen, S. 2003. Arviointi ja itsearviointi projektin työvälineinä. Itä-Suomen lääninhallituksen julkaisu nro 82. Joensuun yliopistopaino. <https://wiki oulu.fi/download/attachments/26688127/Arviointi+ja+itsearviointi.pdf> 17.1.2014
- Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Tammi. Helsinki.
- Ruohonen, M. 2007. Esipuhe teoksessa: Nyholm, S. & Saarelainen, J. Yhdistyksen projektiopas <http://julkaisut.mielenterveysseura.fi/projektiopas> 25.1.2014
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus> 30.1.2013

- Seitamaa-Hakkarainen, P. 2000. Kvalitatiivinen sisällön analyysi.
http://www.academia.edu/589363/Kvalitatiivinen_sisallon_analyysi
 30.8.2013
- Seppänen-Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuorituksissa. Opas käytäntöihin. Stakes. Helsinki.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75862/Arviointiraportteja_4_04.pdf?sequence=124.1.2013
- Seppänen-Järvelä, R. 2006. Prosessien arviointi – workshop. Stakes.
http://www.epshp.fi/files/5573/Prosessien_arviointi.pdf 19.3.2014
- Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin I, (toim.) Aaltola, J. & Valli, R. PS-kustannus. Juva, 103–127.
- Suomen mielenterveysseura. Yhdistyksen projektiopas.
<http://julkaisut.mielenterveysseura.fi/projektiopas/sisaltojen-ja-toteutuksen-seuranta-ja-arviointi/#maarallista-ja-laadullista-seurantaa>
 11.2.2013
- Toikko, T. ja Rantanen, T. Käyttäjä- ja toimijalähtöinen kehittäminen.
<http://www.uasjournal.fi/index.php/osaaja/article/view/1115/965>
 1.3.2014
- Turkia, R-M. 2007. Esipuhe teoksessa: Nyholm, S. & Saarelainen, J. Yhdistyksen projektiopas.
<http://julkaisut.mielenterveysseura.fi/projektiopas> 25.1.2014
- Vartiainen, P. 2001. Mitä on projektiarviointi. Teoksessa Vartiainen, P. (toim.) Näkökulmia projektiarviointiin. Finnpublishers Oy. Tampere, 11–28.
- Vataja, K. ja Seppänen-Järvelä R. 2008. Prosessiarviointi – mahdollisuus lujittaa kehittämissuorituksia. Teoksessa Seppänen-Järvelä R. ja Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyskohtia. Stakes. Gummerus kirjapaino Oy Jyväskylä, 216–230.
- Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti, 2014.
<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/vauvaperhe-turvapaikanhakijana-p/> 11.1.2014.
- Vedung, E. 2003. Arviointiaalto ja sen liikkeellepanevat voimat. Finsoc, työpapereita 2/2003. Stakes. Helsinki
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75427/tp2_03.pdf?sequence=1 9.2.2014
- Viirkorpi, P. 2000. Onnistunut projekti – opas kunta-alan projektityöskentelyyn. Suomen kuntaliitto. Helsinki
http://cna.mikkeli.ammk.fi/Oppilas/Projektitehtava/Kunta_alan_proj_opas.pdf 19.1.2014

RYHMÄHAASTATTELURUNKO

Menetelmä:

Kollektiivinen muistelu ja tarinaviiva

Tavoite:

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin toiminnan arviointi

Osallistujat:

- projektipäällikkö
- projektityöntekijät (2 hlöä)
- esimies

Tarvikkeet:

- fläppitaulu tarinaviivaa varten
- erivärisiä tarralappuja
- kyniä
- videokamera taltiointia varten

Haastatteluun varattava aika:

n. 2 tuntia.

Kuvaus:

Valitun ajanjakson aikaista toimintaa ja tapahtumia tarkastellaan yhdessä ja erikseen. Aluksi jokainen työntekijä miettii itsekseen ajanjakson merkittäviä tapahtumia ja kirjoittaa niistä jokaisen tapahtuman erillisille tarralapuille. Seuraavaksi tarralaput kiinnitetään seinälle tarinaviivalle. Tarinaviiva on fläppitaululle piirretty aikajana, jossa kuvataan tarkastelun kohteena olevaa ajanjaksoa. Samalla kun osallistujat kiinnittävät lappuja aikajanelle, he kertovat tunnelmiaan ja taustoja lapuille kirjaamistaan asioista. Samalla keskustellaan tapahtumien kehittymisestä aikajanalla.

Kokonaistarkastelun jälkeen siirrytään arviointiin. Jokaiselle osallistujalle annetaan kolme vihreää ja kolme punaista lappua, joihin kirjataan kaikista tarinaviivalle kiinnitetyistä lapuista positiivisimmat (vihreä) ja negatiivisimmat (punainen) tapahtumat. Ryhmässä käydään keskustelua näistä esiin tulleista tapahtumista.

Ryhmähaastatteluna tehtävän arvioinnin tarkoituksena on kartoittaa ja tarkastella Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin tilannetta jälkeinpäin noin puolentoista vuoden ajalta alkuvuodesta 2012 vuoden 2013 syksyyn. Kollektiivinen muistelu auttaa näkemään kokonaisuuden; mitä kaikkea on tapahtunut, kuka tehnyt mitäkin ja minkälaisia syy-seuraus-suhteita eri tilanteista tai tapahtumista löytyy. Kollektiivisen muistelun tuloksena syntyy tarinaviiva, jota tarkastelemalla pystyy näkemään asioiden ja tilanteiden kehittymisen eri vaiheet suunnitelmista toteutukseen. Tilanne videoidaan, jotta materiaalia voidaan käyttää myöhemmin opinnäytetyötä tehdessä. Video on vain opinnäytetyötä varten. (Jelli 2013.)

Ensi- ja turvakotien liiton Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti on ollut nyt reilun vuoden käynnissä. Ryhmätoiminta ja asiakastyö vastaanottokeskuksissa alkoivat vuoden 2012 lopulla. Projektiin liittyvä kehittämistiimi on kokoontunut vuoden 2012 lopusta lähtien noin kuuden viikon välein. Yhteisiä tapaamisia on ollut nyt noin kuutisen kertaa. Arvioi Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin toimintaa vastaanottokeskuksessa ja projektin kehittämistiimiä vastaamalla seuraaviin kysymyksiin. Vastaukset tulevat vain tutkijan tietoon ja ne säilyvät luottamuksellisina. Yksittäisiä työntekijöitä ei pysty tunnistamaan vastausten perusteella. Kysely on osa opinnäytetyötä ja sen avulla voidaan kehittää Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektiä eteenpäin.

Vastaa ympyröimällä oikea vaihtoehto.

Kuinka usein kohtaat turvapaikanhakijavauvaperheitä työssäsi?

- päivittäin
- viikottain
- kuukausittain
- hyvin harvoin tai en lainkaan

Mitä projektin tarjoamia palveluita olet käyttänyt hyväksesi?

- ryhmät
 - yksilötyö
 - kehittämistiimi
 - polutus (asiakkaan eteenpäin ohjaaminen)
 - yhteistyö vastaanottokeskuksen ja projektin välillä
 - Jotain muuta? Mitä?
-

Vastaa seuraaviin projektiin liittyviin väittämiin ympyröimällä numerot 1 – 5, 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.

Perustele vastauksesi lyhyesti.

Projektista on ollut huomattavaa hyötyä vastaanottokeskuksen toiminnalle.

1 2 3 4 5

Perustele. _____

Projekti on vastannut vastaanottokeskuksen tarpeisiin.

1 2 3 4 5

Perustele. _____

Projektin toiminta on vaikuttanut omaan työhöni vastaanottokeskuksessa.

1 2 3 4 5

Perustele. _____

Olen oppinut projektin kautta uusia menetelmiä työhöni.

1 2 3 4 5

Mitä? _____

Projekti on auttanut minua työssäni turvapaikanhakija vauvaperheiden kanssa.

1 2 3 4 5

Perustele. _____

Projekti on lisännyt yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

1 2 3 4 5

Perustele. _____

Projekti on tavoittanut hyvin oman asiakasryhmänsä vastaanottokeskuksessa.

1 2 3 4 5

Perustele. _____

Asiakkailta ovat antaneet palautetta projektista.

1 2 3 4 5

Perustele. _____

Moniammatillinen projektin kehittämistiimi kokoontuu 6 viikon välein pohtimaan projektin kulkua ja vaihtamaan kuulumisia ryhmistä ja asiakastyöstä. Vastaa seuraaviin kehittämistiimin toimintaan liittyviin väittämiin ympyröimällä numerot 1 – 5,

1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.

Perustele vastauksesi lyhyesti.

Kehittämistiimiin osallistuu oikeat henkilöt. 1 2 3 4 5

Perustele. _____

Kehittämistiimin teemat tuntuvat ajankohtaisilta. 1 2 3 4 5

Kehittämistiimin vierailijat ovat mielenkiintoisia. 1 2 3 4 5

Perustele. _____

Tieto kehittämistiimin kokoontumisista kulkee hyvin vastaanottokeskuksen muille työntekijöille. 1 2 3 4 5

Perustele. _____

Osallistun aktiivisesti kehittämistiimin toimintaan. 1 2 3 4 5

Perustele. _____

Kehittämistiimin kokoontumisväli on sopiva. 1 2 3 4 5

Perustele. _____

Kehittämistiimin tapaamisten kesto on sopiva. 1 2 3 4 5

Perustele. _____

En koe hyötyneni kehittämistiimin tapaamisista. 1 2 3 4 5

Perustele. _____

Vastaa seuraaviin kysymyksiin lyhyesti.

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti jatkuu vielä ensi vuonna, mitä toivot projektilta jatkossa?

Mitä kaikkea ryhmätoiminnan ja asiakkaiden poluttamisen vakiinnuttaminen osaksi vastaanottokeskuksen toimintaan mielestäsi vaatisi?

Millaista yhteistyötä toivoisit projektin tuovan vastaanottokeskusten ja muiden toimijoiden välille?

Mitä muita tärkeitä yhteistyökumppaneita projekti voisi hyödyntää toiminnassaan?

Ajatuksia, ideoita ja visioita turvapaikanhakija vauvaperheiden tulevaisuudesta.

Vapaat kommentit:

Kiitos vastauksistasi!

Menetelmä:

Oppimiskahvila

Tavoite:

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin kehittäminen yhdessä eteenpäin, toiminnan arviointi niin, että jokainen osallistuja voi tuoda esiin omat ajatuksensa ja ideoiden tuottaminen ryhmissä.

Osallistujat:

- kehittämistiimin jäsenet, n. 9 henkilöä

Tarvikkeet:

- fläppipaperia
- kyniä

Työpajaan varattu aika: 1 tunti

Kuvaus:

- työskentely tapahtuu kolmessa pienessä ryhmässä (kolme – neljä henkilöä/ryhmä)
- jokaisessa pöydässä on puheenjohtaja (emäntä/isäntä = projektin työntekijä), jonka tehtävänä on pitää yllä keskustelua ja olla apuna tarvittaessa kun asioita kirjataan ylös keskustelusta
- pöydässä on fläppipaperi, joka toimii muistiinpanovälineenä
- paperille on kirjoitettuna yksi iso otsikko, joka on valittu etukäteen projektitiimin toiveista. Otsikkoa lähdetään keskustelemaan auki pöytäkunnassa
- keskustelu-aikaa yhdessä pöydässä on noin 7 minuuttia, jonka jälkeen osallistujat vaihtavat toiseen pöytään
- isäntä/emäntä jää pöytään, sillä hänen tehtävänä on kertoa pöytään tulevalle uudelle ryhmälle mihin edellisen ryhmän keskustelu on päättynyt ja mistä aiheista ryhmässä keskusteltiin
- uusi ryhmä jatkaa keskustelunsa siitä, mihin edellinen ryhmä on sen lopettanut
- keskustelun päättyttyä ryhmiä pöytien isäntä/emäntä tekee yhteenvedon kaikista pöydässä käydyistä keskusteluista. Tämän yhteenvedon aikana kaikilla keskusteluun osallistuneilla on vielä mahdollisuus kommentoida sekä eri kahvilapöytien prosesseja että niiden tuotoksia.

Sari Heinonen
VAUVAPERHE TURVAPAIKANHAKIJANA -PROJEKTIN
PROSESSIARVIOINTI



Arviointiraportti
Helsinki
marraskuu 2013

Sisälllys

1 Johdanto	60
2 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti	60
3 Arviointi Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa	61
3.1 Arviointikysymykset	61
3.2 Aineiston keruumenetelmät	61
3.2.1 Ryhmähaastattelu	61
3.2.2 Kysely ja oppimiskahvilatyöskentely	62
3.2.3 Aineiston käsittely ja analyysi	62
4 Arvioinnin tulokset	63
4.1 Ryhmähaastattelu	63
4.1.1 Merkittävät tapahtumat	63
4.1.2 Epäonnistumiset ja kehittämistarpeet	64
4.1.3 Onnistumiset ja "huippuhetket"	65
4.2 Kysely	65
4.2.1 Projektiin liittyvät väittämät	65
4.2.2 Kehittämistiimiin liittyvät väittämät	66
4.2.3 Avoimet kysymykset.....	67
4.3 Oppimiskahvila	68
4.3.1 Kehittämistiimi	68
4.3.2 Projektin jatko	69
4.3.3 Projektin vaikutus asiakkaiden elämään	69
5 Johtopäätökset ja kehittämissuosituks	69
5.1 Tulosten tarkastelu	69
5.2 Arvioinnin luotettavuus ja eettisyys.....	70
5.3 Johtopäätöksiä	70
5.3.1 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin vahvuudet.....	71
5.3.2 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin kehittäminen	71
Lähteet	72
LIITTEET	53

1 Johdanto

Tämä on arviointiraportti Ensi- ja turvakotien liiton Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa toteutetusta prosessiarvioinnista. Arviointi toteutettiin projektin toimeksiantona ulkoisena arviointina prosessiarvioinnin menetelmin noin puolessa välissä kolmivuotista projektia osana ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyötä. Arvioinnin tarkoituksena oli arvioida projektin tavoitteiden täyttymistä ja huomioida mahdolliset kehittämiskohteet. Arviointi tehtiin suhteessa projektisuunnitelmaan. Arvioinnissa tarkasteltiin tarkemmin projektin toteutumista kolmessa Helsingin kaupungin vastaanottokeskuksessa projektin alusta, maaliskuusta 2012, syksyyn 2013.

Toteutetun projektin prosessiarvioinnin tarkoitus oli arvioida ja sitä kautta kehittää menneillään olevaa Ensi- ja turvakotien liiton Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektia. Prosessiarviointi tehtiin niin, että siitä saatuja tuloksia voi hyödyntää projektin kehittämisessä heti. Raportin loppuun on kerätty arvioinnin tuella saatuja kehittämissuosituksia. Projektimuotoisessa työskentelyssä arvioinnista saatava tieto on tärkeää, jotta projekti saadaan pidettyä visionsa mukaisilla raiteillaan, eikä toiminta harhaudu syrjään toivotulta polulta. Projektityöskentelylle on ominaista, että sen edetessä suunnitelmia voidaan joutua muuttamaan. (Seppänen-Järvelä 2004, 21–22.)

Arviointiraportissa esitellään alkuun lyhyesti arvioinnin kohteena oleva projekti. Sen jälkeen esitellään arvioinnin rajaus ja toteutustapa. Luvusta neljä eteenpäin raportissa käsitellään arvioinnin tuloksia ja niiden perusteella tehtyjä havaintoja projektista. Raportin loppuun on kerätty johtopäätöksiä ja kehittämiskohteita, joilla projektia voidaan kehittää edelleen ja varmistaa toiminnan jatkuminen projektin päättymisen jälkeen.

2 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti

Ensi- ja turvakotien liitto on vuonna 1945 perustettu valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, joka auttaa vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia ja perheitä sekä ehkäisee perheväkivaltaa. Liitto toimii 29 jäsenyhdistyksensä keskusjärjestönä. Jäsenyhdistykset ylläpitävät 11 ensikotia, kuutta päihdeongelmien hoitoon erikoistunutta ensikotia ja 12 turvakotia ympäri Suomea. Osa yhdistyksistä keskittyy toiminnassaan avopalveluihin. Liitto on vauvaperhetyön ja perheväkivallan asiantuntija sekä lasten ja perheiden etujen valvoja. Jäsenyhdistysten palveluita käyttää vuosittain yli 10 000 henkilöä. (Ensi- ja turvakotien liitto 2013.)

Ensi- ja turvakotien liitossa alkoi vuonna 2012 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti. Kolmevuotista projektia rahoittaa Raha-automaattiyhdistys (RAY). Projektissa työskentelee projektipäällikkö ja kaksi projektityöntekijää. Projektin keskeisimmät yhteistyökumppanit liiton omien jäsenyhdistysten lisäksi ovat Helsingin kaupunki, vastaanottokeskukset, ja Maahanmuuttovirasto. Projektin päätavoitteena on lisätä turvapaikkaa hakevien vauva- ja pikkulapsiperheiden hyvinvointia. Projektin myötä on tarkoitus kehittää vauvat ja pikkulapset huomioivia toimintamalleja vastaanottokeskuksiin, selkiyttää ja mallintaa turvapaikkaa hakevien vauvaperheiden auttamispolkuja ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä luoda ja juurruttaa siitä valtakunnallisesti toimiva malli. Projektissa kehitetään ja sovelletaan erilaisia asiakastyön sekä yksilö- ja ryhmätoiminnan muotoja vastaanottotyöhön. Projekti järjestää myös koulutusta eri ammattiryhmille. (Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti, 2014.)

Projektityöntekijät vetävät avoimia, vertaistuellisia, toiminnallisia ja tiedollisia vanhempilapsiryhmiä ja perhekahvilatoimintaa Helsingin kaupungin vastaanottokeskuksissa turvapaikkapäätöstä odottaville pikkulapsiperheille ja raskaana oleville. Ryhmätoiminnan lisäksi projektityöntekijät tapaavat turvapaikanhakijaperheitä ja ohjaavat heitä ryhmiin tai muihin tarvittaviin palveluihin. Asiakasperheiden tarpeet, osaaminen ja osallisuus ohjaavat toiminnan suunnittelua ja toteutusta eteenpäin. Vauvat ja pikkulapset nostetaan toiminnassa keskiöön niin vanhempien kuin vastaanottokeskusten työntekijöidenkin mielissä. (Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti, 2014.)

3 Arviointi Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa

Prosessiarviointi on olennainen osa projektia. Sen kautta tulee näkyväksi, mitä on tehty, miten on tehty sekä mitkä valituista keinoista toimivat ja mitkä eivät. Arvioinnilla täsmennetään tehtyjä suunnitelmia, raportoidaan tuloksia, ennakoitaan riskejä ja havaitaan mahdollisia muutostarpeita. Oppiminen, suunnan muuttaminen, toimivien ratkaisujen löytäminen ja sitä kautta projektin kehittäminen on mahdollista ainoastaan arvioinnin kautta. (Suomen mielenterveysseura 2013.)

Prosessiarviointi selvittää, miten projektia tosiasiallisesti toteutetaan, toimiiko se niin kuin on suunniteltu ja ketkä sen toimintaan osallistuvat. Arviointi perustuu vahvasti tekijöidensä itsearviointiin ja oppimiskokemusten peilaamiseen. Prosessiarvioinnin tavoitteena on tuottaa analyttistä tietoa projektin jatkoon suunnittelulle. Arvioinnissa tarkastellaan sekä niitä vaikutuksia, joihin projektilla on pyritty että mahdollisia tahattomia vaikutuksia, joita projekti on tuottanut. Arvioinnissa on hyödyllistä kuvata myös niitä tilanteita, joissa tavoitteisiin ei ole päästy ja arvioida, mitkä tekijät ovat olleet vaikuttamassa siihen. (Gido & Clements 2012; Seppänen-Järvelä 2004, 21–22.)

3.1 Arviointikysymykset

Prosessiarvioinnin tarkoituksena Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektissa oli selvittää kuinka vastaanottokeskuksen työntekijät kokivat projektin ja sen tuomat vaikutukset työssään sekä projektityöntekijöiden omia tuntemuksia projektista. Tärkeimmät kysymykset, joihin tällä arvioinnilla etsittiin vastausta olivat:

- 1) saavutetaanko projektilla toivottuja tavoitteita ja
- 2) kuinka projektia voisi parantaa?

Prosessiarvioinnin yhtenä tavoitteena oli tehdä projektia näkyväksi yhteistyökumppaneille ja sidosryhmälle. Tavoitteena oli saada konkreettinen tuotos, arviointiraportti, projektin kulusta, jota voidaan esitellä projektin sidosryhmille ja muille kiinnostuneille. Toinen prosessiarvioinnin tehtävä oli antaa projektin työntekijöille tietoa projektin etenemisestä ja sen myötä projektin tavoitteiden täsmentäminen ja kehittäminen.

3.2 Aineiston keruumenetelmät

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin työntekijät arvioivat projektin toimintaa koko ajan työssään. He myös keräävät projektin tuottamista toiminnasta palautetta asiakkailta. Tätä prosessiarviointia varten kerättiin arviointitietoa osallistavilla menetelmillä projektityöntekijöitä haastattelella sekä kehittämistiimiltä kyselylomakkeella ja oppimiskahvila (=learning cafe) -työpajassa. Haastattelun avulla tehtiin kartoitusta projektin toiminnasta, tavoitteista, periaatteista ja menettelytavoista. Kyselyn ja oppimiskahvilatyöpajan avulla selvitettiin vastaanottokeskusten työntekijöiden ajatuksia projektista. Osallistavassa arvioinnissa eri tiedonkeruumenetelmien vuoropuhelu on mahdollista, joten ryhmähaastattelulla, kyselyllä ja oppimiskahvilatyöskentelyllä toteutettu tiedonkeruu täydensivät tässä toteutetussa prosessiarvioinnissa toisiaan. (Kivipelto 2008, 26–27.)

3.2.1 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelu projektin työntekijöille toteutettiin kollektiivisen muistelun ja tarinaviivan avulla. Kollektiivinen muistelu on yksi ryhmähaastattelun muoto. Menetelmä mahdollisti projektin tarkastelun jälkeensä projektin ensimmäiseltä puolikkaalta. Kollektiivinen muistelu auttoi mukana olleita projektityöntekijöitä näkemään kokonaisuuden; mitä kaikkea ajanjaksolla on tapahtunut, kuka tehnyt mitään ja minkälaisia syy-seuraus-suhteita eri tilanteista tai tapahtumista löytyy. (Jelli Järjestötietopalvelu 2013.)

Projektin työntekijät tekevät tiivistä yhteistyötä keskenään, joten projektia arvioitaessa oli perusteltua kuulla heitä kaikkia yhdessä. Ryhmähaastattelutilanteessa ryhmän jäsenillä oli mahdollisuus auttaa toisiaan muistamaan jotain, mitä yksin haastattelussa oltaessa ei välttämättä olisi tullut mieleen. Työntekijät hyötyivät itse haastatteluun osallistumisesta, koska siinä heillä oli tilaisuus antaa ja saada suoraa palautetta omasta työstään ja sitä kautta kehittää omaa toimintaansa. Työntekijöillä oli mahdollisuus saada uusia näkökulmia työhönsä samalla kun he reflektoivat omaa toimintaansa. Kriittisyys ja vakiintuneiden käytäntöjen kyseenalaistaminen on myöhemmin sovellettavissa muissakin työtehtävissä. Haastattelussa työntekijöiden oma arviointi projektista nousi esiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Robson 2001, 43.)

Haastatteluun osallistuivat kaikki projektin työntekijät: projektipäällikkö, kaksi projektityöntekijää ja heidän esimiehensä Ensi- ja turvakotien liitosta. Haastattelu pidettiin projektin tiloissa, haastateltaville tutussa ympäristössä, jolloin tutkimuksen vaatimat erityisjärjestelyt olivat mahdollisimman pienet eivätkä tällöin vaikuttaneet haastattelun tuloksiin. Haastattelu videoitiin, jotta vastausten kirjaamiseen ei tarvinnut käyttää ylimääräistä aikaa keskustelutilanteessa ja niihin oli siten mahdollista palata myöhemmin tuloksia kirjatessa. (LIITE 1: suunnitelma ryhmähaastattelutilanteesta.)

3.2.2 Kysely ja oppimiskahvilatyöskentely

Haastattelun lisäksi aineistoa kerättiin projektissa mukana olevilta vastaanottokeskuksen työntekijöiltä heille tehdyllä kyselyllä. Kysely toteutettiin projektin kehittämistiimissä. Moniammatillinen projektin kehittämistiimi kokoontuu noin kuuden viikon välein pohtimaan projektin kulkua ja vaihtamaan kuulumisia ryhmistä ja asiakastyöstä. Kehittämistiimiin kuuluu työntekijöitä kaikista kolmesta Helsingin vastaanottokeskuksesta. Kyselyyn vastasi kahdeksan henkilöä. (LIITE 2: Kyselylomake.)

Kyselyllä kartoitettiin Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin vaikutuksia vastaanottokeskusten toimintaan. Kyselyllä arvioitiin projektin vaikutuksia "kentällä" ja tuotiin esiin sieltä nousevia tarpeita ja toiveita projektin jatkuessa. Kyselyssä oli myös avoimia kysymyksiä, joiden kautta vastaanottokeskusten työntekijät pääsivät ilmaisemaan vapaasti oman mielipiteensä projektista.

Kyselyn tavoitteena oli selvittää, millaista tukea ja apua vastaanottokeskuksien työntekijät olivat saaneet projektin myötä työhönsä vastaanottokeskuksissa ja miten he olivat kokeneet sen vaikuttaneen asiakkaiden arjessa selviytymiseen vastaanottokeskuksissa.

Kyselyn lisäksi prosessiarvioinnissa osallistettiin kehittämistiimin jäseniä projektin kehittämiseen oppimiskahvilatyöpajassa. Oppimiskahvila on työskentelymenetelmä, jonka avulla isompi verkosto saadaan toimimaan ja kehittämään uutta pienempiä ryhmiä aktivoimalla. Menetelmä tukee muun muassa hiljaisempien osallistujien osallistumista, ratkaisujen löytymistä hankaliin kysymyksiin sekä yhteisen ymmärryksen syntymistä. Sen avulla voidaan jakaa kokemuksia, luoda uutta tietoa ja rakentaa yhteistä näkemystä. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010.) (LIITE 3: Suunnitelma oppimiskahvilatyöpajasta.)

Oppimiskahvilatyöpajan tarkoituksena oli kehittää Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektia yhdessä eteenpäin. Sen avulla toimintaa arvioitiin niin, että jokainen kehittämistiimiin osallistunut pystyi tuomaan esiin omat ajatuksensa ja pääsi tuottamaan ideoita ryhmissä. Oppimiskahvilaan osallistuivat kehittämistiimin tuolla kerralla osallistuneet kahdeksan jäsentä sekä projektipäällikkö ja projektityöntekijä. Työskentelyyn käytettiin aikaa noin tunti. Oppimiskahvilatyöskentely tapahtui kolmessa pienessä ryhmässä, joissa oli kahdesta kolmeen henkilöä per ryhmä. Lisäksi jokaisessa pöydässä toimi projektin työntekijä tai arvioinnin tekijä puheenjohtajana (emäntänä), jonka tehtävänä oli pitää yllä keskustelua ja olla apuna tarvittaessa kun asioita kirjattiin ylös keskustelusta. Ryhmät kirjasivat keskustelun pääaiheet pöydissä olleille isoille papereille. Paperille oli kirjoitettuna yksi iso otsikko, joka oli mietitty etukäteen kyselylomakkeen aiheista.

Keskusteluaikaa yhdessä pöydässä oli noin seitsemän minuuttia, jonka jälkeen osallistujat vaihtoivat toiseen pöytään. Emäntä jäi pöytään, sillä hänen tehtävänänsä oli kertoa pöytään tulevalle uudelle ryhmälle mihin edellisen ryhmän keskustelu on päättynyt ja mistä aiheista ryhmässä keskusteltiin. Uusi ryhmä jatkoi keskustelua siitä, mihin edellinen ryhmä oli sen lopettanut. Lopuksi pöytien emännät tekivät yhteenvedon kaikista pöydässä käydyistä keskusteluista. Tämän yhteenvedon aikana kaikilla keskusteluun osallistuneilla oli vielä mahdollisuus kommentoida sekä eri kahvilapöytien prosesseja että niiden tuotoksia.

3.2.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Arvioinnin aineisto koostuu ryhmähaastattelutilanteesta, joka videoitiin ja purettiin sanatarkasti paperille. Lisäksi aineistona on käytetty kehittämistiimiläisille tehtyä kyselyä ja oppimiskahvilatyöskentelyn ryhmäkeskusteluita ja niistä saatua materiaalia. Aineistona on käytetty myös muuta kirjallista aineistoa, jota projektista on ollut saatavilla (esitteet ja nettisivut).

Aineisto analysoitiin pääasiallisesti teemoitellen. Teemoittelua käytetään usein analyysimenetelmänä laadullisissa arvioinneissa. Teemoittelussa aineisto järjestetään siitä nousevien teemojen mukaisesti niin, että kustakin yksittäisestä haastattelusta tai vastauksesta otetaan kunkin teeman kohdalla käsittelyyn relevantit kohdat. Teemoja esitellään sisällön mukaan ja sen mukaan, miten niistä on puhuttu. Mukaan voidaan liittää havainnollistavia sitaatteja. (Fields 2013.)

Aineistoa analysoitaessa litteroidusta aineistosta poimittiin esiin ne seikat, jotka olivat arvioinnin kannalta olennaisia. Ryhmähaastattelutilanteessa keskustelu karkasi toisinaan sivuraiteelle, joten aivan kaikki videomateriaali ei ollut arvioinnin kannalta oleellista. Analysoitaessa kerättyä aineistoa tarkasteltiin systemaattisesti ja kokonaisvaltaisesti. Analyysin lähtökohtana oli saada vastauksia arviointikysymyksiin. Aineiston analysointi alkoi jo aineiston keruun yhteydessä ja päättyi vasta, kun aineistosta ei enää löytynyt uusia näkökulmia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Seitamaa-Hakkarainen 2000.)

4 Arvioinnin tulokset

Kolmella eri menetelmällä toteutettu aineiston keruu tuotti paljon tietoa Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektista. Haastattelusta jäi näkyviin sekalaisen oloinen aikajana, josta pystyi näkemään, että projektin aikana erilaista toimintaa on ollut paljon. Kehitettävää löytyi jonkin verran, mutta myös hyviä kokemuksia oli paljon. Kysely ja oppimiskahvila-työskentely puolestaan tuottivat arvokasta tietoa projektista vastaanottokeskusten työntekijöiltä.

Projektin kulku ja vastaanottokeskusten työntekijöiden kokemus ja asiantuntemus saatiin näin yhdistettyä, jotta projektia on mahdollista kehittää edelleen asiakkaiden tarpeiden mukaan.

4.1 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastatteluun osallistui projektipäällikkö, kaksi projektityöntekijää ja projektin esimiehenä toimiva kehittämispäällikkö Ensi- ja turvakotien liitosta. Tilaisuuden alkuun kerrottiin käytettävästä menetelmästä (kollektiivinen muistelu ja tarinaviiva) ja muistutettiin, että haastattelu tulitaisiin videoimaan, mutta videota käytettäisiin vain tätä arviointiraporttia varten. Yhteisellä päätöksellä tarkasteluun otettiin koko projekti maaliskuusta 2012 nykyhetkeen (n.1,5 vuotta). Aikajana piirrettiin näkyviin fläppipaperille.

Työmuotona kollektiivinen muistelu ja aikajana oli kaikille haastatteluun osallistujille uusi. Osallistujat pitivät sitä toimivana. Haastattelusta jäi konkreettisena asiana näkyviin laput, jotka projektin työntekijät halusivat säilyttää myöhempää käyttöä varten. Aikajanan avulla kaikille konkretisoitui projektissa jo tehdyt asiat ja asiat, jotka vaativat vielä paneutumista.

4.1.1 Merkittävät tapahtumat

Haastattelun alkuun kaikki osallistujat saivat nipun tarralappuja, joille he saivat kirjoittaa itselleen merkittäviä tapahtumia projektiin liittyen ko. ajanjaksolta. Lappuja tuli kaikkiaan reilut 60 kpl. Osassa lapuista oli samoja asioita, mutta ne kaikki kiinnitettiin aikajanalalle. Muistelussa aikajanalalle ei tullut niinkään yksittäisiä tapahtumia vaan isompia kokonaisuuksia, jotka ovat kulkeneet mukana koko projektin ajan. Tapahtumia oli hankala sijoittaa aikajanalalle suoraan johonkin tiettyyn kohtaan. Projektipäällikön ja esimiehen lapuissa oli paljon projektinhallintaan, suunnitteluun ja raportointiin liittyviä asioita. Projektityöntekijöiltä tuli mukaan muutamia tapahtumia, koulutuksia ja asiakkaiden kohtaamisia.

Projekti alkoi maaliskuussa 2012, jolloin projektipäällikkö aloitti työnsä. Tuolloin alettiin miettiä projektin ohjausryhmän ja kehittämistiimin kokoonpanoja. Kesällä 2012 projektiin palkattiin kaksi projektityöntekijää. Työntekijät aloittivat työnsä perehtymällä aiheeseen, tutustumalla työyhteisöön, lukemalla materiaalia turvapaikanhakijoihin liittyen ja osallistumalla erilaisiin seminaareihin ja koulutuksiin. He myös vierailivat vastaanottokeskuksissa ja tutustuivat siellä käytettäviin työmuotoihin. Projektin esimies Ensi- ja turvakotienliitossa vaihtui aivan projektin alkumetreillä, mutta muuten projektin henkilökunta on pysynyt samana koko projektin ajan.

Ohjausryhmä kokoontui ensimmäisen kerran kesäkuussa 2012. Yhteistyö ja verkostoituminen eri järjestöjen kanssa on kuulunut olennaisena osana projektin toimintaan alusta saakka. Projekti on tehnyt vaikuttamistyötä koko ajan ja ensimmäiset lausunnot annettiin jo heti kesällä 2012, minkä jälkeen niitä on tullut lisää. Syksyllä 2012 alkoi työnohjaus ja vuoden lopulla alkoivat kehittämistiimin kokoontumiset.

Ensimmäiset asiakastapaamiset alkoivat lokakuussa. Projektityöntekijät tapaavat turvapaikanhakijoita yksilötapaamisilla ja ryhmissä. Asiakkaiden kanssa on tehty myös erilaisia retkiä. Pikku hiljaa projekti on aloitellut perhekahvilatoimintaa vastaanottokeskuksissa. Lisäksi projekti kerää ja organisoii erilaisia lahjoituksia turvapaikanhakijaperheille vastaanottokeskuksiin. Turvapaikanhakijaperheet voivat saada projektin kautta esimerkiksi lahjoitustavaroista kootun ”äitiyspakkauksen”.

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti järjestää erilaisia koulutuksia. Helmikuussa 2013 projekti järjesti pääkaupunkiseudulla toimiville vapaaehtoisille doulille koulutustilaisuuden, jossa käsiteltiin yleistä tietoa turvapaikanhakijoista, tulkkipalveluista ja vastaanottokeskusten toiminnasta. Tämän koulutuksen jälkeen yhteistyö Ensi- ja turvakotien liiton doulatoiminnan ja vastaanottokeskusten välillä alkoi. Syksyllä 2013 projekti järjesti Helsingissä Yo Mamana! -ensi- ja turvakotiyhdistysten, kuntien, järjestöjen ja vastaanottokeskusten työntekijöille, vapaaehtoisille sekä sosiaali- ja terveysalaa opiskeleville suunnatun koulutuksen, jossa käsiteltiin ajankohtaisia kysymyksiä maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyssä.

Tiedotus projektin ja vastaanottokeskusten työntekijöiden sekä ensikotien ja muiden yhteistyökumppaneiden välillä on yksi tärkeimmistä projektin toiminnoista. Uusimpana tiedotusmuotona mukaan on tullut sosiaalinen media ja erilaiset facebook -ryhmät. Raha-automaattiyhdistyksen projektille ominaiseen tapaan erilaiset raportoinnit ja rahahakemusten kirjoittaminen ovat olennainen osa projektityötä. Projektin toimintasuunnitelman ja toimintakertomuksen kirjoittaminen kuuluu projektitoimintaa vuosittain. Työntekijät projektissa keräävät koko ajan arviointitietoa ja palautetta asiakkailta ryhmien toiminnasta ja koulutuksista.

4.1.2 Epäonnistumiset ja kehittämistarpeet

Sen jälkeen kun tärkeimmät tapahtumat oli saatu sijoitettua aikajanelle, osallistujat saivat jokainen kolme punaista lappua, joille he kirjoittivat jonkun mielestään epäonnistuneen tai kehitystä kaipaavan asian. Näissäkin lapuissa moni oli samaa tarkoittavia tai läheisesti toisiinsa liittyviä asioita. Esimerkiksi työntekijöiden riittävä perehdyttäminen ei ollut onnistunut esimiehen mielestä. Toisaalta myös työntekijät kokivat tietojensa olleen alussa puutteellisia joissain tapauksissa ja olisivat toivoneet lisää tietoa muun muassa Ensi- ja turvakotien liiton toiminnasta.

Keskustelussa kävi ilmi, että projektia kohtaan on erilaisia odotuksia eri toimijoilla. Jo Ensi- ja turvakotien liiton sisälläkin on monenlaisia ajatuksia ja toiveita projektiin liittyen. Projektin kohderyhmä on vielä epäselvä muille toimijoille. Ulkopuolisten liialliset odotukset lisäävät työntekijöiden tarvetta rajata projektia tarkemmin. Näiden erilaisten odotusten takia asioiden tärkeysjärjestys tuntui epäselvältä ja työntekijät kokivat myös ajankäytön haasteelliseksi. Usein suunnitellut asiat tulevat tehdyksi, mutta aikataulu ei pidä.

Projektin työntekijät myönsivät asioiden kirjaamisen olevan heikkoa ja kaipaavan parannusta. Asiakkaista ja ryhmistä tehdään muistiinpanoja ja kirjataan erilaista tietoa, mutta paljon on sellaista asiaa, jota ei osaa ja ymmärrä kirjata ylös. Projektin tilat Ensi- ja turvakotien liitossa aiheuttavat omat haasteensa työskentelylle. Kaikki projektin kolme työntekijää työskentelevät samassa huoneessa, joten välillä kaivattua työrauhaa ei ole. Toisaalta yhteinen työtila mahdollistaa keskustelun ja jatkuvan vuoropuhelun työntekijöiden välillä.

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti on valtakunnallinen projekti, mutta toistaiseksi se on toiminut vain Helsingissä. Parhailaan käynnissä on alueellisten palveluiden kartoitus muualla Suomessa. Suunnitteilla on aluekoulutuksia vastaanottokeskusten ja ensikotien työntekijöille, jolloin projektin toiminta leviäisi muuallekin. Myös ensikodit ovat jääneet projektissa vähemmälle huomiolle, koska vastaanottokeskusten tarpeet ovat tuntuneet suuremmilta ja se on ollut luonnollinen toimintaympäristö projektille: paikka, jossa asiakkaat ovat.

4.1.3 Onnistumiset ja ”huippuhetket”

Viimeiseksi haastattelussa kerättiin osallistujien positiiviset kokemukset projektista. Kaikki haastateltavat saivat kolme vihreää lappua, joihin pystyivät kirjoittamaan omat erityiset onnistumisen kokemuksensa tai muuten mieleen jääneet ”huippuhetket”. Näissä lapuissa tuli jo enemmän hajontaa, mutta keskustelussa kaikki olivat yksimielisiä onnistumisista.

Projektipäällikkö tunsu onnistuneensa työntekijöiden rekrytoinnissa. Kaikki olivat tyytyväisiä tiimin sujuvaan yhteistyöhön ja toimiviin henkilökemioihin. Niin työntekijät kuin esimieskin ovat sitoutuneita toimintaan. Kohtaukset asiakkaiden kanssa ovat sujuneet hyvin ja asiakkailta saatu palaute on ollut positiivista. Jo nyt on havaittavissa hyvin juurtuneita toimintatapoja, joilla on mahdollisuus jatkua myös projektin päättymisen jälkeen, esimerkiksi doulatointia. Projektipäällikkö on erityisen tyytyväinen kehittämistiimin toimintaan nykyisellään. Projektin alussa kehittämistiimin olemassaolo oli kyseenalaistettu ja nyt sen toiminta on hyväksyttyä ja onnistunutta.

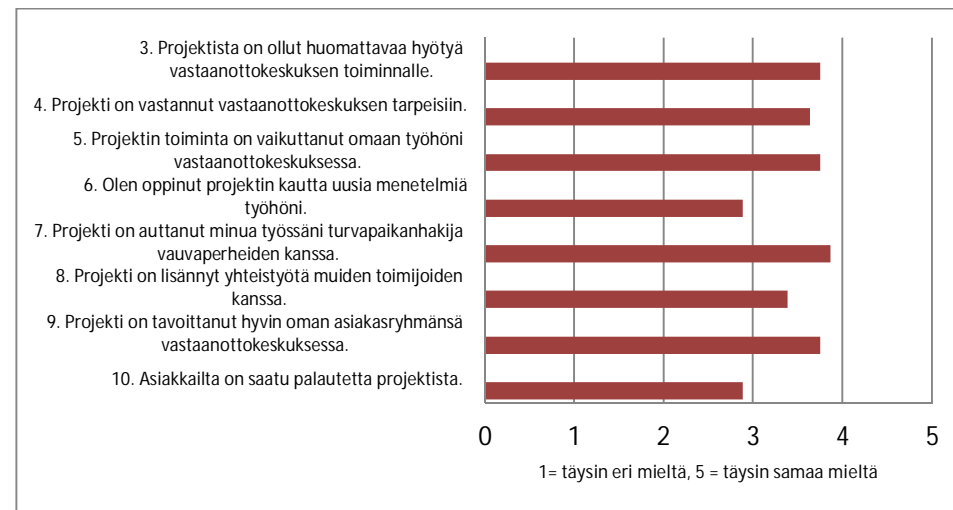
4.2 Kysely

Kyselylomake jaettiin vastaajille projektin kehittämistiimin tapaamisessa. Kyselyn taustat ja tarkoitus kerrottiin vastaajille ennen kuin he saivat kyselylomakkeen. Osallistujat vastasivat kyselyyn heti paikan päällä ja tapaamisen lopuksi kyselylomakkeet kerättiin takaisin. Näin saatiin varmistettua, että kaikki vastaavat ja palauttavat kyselyn, koska otos oli muutenkin todella pieni. Vastaajia oli yhteensä 8.

Kaikki vastaajat tapaavat työssään turvapaikanhakijavauvaperheitä vähintään viikoittain, suurin osa jopa päivittäin. Projektin tarjoamista palveluista vastaajat olivat eniten käyttäneet hyväkseen ryhmiä, kehittämistiimiä ja polutusta eli asiakkaan eteenpäin ohjaamista. Lähes kaikki vastaajat olivat myös käyttäneet hyväkseen yhteistyötä vastaanottokeskuksen ja projektin välillä. Kaksi vastaajaa mainitsi doulatyön erityisesti projektin tarjoamista palveluista.

4.2.1 Projektin liittyvät väittämät

Kyselyssä vastaajat vastasivat projektiin liittyviin väittämiin valitsemalla omasta mielestään lähimmän vaihtoehdon: 1 = täysin eri mieltä ja 5 = täysin samaa mieltä. Vastaukset tuli myös perustella lyhyesti.



Kuvio 1. Vastausten keskiarvo, väittämät 3-10.

Kyselyn perusteella projekti on onnistunut saavuttamaan asettamansa tavoitteet monessa asiassa. Vastaanottokeskusten työntekijät kokivat, että projektista on ollut hyötyä vastaanottokeskuksen toiminnalle (ka. 3,8). Työntekijöiden mielestä projektin myötä tärkeä asiakasryhmä, lapsiperheet, on noussut esille eri tavalla kuin ennen. Perheille järjestetty toiminta, kuten äiti-lapsi-ryhmä, sai kiitosta vastaanottokeskusten työntekijöiltä. Myös projektin myötä alkanut doulayhteistyö nousi esille työntekijöiden vastauksissa.

Vastaanottokeskusten työntekijät kokevat, että projekti on vastannut kohtalaisen hyvin vastaanottokeskusten tarpeisiin (ka. 3,6). Vastauksista näkyy vastaanottokeskusten erilaisuus. Osa työntekijöistä kokee projektin vastaavan vastaanottokeskuksen tarpeisiin hyvin, kun taas osa työntekijöistä kokee, ettei toteutettu toiminta ole sovelnut ko. vastaanottokeskuksen asiakaskuntaan. Joissain vastaanottokeskuksissa vauvaperheitä on asiakkaina melko vähän ja asiakkaat vaihtuvat usein, joten perheiden motivoiminen mukaan toimintaan on koettu haastavaksi. Työntekijät kokivat, että projekti on tarjonnut kivoja tapahtumia, joihin on ollut helppo saada asiakkaita mukaan. Työntekijät toivoisivat projektilta lisää säännöllistä toimintaa vastaanottokeskuksissa.

Projekti on vaikuttanut vastaanottokeskusten työntekijöihin työhön jonkin verran (ka 3,8). Työntekijät kokevat projektin kautta saaneensa lisää ulottuvuutta työhönsä. Myös asiakkaiden kanssa työskentely ryhmässä on ollut omaa työnkuvaa kehittävää toimintaa. Projektin tarjoama tuki asiakkaille on auttanut myös työntekijöitä omassa työssään. Vastaanottokeskusten työntekijät eivät juurikaan koe oppineensa projektin kautta uusia menetelmiä työhönsä (ka. 2,9). Työntekijät nostavat Doulatoiminnan tässäkin kysymyksessä merkittäväksi.

”Olen saanut tukea asiakkailleni, se auttaa myös minua!”
(Perustelu väittämään kyselylomakkeessa.)

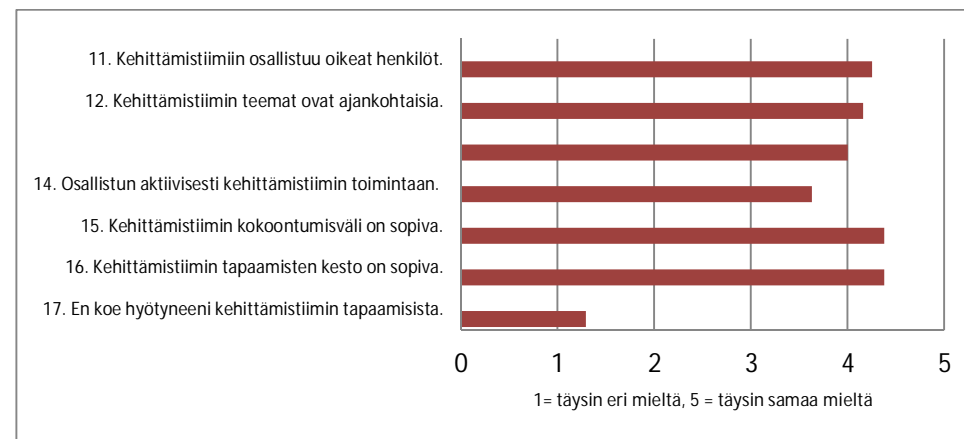
Työntekijät kokevat projektin auttaneen heitä jonkin verran työssään turvapaikanhakija perheiden kanssa (ka. 3,9). Työntekijät ovat voineet projektin myötä tarjota asiakkailleen ryhmätoimintaa, perheille puuhaa ja tärkeää tietoa. Työntekijät ovat kokeneet saaneensa konkreettista tukea työhönsä projektityöntekijöiltä ja kehittämistiimistä. Projekti on lisännyt yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, mutta parannettavaakin vielä löytyy (ka. 3,4). Tässäkin kysymyksessä Doulatoiminta nousee monessa vastauksessa esiin. Myös yhteistyö muiden vastaanottokeskusten kanssa on lisääntynyt projektin myötä.

”Ei ole tarvinnut tehdä työtä yksin. Projektin tiimi on ollut hieno tuki; konkreettinen sellainen.” (Perustelu väittämään kyselylomakkeessa)

Vastaajien mielestä projekti on tavoittanut kohtuullisen hyvin oman asiakasryhmänsä vastaanottokeskuksissa (ka. 3,8). Tässäkin kysymyksessä vastauksissa näkyy vastaanottokeskusten erilaisuus. Monessa vastauksessa nousee esiin huoli yksityismajoituksessa olevien perheiden tavoitettavuudesta. Nyt yksityismajoituksessa olevat perheet tuntuvat jäävän toiminnan ulkopuolelle. Asiakkailta on saatu palautetta projektista vähän (ka. 2,9). Se palaute mitä vastaanottokeskusten työntekijät ovat projektin toiminnasta asiakkailta saaneet, on ollut pääosin positiivista.

4.2.2 Kehittämistiimiin liittyvät väittämät

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin moniammatillinen kehittämistiimi kokoontuu kuuden viikon välein pohtimaan projektin kulkua ja vaihtamaan kuulumisia ryhmistä ja asiakastyöstä. Kyselylomakkeessa kysyttiin vastaajien mielipiteitä kehittämistiimin toimintaan liittyen väittämällä, joihin vastaaja vastasi ympyröimällä numerot 1 – 5, 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä. Myös tässä vastaukset tuli perustella lyhyesti.



Kuvio 2. Vastausten keskiarvo, väittämät 11–17.

Vastaajien mielestä kehittämistiimiin osallistuu oikeat henkilöt (ka. 4,3). Moniammatillista tiimiedustusta pidettiin hyvänä kehittämistiimissä. Vastaajien mukaan myös esimiehet voisivat joskus osallistua kehittämistiimin tapaamisiin. Monessa vastauksessa mainittiin, että yksityismajoituksen sosiaalityöntekijä olisi hyvä saada mukaan toimintaan. Kaiken kaikkiaan kokoonpanoa pidettiin kuitenkin toimivana.

"Meitä on monipuolinen porukka. Juuri niitä ketkä asiakkaita kohtaavat." (Perustelu väittämään kyselylomakkeessa.)

"Joskus voisi hyvä olla esimieskin paikalla. Muuten hyvä. (Kaikki esimiehet eivät ymmärrä miksi niin moni/vok osallistuu.)" (Perustelu väittämään kyselylomakkeessa.)

Vastaanottokeskusten työntekijät pitivät kehittämistiimin teemoja ajankohtaisina (ka. 4,2). Projektityöntekijöiden työtä kehittämistiimin tapaamisten valmistelussa kiiteltiin ja tapaamiset tuntuvat yleensä olevan hyvin suunniteltuja ja mietittyjä. Vastaajat kokivat tiedon kehittämistiimeistä kulkevat varsin hyvin muille työntekijöille (ka. 4). Työntekijät ovat vieneet vastaanottokeskuksiin muille työntekijöille tietoa doulistista, äitiyspakkauksista ja ryhmien toiminnasta. Asioista tiedotetaan erillisellä kansiolla, ilmoitustaululla ja kalentereilla.

"Kaikki tieto on tarpeen!" (Perustelu väittämään kyselylomakkeessa.)

Työntekijät kokevat osallistuvansa vaihtelevasti kehittämistiimin toimintaan. (ka. 3,6). Osa auttaa enemmänkin tapahtumissa, ei niinkään osallistumalla kokouksiin. Toisten mielestä kokouksiin osallistuminen on tärkeää ja he pyrkivät osallistumaan niihin joka kerralla. Kehittämistiimin kokoontumisväliä työntekijät pitivät hyvänä (ka. 4,4). Kokoontumisissa ei ole ollut turhaa asiaa eikä se vastaanottokeskusten työntekijöiden mielestä rasita liikaa arkityötä vastaanottokeskuksissa. Myös kokoontumisten kestoa pidetään sopivana (ka. 4,4). Yleensä aika riittää, mutta toisaalta ei lohkaise liian isoa osaa työpäivästä. Vastaajat kokevat kehittämistapaamiset hyödyllisinä (ka.1,3). Kehittämistiimi toimii välillä työnohjauksellisenä kokemuksena, jossa pääsee keskustelemaan muiden työntekijöiden kanssa. Kehittämistiimi luo vastaanottokeskusten työntekijöille positiivisen kuvan projektin toiminnasta.

"Aina on jotain uutta tarttunut matkaan. Tiimistä on välittynyt kuva siitä, että projektityöntekijät ovat ammattilaisia ja koko projekti laaturyötä. On tullut kokemus yhdessä tekemisestä ja luottamus toimijoiden välille on päässyt rakentumaan." (Perustelu väittämään kyselylomakkeessa)

"Kehittämistiimissä saamme ajatukset yhteen." (Perustelu väittämään kyselylomakkeessa.)

"Hieno ryhmä, ihana keskustella asioista. Saa purkaa tunteita, työmurheita ja –iloja" (Perustelu väittämään kyselylomakkeessa.)

4.2.3 Avoimet kysymykset

Kyselylomakkeessa oli viisi avointa kysymystä, joilla kysyttiin vastaanottokeskusten työntekijöiden odotuksia projektin jatkolta ja muita mahdollisia toiveita projektiin liittyen. Viimeisessä kohdassa vastaajat saivat kertoa omia ajatuksiaan, ideoitaan ja visioitaan liittyen turvapaikanhakija vauvaperheiden tulevaisuuteen.

Teema	Kyselyn avovastaukset
Toiveet projektin jatkolle	<ul style="list-style-type: none"> • tapahtumia, toiminnallisuutta • ohjaajille tukea ryhmien vetämiseen • perhekahvilatoiminnan jatkuminen • koulutusta työntekijöille • toiminnan vakiinnuttaminen • yksityismajoitusasiakkaat mukaan toimintaan
Toiminnan vakiinnuttamisen vaatimukset	<ul style="list-style-type: none"> • henkilöresursseja • myönteistä asennoitumista • tukea esimiehiltä • konkreettisia malleja
Toiveet yhteistyöstä	<ul style="list-style-type: none"> • tietoa, minne voi ottaa yhteyttä • tiedonkulkua, tiedottamista molempiin suuntiin
Muut yhteistyökumppanit	<ul style="list-style-type: none"> • leikkihuoneet • asuinaluekohtaiset palvelut • lastensuojelu • vapaaehtoiset
Turvapaikanhakija-vauvaperheiden tulevaisuus	<ul style="list-style-type: none"> • ryhmät osa vastaanottokeskusten toimintaa • perheiden tarpeet huomioitu tiloissa ja palveluissa

Kuvio 3. Kooste kyselyn avovastauksista.

Avointen kysymysten vastauksissa kyselyyn vastaajat toivovat projektilta jatkossa vielä enemmän toiminnallisuutta, koko perheen tapahtumia, tapaamisia ja perhekahvilatoiminnan jatkumista. Työntekijät toivovat myös saavansa koulutusta ja tukea työhönsä projektilta. Työntekijät toivovat, että projektin alkuun laittama toiminta saadaan vakiintumaan vastaanottokeskuksiin. Myös toive yksilömajoituksessa olevien asiakkaiden saamisesta mukaan projektin toimintoihin nousi esille vastauksissa.

Vastaanottokeskusten työntekijöiden mielestä ryhmätoiminnan ja asiakkaiden poluttamisen vakiinnuttaminen osaksi vastaanottokeskusten toimintaan vaatisi etenkin lisää henkilöresursseja. Myös myönteinen asenne toimintaa kohtaan mainittiin yhtenä toiminnan vakiinnuttamisen edellytyksenä. Esimiesten ymmärrystä projektin toimintaa kohtaan tulisi lisätä, jotta työntekijöiden antamaa työpanosta arvostettaisiin tarpeeksi.

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin toivottiin lisäävän tiedonkulkua vastaanottokeskusten ja muiden toimijoiden välillä. Työntekijät kaipasivat tietoa siitä, mihin voivat ottaa yhteyttä erilaisissa ongelmatilanteissa. He toivoivat myös, että projektin myötä tieto turvapaikanhakijoiden erikoisesta tilanteesta (oikeudet, asiakkuuden kesto, siirtymiset jne.) välittyisi muille toimijoille. Myös parempi yhteistyö lastensuojelun kanssa oli toivelistalla. Uusiksi yhteistyökumppaneiksi ehdotettiin yksityismajoitusasiakkaiden osalta asuinaluekohtaisia palveluita ja leikkipuistoja. Myös vapaaehtoisten kouluttaminen ja valjastaminen projektin avuksi esim. saattamaan asiakkaita ryhmiin tuli vastauksissa uutena ideana.

Pohdinta vauvaperheiden tulevaisuudesta toi lisää toiveita projektin jatkolle. Projekti voisi vielä esittäytyä kaikissa vastaanottokeskuksissa ja kertoa toiminnastaan ja sen tuloksista kaikille työntekijöille, jotta muutkin kuin mukana olevat työntekijät innostuisivat projektin tuomista eduista ja sitä kautta ehkä myös vetämään ryhmiä. Vastaajat toivoivat projektilta lisää pienimuotoista koulutusta ryhmien pitämisestä muille työntekijöille. Erilaiset kerhot, retket, mahdollisuus opiskella suomen kieltä edistäisivät myös perheiden tilannetta. Ihannetapauksessa perhe voisi olla koko prosessin ajan samassa keskuksessa, tehdä itse ruokansa ja lasten erityistarpeet olisivat huomioitu niin tilassa kuin tarjottavissa palveluissakin (esim. neuvola). Vastauksissa ehdotettiin myös suomalaisten tai jo maahan integroituneiden vertaisäitien mukaan tulemistä toimintaan. Vapaisissa kommentteissa projektin työntekijät saavat kiitosta työpanoksestaan ja kehittämistiimin toiminta sai kehuja.

4.3 Oppimiskahvila

Oppimiskahvilatyöpajaan osallistui kehittämistiimin jäsenet: kahdeksan vastaanottokeskusten työntekijää sekä kaksi projektityöntekijää. Projektityöntekijät sekä raportin tekijä toimivat keskustelupöytien ”emäntinä”, muut kiersivät pöydissä keskustelemassa. Aikaa yhteen keskusteluun oli varattu noin seitsemän minuuttia. Oppimiskahvilan keskustelupöytien aiheet oli valittu etukäteen projektityöntekijöiden toiveita kuunnellen. Keskustelijat vastasivat ennen ryhmätoiminnan aloittamista kyselyyn, jossa käsiteltiin samoja aiheita, joten ”ajatusprosessi” aiheista oli lähtenyt liikkeelle jo ennen keskustelupöytiin siirtymistä.

Pöytien aiheena oli:

- Kehittämistiimi
- Projektin jatko
- Projektin vaikutus asiakkaiden elämään.

Kaikissa pöydissä keskustelu oli vilkasta ja kaikki osallistujat pääsivät pienessä ryhmässä ääneen. Ryhmäkeskusteluiden jälkeen pöytien emännät esittelivät ”tuotoksen” ja tekivät lyhyen yhteenvedon kaikista käydyistä keskusteluista. Tällöin kaikilla osallistujilla oli vielä mahdollisuus täydentää ja tarkentaa keskustelua. Oppimiskahvila tuntui toimivan hyvin tällä porukalla ja uskon, että myös projektityöntekijät ja sitä kautta siis tämä menneillään oleva projekti hyötyi näistä keskusteluista.

4.3.1 Kehittämistiimi

Vastaanottokeskusten työntekijät kokivat kehittämistiimin vastaavan heidän tarpeisiinsa. Kehittämistiimin koetaan olevan projektin laatutakuu, joka tuo projektia lähemmäs työntekijöitä ja he tuntevat pääsevänsä paremmin sisälle projektiin. Kehittämistiimin toiminta on ollut käytännönläheistä ja siihen on osallistunut oikeat henkilöt. Vain yksityismajoituksessa olevien turvapaikanhakijoiden kanssa työskentelevän sosiaalityöntekijän poissaoloa ihmeteltiin. Työntekijät ovat saaneet esitellä omia ideoitaan projektityöntekijöille ja toisaalta saaneet hyviä ideoita muilta oman työn kehittämiseen.

Kehittämistiimin tapaamisia kuvailtiin lähes työnohjausselliseksi. Kehittämistiimin myötä lapsiperheet ja niiden tarpeet tulevat työntekijöille näkyväksi. Joissain tilanteissa työntekijät kokivat salassapidon haasteeksi tapaamisissa asiakkaista puhuttaessa.

4.3.2 Projektin jatko

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektilta kehittämistiimiin osallistuneet työntekijät toivoivat saavansa konkreettisen ”työkälpakin” ryhmien vetämiseen. Se helpottaisi ryhmien jatkumista ja vakiintumista osaksi vastaanottokeskuksen toimintaa ilman projektin työntekijöitä. Toiveena oli myös saada mukaan vapaaehtoisia henkilöitä erilaisiin tehtäviin mm. perhekahvilaan, ryhmien vetäjiksi ja asiakkaiden saattamiseen ryhmään. Perhekahvilatoiminnan toivottiin vakiintuvan säännölliseksi. Perhekahvilan ikärajan ei vastaanottokeskusten työntekijöiden mielestä ole syytä olla niin tarkka, vaan mukaan voisivat tulla kaikki perheet, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Perhekahvila voisi olla kerran viikossa ja teemat vaihtuvia. Projektin toivottiin lisäävän perhe-/vauvamyönteisyyttä vastaanottokeskuksissa niin, että perheet nähtäisiin asiakasryhmänä, ei vain häiriönä.

Työntekijät toivoivat Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin esittäytyvän uudelleen kaikissa vastaanottokeskuksissa. Esittelyssä voisi käydä läpi mitä projekti on tehnyt ja mitä projektilta on jatkossa tulossa. Vastaanottokeskusten työntekijät toivoivat projektilta lisää koulutusta ja työpajoja henkilökunnalle mm. yleistä tietoa vauvoihin ja lapsiin liittyen sekä apua ryhmien vetämiseen. Asiakasryhmistä yksityismajoituksen ja säilön asiakkaat voisi ottaa mukaan projektiin.

4.3.3 Projektin vaikutus asiakkaiden elämään

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin vaikutusta asiakkaiden elämään on vastaanottokeskusten työntekijöiden mukaan hankala arvioida, koska asiakassuhteet vastaanottokeskuksissa ovat usein lyhyitä. Työntekijöiden arvion mukaan ryhmään osallistuminen on ollut hyvä kokemus asiakkaalle ja asiakkaat ovat kyselleet ryhmästä, jos se on ollut tauolla. Ryhmissä äidit ovat saaneet toisiltaan vertaistukea. Työntekijät ovat huomanneet, että vastaanottokeskusten tiskillä on ollut vähemmän kyselyitä vauvoihin/lapsiin liittyvistä asioista. Äidit hakevat apua ja neuvoja toisiltaan ja luottavat omiin taitoihinsa enemmän ryhmien alkamisen myötä.

5 Johtopäätökset ja kehittämisuositukset

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin toiminta on keskittynyt tällä hetkellä Helsinkiin ja sen kolmeen vastaanottokeskukseen. Tulokset koskevat siis projektin toimintaa näissä kolmessa yksikössä. Yksiköiden toiminnassa on eroja asiakaskunnan luonteesta johtuen, mutta samankaltaisuksiakin löytyy. Se mikä toimii yhdessä yksikössä, ei välttämättä toimi muualla. Tässä raportissa tuloksia ei käydä läpi yksiköittäin vaan tarkoituksena on saada näkyviin kokonaiskuva projektista.

5.1 Tulosten tarkastelu

Arvioinnilla saatiin hyvin vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Tulokset osoittavat, että Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti on jo saavuttanut monessa asiassa tavoitteensa ja suunta on oikea, vaikka kehitettävääkin löytyy. Keskeisimpinä onnistumisina nousevat esiin vastaanottokeskuksissa käynnistetyt ryhmät ja asiakastapaamiset. Myös doulatoinnin esiin tuominen on jo tuonut hyviä tuloksia vastaanottokeskuksissa ja avannut yhteistyön toimintojen välillä. Projektin aikana on tuotettu tietoa turvapaikanhakijavauvaperheistä ja laadittu monia lausuntoja, joilla pyritään parantamaan turvapaikanhakijaperheiden tilannetta vastaanottokeskuksissa turvapaikanhakuprosessin aikana.

Projektin työntekijöiden haastattelussa ajankäyttö ja rajaaminen nousivat selkeästi esiin parannusta kaipaavina asioina. Projektin työntekijöillä tuntui olevan tarvetta tarkentaa projektin tarkoitusta ja asiakaspintaa. Rajaaminen ja joidenkin asiakasryhmien jättäminen toiminnan ulkopuolelle tuntui työntekijöistä ikävältä, vaikka se tiedostetaankin tarpeelliseksi projektin toimivuuden kannalta.

Kirjaamisen tärkeydestä kaikki olivat yhtä mieltä, mutta toiveissa oli vielä selkiyttää ja havainnollistaa missä asioissa ja tilanteissa kirjaamista tulisi tehdä ja miten. Myös projektin toiminnan valtakunnallistaminen vaatii vielä työtä.

Vastaanottokeskusten työntekijät kokivat projektin toiminnan haasteelliseksi vastaanottokeskuksissa asiakkuusien lyhytaikaisuuden takia. Lisäksi monimutkainen byrokratia ja turvapaikanhakijoihin liittyvä lainsäädäntö tuntuivat joissain tilanteissa estävän projektin toimintaa. Monista vastaanottokeskuksen työntekijöiden vastauksista kävi ilmi, ettei heidän projektissa tekemäänsä työtä arvostettu muiden työntekijöiden ja esimiesten keskuudessa. Työntekijät itse kokivat työn edistävän asiakkaan toimintaa ja elämänhallintaa. Myös taloudelliset resurssit ja henkilökunnan mitoitus nousivat esiin vastaanottokeskuksien työntekijöiden vastauksissa kun kysyttiin toiminnan jatkumahdollisuuksia projektin loppumisen jälkeen.

5.2 Arvioinnin luotettavuus ja eettisyys

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin prosessiarviointi tehtiin toimeksiantona projektille. Lisäksi arviointia varten haettiin tutkimuslupa Helsingin kaupungin Sosiaali- ja terveysvirastosta, jonka alla projektissa mukana olevat vastaanottokeskukset toimivat ja joiden henkilökunnalle tehtiin kysely.

Arviointi tehtiin tutkimuksellisia pelisääntöjä noudattaen. Tutkimuksellisuus tekee arviointitiedosta systemaattista, luotettavaa ja merkittävää muidenkin kuin arviointiin osallistuvien näkökulmasta. Tuloksia esitellessä on tuotu esille kaikki olennainen tieto mitään vääristelemättä, valikoimatta ja poisjättämättä. Luotettavuutta pohdittaessa on mietittävä myös, miten tutkimuksen luonne ja tutkimusaihe ovat mahdollisesti vaikuttaneet siihen, kuinka tutkimukseen osallistuneet ovat vastanneet. Tässä tapauksessa projektista vastuussa olevat ihmiset arvioivat omaa työtään, mikä on otettava tuloksia katsoessa huomioon. Sidosryhmien, tässä tapauksessa vastaanottokeskusten työntekijöiden, ottaminen mukaan arviointiin lisäsi luotettavuutta ja vähensi vaaraa "sisäpiirinäkemyksen" vaikutukselle. (FinSoc 2001, 10; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Kivipelto 2008.)

Tässä prosessiarvioinnissa on käytetty pääasiallisesti laadullista tietoa. Tulkintojen ja johtopäätösten tekemistä laadullisesta tiedosta ei voida määritellä samoin kuin tilastollisesta tiedosta. Pulmana laadullisessa tiedosta on siitä tehtyjen johtopäätösten vaikutelmanvaraisuus

ja subjektiivisuus. Laatu ja samalla uskottavuutta on pyritty parantamaan systemaattisuudella ja dokumentoinnilla tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Analysointivaiheeseen käytettiin runsaasti aikaa. (Seppänen-Järvelä 2004, 43.)

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että mitä useampaa metodia käytetään, sen luotettavampana ja kattavampana arviointia voidaan pitää. Tässä arvioinnissa tiedonkeruumenetelminä käytössä oli haastattelu, kysely ja oppimiskahvila – työpajassa käydyt keskustelut. Näiden useiden menetelmien käyttö lisää arvioinnin luotettavuutta. Haastattelussa ja kyselyssä kysymykset eivät olleet liian ohjaavia vaan ne antoivat tilaa vastaajien omille mielipiteille. Kyselylomakkeen esitelmä ja tekniset apuvälineet (videokamera) haastattelutilanteen taltioinnissa paransivat osaltaan tutkimuksen luotettavuutta. (Metsämuuronen 2001, 50.)

Koska kysymyksessä oli pieni yhteisö ja osallistujajoukko, tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti eli nimettömyys varmistettiin niin, ettei yksittäisiä henkilöitä kyettä vastauksista tunnistamaan. Projektin työntekijät ovat olleet alusta asti mukana arvioinnin suunnittelussa, joten he ovat olleet koko ajan tietoisia mitä arvioinnissa on tehty ja mihin saatuja tietoja on käytetty. Kaikki arvioinnissa kerätty materiaali (videonauhat, kyselyt, muistiinpanot) ovat vain raportin tekijän käytettävissä ja ne tuhoetaan asianmukaisesti heti työn valmistuttua. Arviointiin osallistuminen on ollut kaikille osapuolille vapaaehtoista. (Robson 2001, 55.)

Tilauksesta tehdyssä arvioinnissa, kuten tässä, arvioija tekee eettisiä valintoja huomioidessaan eri osapuolten näkemyksiä arvioinnin tehtävästä, kohteesta, arvioinnin menetelmistä ja raportoinnista. Sekä taloudelliset sidokset että poliittiset paineet aiheuttavat sen, että arviointia tekevän autonomia suhteessa tilaajiin on erityisen tärkeä periaate. (FinSoc 2001, 10.) Tässä tapauksessa arvioinnin tekijä oli täysin ulkopuolinen henkilö ilman sidoksia mihinkään suuntaan eikä arvioinnin tekemisestä maksettu korvausta, joten paineita arvioinnista saatavien tuloksien muunteluun projektille edulliseen tai epäedulliseen suuntaan ei ollut.

5.3 Johtopäätöksiä

Tämän arvioinnin avulla on saatu tärkeää tietoa siitä mitä Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin aikana on tehty, miten on tehty ja mitä tuloksia saavutettu. Projektityöntekijät voivat hyödyntää arvioinnissa saatuja tuloksia suunnitellessaan projektia eteenpäin. Arviointi tukee useita projektissa tehtyjä toimenpiteitä oikeasuuntaisiksi ja antaa uskoa siihen, että projektin kehittämissuunnat turvapaikanhakijaperheille ovat olleet oikeita ratkaisuja. Raportissa nostetaan esille myös joitakin kehittämisohdotuksia, joihin projektin työntekijät voivat jatkossa kiinnittää erityistä huomiota.

5.3.1 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin vahvuudet

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin työntekijät ovat tyytyväisiä tiimin toimintaan projektin aikana. Projektin työntekijät ovat innostuneita ja sitoutuneita työhönsä. Vastaanottokeskuksissa nähdään projektin toiminta tärkeänä ja sen todetaan tuovan työlle lisäarvoa. Projektin onnistuminen ja vaikuttavuus nähdään vastaanottokeskuksissa suoraan toiminnassa. Asiakkaat sitoutuvat projektin tarjoamaan toimintaan ja yhteisöön. Työntekijät ovat havainneet muutoksia asiakkaiden elämässä. Moni asiakkaista on saanut projektin tarjoamasta ryhmätoiminnasta lisää itseluottamusta ja rohkaisua ratkaista ongelmia itse. Asiakkaat ovat myös verkostoituneet tiiviimmin toistensa kanssa ja projektin myötä ovat alkaneet etsiä apua ongelmiinsa myös toisiltaan (vertaistuki), mikä on vähentänyt asiakkaiden kyselyitä vastaanottotiskillä. Vastaanottokeskusten työntekijät kokivat verkostoyhteistyön tiivistyneen projektin myötä. Työntekijöillä on saatavilla enemmän tietoa yhteistyökumppaneista ja asiakkaan ohjaaminen oikeaan paikkaan on tuntunut helpommalta.

Doulatoiminta nousi esiin kyselyssä monessa vastauksessa kun työntekijöiltä kyseltiin projektin vaikutuksista. Ensi- ja turvakotien liitto tarjoaa doulatoimintaa ympäri Suomea. Doula on vapaaehtoinen synnyttäjän tukihenkilö, joka voi tulla synnyttäjän tukihenkilöksi mukaan synnytykseen. Projekti on järjestänyt pääkaupunkiseudulla toimiville doulille koulutusillan, jossa käytiin läpi turvapaikanhakijoihin liittyviä asioita (mm. lainsäädäntö, tulkin käyttö jne.) Vastaanottokeskuksiin projekti on tiedottanut doulatoiminnasta ja järjestänyt toiminnan esittelytilaisuuden kehittämistiimissä, jotta toiminta on tullut tutuksi. Näiden toimien myötä doulilien käyttö turvapaikanhakijoiden keskuudessa on mahdollistunut.

5.3.2 Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin kehittäminen

Vaikka Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti monessa kohtaa saavuttaakin tavoitteensa, voisi toimintaa tämän arvioinnin mukaan parantaa vielä joissakin asioissa. Osa esiin nousseista kehittämistarpeista oli hyvinkin konkreettisia. Sekä projektin tiimiltä että vastaanottokeskusten työntekijöiltä nousi monia samoja kehittämiskohteita esiin. Jotta toimintaa olisi mahdollista jatkaa myös projektin päättymisen jälkeen, Vauvaperhe turvapaikanhakijana – projektissa tulisi arvioinnin perusteella kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- kirjaamisen parantaminen ja tarkentaminen
- kohderyhmän rajaus
- projektin toiminnan esittely vastaanottokeskuksissa
- yksityismajoituksessa olevien turvapaikanhakijoiden mukaan saaminen projektin toimintoihin ja heidän kanssaan työskentelevän sosiaalityöntekijän osallistuminen kehittämistiimiin
- konkreettista apua (esim. työkalupakki) ryhmien vetäjille
- vapaaehtoisten/vertaisäitien hankkiminen ja kouluttaminen mukaan ryhmiin.

Lähteet

- Ensi- ja turvakotien liitto. 2013. <https://ensijaturvakotienliitto-fi.directo.fi/liitto/> 11.1.2013
- Fields, M. 2013. Järjestöarvioinnin ilmansuuntia – opas. OK-opintokeskus. <http://ok-opintokeskus.fi/j%C3%A4rjest%C3%B6arviointi/arviointitiedonker%C3%A4%C3%A4minen-jak%C3%A4ytt%C3%B6> 17.3.2014
- FinSoc. 2001. Arviointi sosiaalipalveluissa. Katsaus arvioinnin peruskysymyksiin. Stakes, FinSoc Työpapereita 3/2001. Helsinki. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75416/Ty%C3%B6papereita32001.pdf?sequence=1> 2.3.2014.
- Gido J. & Clements J. P. 2012. Successful Project Management. http://www.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=o5x1XFo6Z2EC&oi=fnd&pg=PR5&dq=what+is+project&ots=JBhDx1q2i5&sig=45KXV49Hvafpk_TpGfd7LCTzOJE&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false 27.11.2013.
- Jelli Järjestötietopalvelu. 2013. <http://www.jelli.fi/osallisuus/osallisuuden-tyokalupakki/osallistavat-arviointimenetelmat/> 25.1.2013
- Järvensivu, T., Nykänen, K. & Rajala, R. 2010. Verkostojohtamisen opas: Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen – hankkeen julkaisu. s. 68-69. <http://verkostojohtaminen.fi/wp-content/uploads/2011/01/VerkostojohtamisenOpas.pdf> 13.6.2013
- Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytänteisiin. Stakesin työpapereita 17/2008. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75668/T17-2008-VERKKO.pdf?sequence=1> 30.1.2013.
- Metsämuuronen, J. 2001a. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia –sarja 4. International Methelp Ky. Viro.
- Metsämuuronen, J. 2001b. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Metodologia –sarja 1. International Methelp Ky. Viro.
- Pesonen, H. 2007. Laatu! Asiantuntijaorganisaation laatuopas. WS Bookwell Oy. Juva.
- Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Tammi. Helsinki.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus> 30.1.2013
- Seppänen-Järvelä R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuorituksissa. Opas käytäntöihin. Stakes. Helsinki. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75862/Arviointiraportteja4_04.pdf?sequence=124 1.2013
- Seitamaa-Hakkarainen, P. 2000. Kvalitatiivinen sisällön analyysi. http://www.academia.edu/589363/Kvalitatiivinen_sisallon_analyysi 30.8.2013
- Suomen mielenterveysseura. Yhdistyksen projektioapas. <http://julkaisut.mielenterveysseura.fi/projektioapas/sisaltojen-ja-toteutuksen-seuranta-ja-arviointi/#maarallista-ja-laadullista-seuranta> 11.2.2013
- Vauvaperhe turvapaikanhakijana –projekti, 2013. <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/ensikodit-ja-muu-vauvaperheiden-/vauvaperhe-turvapaikanhakijana-p/> 11.1.2013.

LIITTEET

LIITE 1 (1/2)

RYHMÄHAASTATTELURUNKO

Menetelmä:

Kollektiivinen muistelu ja tarinaviiva

Tavoite:

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin toiminnan arviointi

Osallistajat:

- projektipäällikkö
- projektityöntekijät (2 hlöä)
- esimies

Tarvikkeet:

- fläppitaulu tarinaviivaa varten
- erivärisiä tarralappuja
- kyniä
- videokamera taltiointia varten

Haastatteluun varattava aika:

n. 2 tuntia.

Kuvaus:

Valitun ajanjakson aikaista toimintaa ja tapahtumia tarkastellaan yhdessä ja erikseen. Aluksi jokainen työntekijä miettii itsekseen ajanjakson merkittäviä tapahtumia ja kirjoittaa niistä jokaisen tapahtuman erillisille tarralapuille. Seuraavaksi tarralaput kiinnitetään seinälle tarinaviivalle. Tarinaviiva on fläppitaululle piirretty aikajana, jossa kuvataan tarkastelun kohteena olevaa ajanjaksoa. Samalla kun osallistajat kiinnittävät lappuja aikajanelle, he kertovat tunnelmiaan ja taustoja lapuille kirjaamistaan asioista. Samalla keskustellaan tapahtumien kehittymisestä aikajanelle.

(2/2)

Kokonaistarkastelun jälkeen siirrytään arviointiin. Jokaiselle osallistujalle annetaan kolme vihreää ja kolme punaista lappua, joihin kirjataan kaikista tarinaviivalle kiinnitetyistä lapuista positiivisimmat (vihreä) ja negatiivisimmat (punainen) tapahtumat, Ryhmässä käydään keskustelua näistä esiin tulleista tapahtumista.

Ryhmähaastatteluna tehtävän arvioinnin tarkoituksena on kartoittaa ja tarkastella Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin tilannetta jälkeensä noin puolentoista vuoden ajalta alkuvuodesta 2012 vuoden 2013 syksyyn. Kollektiivinen muistelu auttaa näkemään kokonaisuuden; mitä kaikkea on tapahtunut, kuka tehnyt mitään ja minkälaisia syy-seuraus-suhteita eri tilanteista tai tapahtumista löytyy. Kollektiivisen muistelun tuloksena syntyy tarinaviiva, jota tarkastelemalla pystyy näkemään asioiden ja tilanteiden kehittymisen eri vaiheet suunnitelmista toteutukseen. Tilanne videoidaan, jotta materiaalia voidaan käyttää myöhemmin opinnäytetyötä tehdessä. Video on vain opinnäytetyötä varten. (Jelli 2013.)

Kysely

Ensi- ja turvakotien liiton Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti on ollut nyt reilun vuoden käynnissä. Ryhmätoiminta ja asiakastyö vastaanottokeskuksissa alkoivat vuoden 2012 lopulla. Projektiin liittyvä kehittämistiimi on kokoontunut vuoden 2012 lopusta lähtien noin kuuden viikon välein. Yhteisiä tapaamisia on ollut nyt noin kuutisen kertaa. Arvioi Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin toimintaa vastaanottokeskuksessa ja projektin kehittämistiimiä vastaamalla seuraaviin kysymyksiin. Vastaukset tulevat vain tutkijan tietoon ja ne säilyvät luottamuksellisina. Yksittäisiä työntekijöitä ei pysty tunnistamaan vastausten perusteella. Kysely on osa opinnäytetyötä ja sen avulla voidaan kehittää Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektiä eteenpäin.

Vastaa ympyröimällä oikea vaihtoehto.

Kuinka usein kohtaat turvapaikanhakijavauvaperheitä työssäsi?

- päivittäin
- viikottain
- kuukausittain
- hyvin harvoin tai en lainkaan

Mitä projektin tarjoamia palveluita olet käyttänyt hyväksesi?

- ryhmät
- yksilötyö
- kehittämistiimi
- polutus (asiakkaan eteenpäin ohjaaminen)
- yhteistyö vastaanottokeskuksen ja projektin välillä
- Jotain muuta? Mitä? _____

(2/4)

Vastaa seuraaviin projektiin liittyviin väittämiin ympyröimällä numerot 1 – 5, 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.

Perustele vastauksesi lyhyesti.

Projektista on ollut huomattavaa hyötyä vastaanottokeskuksen toiminnalle.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Projektin toiminta on vaikuttanut omaan työhöni vastaanottokeskuksessa.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Olen oppinut projektin kautta uusia menetelmiä työhöni. Mitä? _____	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Projektin avulla olen auttanut minua työssäni turvapaikanhakijavauvaperheiden kanssa.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Projektin avulla olen lisännyt yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Projektin avulla olen saavuttanut hyvin oman asiakasryhmänsä vastaanottokeskuksessa.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Asiakkailla on ollut palautetta projektista.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					

(3/4)

Moniammatillinen projektin kehittämistiimi kokoontuu 6 viikon välein pohtimaan projektin kulkua ja vaihtamaan kuulumisia ryhmistä ja asiakastyöstä. Vastaa seuraaviin kehittämistiimin toimintaan liittyviin väittämiin ympyröimällä numerot 1 – 5, 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.

Perustele vastauksesi lyhyesti.

Kehittämistiimiin osallistuu oikeat henkilöt.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Kehittämistiimin teemat tuntuvat ajankohtaisilta.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Kehittämistiimin vierailijat ovat mielenkiintoisia.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Tieto kehittämistiimin kokoontumisista kulkee hyvin vastaanottokeskuksen muille työntekijöille.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Osoittan aktiivisesti kehittämistiimin toimintaan.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Kehittämistiimin kokoontumisväli on sopiva.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
Kehittämistiimin tapaamisten kesto on sopiva.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					
En koe hyötyneni kehittämistiimin tapaamisista.	1	2	3	4	5
Perustele. _____					

(4/4)

Vastaa seuraaviin kysymyksiin lyhyesti.

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti jatkuu vielä ensi vuonna, mitä toivot projektilta jatkossa?

Mitä kaikkea ryhmätoiminnan ja asiakkaiden poluttamisen vakiinnuttaminen osaksi vastaanottokeskuksen toimintaan mielestäsi vaatisi?

Millaista yhteistyötä toivoisit projektin tuovan vastaanottokeskusten ja muiden toimijoiden välille?

Mitä muita tärkeitä yhteistyökumppaneita projekti voisi hyödyntää toiminnassaan?

Ajatuksia, ideoita ja visioita turvapaikanhakija vauvaperheiden tulevaisuudesta.

Vapaat kommentit:

Kiitos vastauksistasi!

Oppimiskahvilatyöpaja

LIITE 3 (1/1)

Menetelmä:

Oppimiskahvila

Tavoite:

Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projektin kehittäminen yhdessä eteenpäin, toiminnan arviointi niin, että jokainen osallistuja voi tuoda esiin omat ajatuksensa ja ideoiden tuottaminen ryhmissä.

Osallistujat:

- kehittämistiimin jäsenet, n. 9 henkilöä

Tarvikkeet:

- fläppipaperia
- kyniä

Työpajaan varattu aika: 1 tunti

Kuvaus:

- työskentely tapahtuu kolmessa pienessä ryhmässä (kolme – neljä henkilöä/ryhmä)
- jokaisessa pöydässä on puheenjohtaja (emäntä/isäntä = projektin työntekijä), jonka tehtävänä on pitää yllä keskustelua ja olla apuna tarvittaessa kun asioita kirjataan ylös keskustelusta
- pöydässä on fläppipaperi, joka toimii muistiinpanovälineenä
- paperille on kirjoitettu yksi iso otsikko, joka on noussut kyselylomakkeen aiheista. Otsikkoa lähdetään keskustelemaan auki pöytäkunnassa
- keskusteluaikaa yhdessä pöydässä on noin 7 minuuttia, jonka jälkeen osallistajat vaihtavat toiseen pöytään
- isäntä/emäntä jää pöytään, sillä hänen tehtävänä on kertoa pöytään tulevalle uudelle ryhmälle mihin edellisen ryhmän keskustelu on päättynyt ja mistä aiheista ryhmässä keskusteltiin
- uusi ryhmä jatkaa keskustelunsa siitä, mihin edellinen ryhmä on sen lopettanut
- keskustelun päätyttyä ryhmiä pöytien isäntä/emäntä tekee yhteenvedon kaikista pöydässä käydyistä keskusteluista. Tämän yhteenvedon aikana kaikilla keskusteluun osallistuneilla on vielä mahdollisuus kommentoida sekä eri kahvilapöytien prosesseja että niiden tuotoksia.